

1. Vinctum Ste Aug.
2. Consolatorium timorate consciē
3. Liber meditationum B. Berni
4. Reformatio inimum anime.
5. Alphabetum diuini amoris.
6. Expositio sup Apocalysm.

Armonday m^o 2 Martij
 1640

F ccc. p
 D p-a m
 .m.m.m.

Q
 H05.19

No. G. 702.22
 The Public Library of the City of Boston

6

O Rosa siue Expositio
super Apocalypsim
Joannis Viterbiensis or-
dinis predicatorum Theolo-
gie professoris eximij De statu Ecclesie ab ano
salutis D. cccc. lxxi. vsq; ad finē mūdi Et de
preclaro et gloriosissimo triūpho chriānorū in
Thurcos et Dabumethanos. Quorū secta
et imperiū breuiter incipiet deficere Ex funda-
mentis Joannis in Apoc. et ex sensu eiusdem
lrali aptissimo Cū psonātia ex Judicijs astroz

c

Cōclusiones i libꝝ seq̄ntē

Conclusio Proemij

¶ Necessaria est z ad beatitudinē fidelū oportuna san-
cte Apocalypsis lectio: ne chꝛiani scandalisent tpe fla-
gellorum ab infidelibus: quoniā illa p̄ordinauit deus
ad emendationem heresim.

Conclusio secundi tractatꝝ

¶ Quā alij doctores exposuerūt ad litterā Apocalypsis
p̄ma quīdecim capitula de statu ecclesie a tempe sancti
Ioaunis vsqꝫ ad captiuitatē Constantinopolitanam
exclusiue.

Conclusio questionis magne

¶ Quis verus antichꝛistus est pseudo p̄pheta maumeth:
z bestia est secta eiꝝ? Et qꝫ oīa q̄ dicunt de antichꝛo vero
complent̄ in eo. z q̄dem verissime.

In sc̄do tractatu cōclusio .xvi. capi- tuli Apocalypsis.

¶ Quia p̄pter scismata ab obediētia Romani pontificis
z p̄pter hereses flagellāda erat vniuersa ecclesia a pseudo
p̄pha Maumeth q̄ erat i arabia: affrica: lybia: adumea:
hyspania: palestina: vniuersa asya.

Cōclusio .xvii. capituli Apoꝫ.

¶ Quia Imperium Constantinopolitanū cū p̄ma medi
etate europe erat flagellandū ab antichꝛo maumeto s̄
septē thurcoꝝ regibꝫ ob rebellionē a Romana ecclesia
z hereses.

Cōclusio .xviii. capituli Apoꝫ.

Super Apocalypsim

¶ Quod flagellata omnis ecclesia non subiecta Petro per flagellatam bestiam saracenicam instituet a sancto Romano pontifice imperator constantinopolitanus: quod mari et terra exercitu ordinato recuperabit Constantinopolim et Asiam minorem et usque Egyptum exclusiue.

Conclusio .xix. capituli

¶ Quod habito primo vniuersali triumpho pontifex et imperator orientis reuocabit omnes ecclesias scismaticas et reueniet cum institutione festi nuptiarum agni. et quod inuadent omnes christiani arabiam et dispergent ossa maumeth. et ibi capient et trucidabunt omnis potentia et nobilitas saracenorum: exceptis quibusdam profugis ad extremas partes orbis et recuperabunt christiani affricam et asiam maiorem et fere orbem vniuersum in hac secunda victoria vniuersalique triumpho. et quod temporalis monarchia debetur christo.

Cōclusio .xx. capituli Apoc̄.

¶ Quod christianoꝝ monarchia post hanc secundam vniuersalem victoriam et triumphum impabit pacifice mille annis: post quos incipiet iterum bestia mahumetana surgere. et post annos .ccc. xxxij. cum dimidio coadunabuntur in exercitum maximum. et per tres annos cum dimidio pugnabunt victorioso contra christianos: quem exercitum dominus Iesus miraculose destruet circa montem oliueti: post cuius occisionem intrabit ad fidem plenitudo gentium. et omnis israel saluus fiet: eritque omnis mundus vnus ovile et vnus pastor. in quo reprehendantur qui Lactantem vnus accusant.

Conclusio .xxj. capituli Apoc̄.

Conclufiones

¶ Quod facies primi celi et terre siue pterite ecclesie et imperij christiani abibit. et non erit sub figura quattuor animalium et viginti quattuor senioꝝ et hmoi pcedentium dispositionum. sed erit celum nouum et terra noua sub forma ciuitatis sancte hierusalem et tabernaculi dei: et sub forma. xij. portarum. et xij. lapidum preciosorum. et xij. margaritarum. et sub forma diei non egentis templo et sole ac lucernis.

Conclusio. xxij. capli Apocalip.

¶ Quod mores illi etate erunt bene instituti ad sancte viuendum et reducendum fere ad mores qui fuissent in statu innocentie et qui desiderabunt dissolui et esse cum christo. et epilogatio et conclusio totius huius sancte prophetie.

De iudicio astronomico.

Conclusio Prima

¶ Quod dei summa pudentia de cursu celi regit hunc mundum inferiorum per superiores lationes celestes.

Conclusio Secunda

¶ Quod optimi dei pudentia regit dictas latones celestes et omnem visibilem creaturam per angelicam et inuisibilem creaturam.

Conclusio Tertia

¶ Quod non est contrarium fidei dicere: deum punire homines fame peste flagellis infidelium per influxum naturalem stellarum et executionem celi legis angelorum.

Conclusio Quarta

¶ Quod licet pontificium et imperium christianum specialiter spiritu sancto regatur. tamen peccatorum exigentibus nostris relinquitur maius influentibus celestibus.

Super Apocalypsim

Conclusio Quinta

¶ Quia iussu creatoris signorum zodiaci: leonis signum habet mouere et influere super christianos et thurcos.

Conclusio Sexta

¶ Quia primi quindecim gradus leonis deseruiunt thurcis: alij septimo deseruiunt christianis: potissime apulis: siculis: hungaris: italibus: gallis: et reliquis Francie regionibus.

Conclusio Septima

¶ Quia cuiuslibet signi circulatio ac influxus maximus peruehit annis mille.

Conclusio Octaua

¶ Quia cuiuslibet signi celestis orbis magnus dñatur annis tot quot sunt gradus celi. videlicet trecentis et sexaginta. cuius medietas est centum octoginta annorum.

Conclusio Nona

¶ Quia anno salutis. M. cccc. lxxj. quo hoc iudicium editum fuit orbis magnus iam puenit ad finem leonis per prima medietate. et per anno salutis. Millesimo quadringentesimo octuagesimo proplebit influxus prime medietatis leonis per thurcis. et inchoabit secunda medietas per christianis.

Conclusio Decima

¶ Quia anno salutis. M. cccc. lxxr. inchoabit depressio Imperij Thurcorum. et fauor paulatim christianorum consurget et electo orientis Imperatore ex improuiso augebit.

¶ Explicunt Capita huius editionis magistri Joannis Viterbiensis ordinis predicatorum: de futuris christianorum triumphis contra Thurcos et mahumethanos.

Epistola.

Ad beatissimū papā Sixtū

rū z Reges ac Senat⁹ chřianos de futuris chřianoꝝ
triūphis ī saracenos ingři Job. Uterbieñ. Incipit

Beatissimo pape Sixto. III. z chřianissimis re/
gib⁹ Francie. Hyspanie. Sicilie citrafay Hunga/
rie z Senatu pclarissimo Genuēsi Frater Joan/
nes nānis Uterbiensis ordīs p̄dicatoꝝ Theologoꝝ
mūn⁹: p̄petuā pacē z victoriā oprat ī hostes circiter no/
nas aprilis tractatū z lucubratiunculā misi: quā de fu/
turo chřianoꝝ triūpho a deo chřianis de p̄rio r̄promi/
so edidi. S; hucusq; vt accepi nescio cui⁹ negligētia sic
aut obliuioni tradita aut occultata. Et qm̄ a cōplurib⁹
copia petiit. iccirco z itez copiam mitto z editōem. De
vestre celsitudini recōmendo.

Explicite Ep̄la Incipit proemiū ī totā editōem.

Beatus q̄ legit z q̄ audit v̄ba p̄phetie hui⁹ z suat
ea q̄ ea sc̄pta s̄t. (T̄ps em̄ p̄pe est) Hec ait Iohes
euāgelista tā ī exordio hui⁹ p̄phie sc̄tissime de statū
bus ecclie: q̄ etiā ī fine. cui⁹ l̄rali expositōi opaz dedim⁹
cōpletā chřo suggerēte ac illūiante. Hoz v̄boꝝ sacroz
cā est. qm̄ si chřian⁹ artēdit v̄ba p̄phie hui⁹ apocalypsis
nō scādalisabit t̄pe p̄secutionū z denastatiōis ecclie: nec
ī mente sua dicet. thurci z saraceni z mahumetiste p̄spe
rant̄ s; chřim: q̄ ecclia chři vana est z fides ei⁹ deficiet.
Et p̄t̄ h̄ multi chřianoꝝ scādalisati nō integ⁹ credūt. z
cōplures abnegāt fidē. Qui at̄ diligent̄ artēdit ea q̄ in
hac sc̄tā p̄phica q̄ apocalypsi sc̄pta s̄t nō scādalisat. s; dē
illa est v̄a fides q̄ certitudine euidentie clarissime cernit̄
cōpleri. quā sc̄ti p̄phe chři p̄dixer̄t. Est igit̄ chřiana fides
sola p̄ssima: q̄ clara noticia er̄git fere p̄leta ec̄ oīa q̄ in

Præmium

apocalypsi siue hac sc̄tā p̄phā euāgeliste Joh̄is p̄dcā sc̄t̄
(a iesu ch̄zo q̄ ē test̄ fidel̄) Lernim⁹ em̄ i p̄o statu ecclie
Ab septē sigill̄ p̄pletas fuisse septē max̄ias p̄secutiōes q̄b̄
infinīt⁹ nūer⁹ martyꝝ ch̄i iugulat⁹ est. Nouim⁹ p̄ple
tas eē tubas septē heresuz, q̄b̄ oēs ecclie affrice: asye et
grecie desineūt ab obediā romani p̄tific̄. Luce clari⁹
p̄stat ortū bestie maumet z. viij. phialas ire dei p̄pletas
aut fere termiatas: q̄b̄ castigauit de⁹ sc̄ismaticas z her
reticas eccias. Ergo qd̄ paz̄ sup̄est p̄phie p̄plebif. vt ca
stigato vniuersali heresuz sc̄ismate itez monarchia xp̄i
cōsurgat z i vniuerso orbe fiat vnū ouile z vn⁹ pastor.
Vñ fidel̄ oīs h̄ facit i semetip̄o argumentū. Bt̄us est
in q̄t ch̄s q̄ nō fuerit sc̄andalizat⁹ i me. sed q̄ legit p̄lo. z
p̄ls q̄ fidel̄r audit sc̄ta h̄ p̄phie nō sc̄andalizat⁹ i ch̄m:
quē videt ordiāsse a p̄ncipio hm̄oi flagella ad sanādas
ecclias h̄eticas z sc̄ismaticas nō ad destruēdā eccliaz ca
tholicā (S̄git bt̄us ē q̄ audit p̄ba p̄phie hui⁹ z suat q̄ in
ea sc̄pta s̄t̄) Ex q̄b̄ p̄bis sc̄ti Joh̄. liq̄t q̄nta sollicitudinē
doctores vigilare d̄nt ac vacare l̄rali sensui. z ip̄m p̄di
care xp̄ianis ne his castigatōib̄ sc̄andalisēt z negēt fidē
ch̄i. q̄ de p̄pi q̄ pollicet̄ tā p̄claz̄ triūhhū i thurcos z ma
humeranos oēs vt exponē⁹ .j. ab illo loco i q̄ maiores
n̄ri sensuz l̄redimiserūt. Totā igit̄ h̄c n̄raz editōem trē
fariā diuidem⁹. P̄rio qdē p̄currem⁹ breuissime q̄ ante
nos exposuerūt theologi de apocalypsi vsq̄ ad eoz t̄p̄a
cū hac q̄stiōe. an maumet sit ver⁹ antich̄s. Sc̄do s̄bin
ferem⁹ breuif t̄p̄a q̄ nob̄ exponēda reliq̄rūt a captiuita
te cōstantinopolitana vsq̄ ad finē sc̄li. Tertio replicab̄
mus breuissime tractatū de impio thurcoꝝ. quē ferme
añ hos nouē annos genuē p̄lo i ecclia sc̄ti d̄nici legi. et
ad d̄nm Nicolaū olim Theanēsem cardinalē dedi.

¶ Explicet Prefatio.

Glosa siue Expositio

Incipit Primus tractatus
cuius primū capl'm est qd an nos the
ologi ad lram de Apocalypsi expo-
serūt et qd exponēdū posteris rliq'rūt

Magister Raymūsus Mar-
tini ordinis p'dicatorū. et mgr̄ Nicolaus de
Lyra ordinis D'inoꝝ. ac cōplures alij qui
lralem expositōem sequunt: ita Apocalyp-
sim totā breuiter explanāt. Viuent em̄ in p'mis Joannē
ad lram pphetasse de statibꝫ ecclie. Et p'mo quidē ac se-
cūdo et tertio capl'is admonet angelos siue epos sui pa-
triarchatꝫ asyani qbz spēaliter scribit hāc apocalypsim
ecclie chrianoꝝ. Sz q'rto q'rto et sexto capl'is statū ecclie
describit talē. Celum p'mo dicit sibi aptum fuisse. qd ec-
clesiā chri in hoc mūdo significat: sicut chris accipit celū
Matth. v. cū ait. Qui soluerit vnū de mandatis istis
minimis et docuerit sic hoies minimꝫ vocabit in regno ce-
lorū. Hoc em̄ loco fm̄ doctores celū accipit p ecclia pñ-
te. In medio huiꝫ ecclie est posita sedes sc̄e Romane
ecclie caput oim̄ eccliaꝝ. in qua residet agnꝫ et eiꝫ vica-
rius pontifex maximꝫ. Hanc circūstant immediate q'tuor
et aialia. q̄ significāt q'ttuor p'riarchatus imediate seqn-
tes Romanā eccliam. videlz Hierosolymitanū. Anti-
ochenū. Alexandrinū et Ephesinū. Viginti q'ttuor autē
seniores sunt viginti quattuor suffraganei horū patriar-
chatū. Nam licet sint plures epi. tñ ordinarij maximꝫ
suffraganei erant sex archiepi sub quolibet p'riarchatu.

Super Apocalypsim

Quorum exempla si requirant duo ponemus. Primum est de Antiocheno. nam Antiochie residebat patriarcha sub quo erant hi potissimi sex archiepi. scilicet mesopotami. nyniuitanus. babilonicus. assyrius. parthus. et medus. Aliud exemplum est in hoc libro. scilicet patriarchatus sancti Joannis euangeliste in asya. quia ipse patriarcha residebat ephesi. sub quo erant illi sex nobilissimi archiepi omnibus alijs eminentiores: quorum tantum ecclesias in hac prophetia nominat sanctus euangelista. scilicet smyrnam. pgamum. thiatyrum. sardum. philadelphiam. et laodiciam. Similiter dicendum est de hierosolymitano et alexandrino. quod licet sub eis essent innumere ecclesie et epi. tamen solum sex erant potissimi et ordinarij.

Et ita in celo vniuersalis ecclesie circumsidetur Romana et ecclesiam quattuor aialia et viginti quattuor seniores. In hoc vniuersali celo ecclesie est liber clausus. qui est diuina predictio de futuro statu ecclesie quem solus agnus aperit et reuelat suo charo sancto Joanni. Et primo aperuit ei septem sigilla secreta. in quibus significabantur septem precipue persecutiones martyrum ante Constantinum imperatorem. Hec igitur sunt explanata ab eis ad litteram in primis sex capitulis. Deinde asserunt in. vij. capitulo fuisse predictum Constantinum habere signum dei viui. qui inhibuit quattuor Romanis principibus quibus datum erat nocere ecclesie ne deinceps nocerent christianis. ut narrat Ecclesiastica histo. et ea que de Constantino est vita sub quo conspulerunt iudeorum: et infinitus numerus gentium ad fidem christi venit. A septimo autem capitulo exclusiue usque ad quatumdecimum inducunt septem angeli cum septem tubis completis. quas autem significare septem precipuas hereses et discidia ab obedientia Romani pontificis usque ad ortum bestie maumeth. Duo vero capita sequentia ponunt septem plagas vltimas sacrosancte ecclesie. quas ei bestia maumeth intulit usque ad captiuitatem Constantinopolitanam exclus

Glosa siue Expositio

siue. quā qz nō viderūt sensum l̄ralem dimiserūt. z secu-
ti sunt mysticū dicētes. De his q̄ in sequētibz caplis fu-
tura sunt sinim⁹. qz nō sum⁹ p̄phe neqz filij p̄phe. Sed
hōz dictū miramur: qz ex p̄terita euidentia z vocabulis
iam in p̄cedētibz explanat⁹ firmā habem⁹ expositōez se-
quentiū. Oīa em̄ vocabula figuratiua exposita sūt in p̄-
cedentibz. Celū em̄ exposuerūt ipi p̄ntem eccliam. terrā
hō dixerūt laicū humilēqz p̄lm̄ ch̄rianū ab h̄ celo guber-
natū. Angelos dixerūt p̄ncipes z p̄latos. Pseudo p̄phe
tam explicauerūt maumer. bestia hō ei⁹ sectā. Thronū
q̄dem declarāt esse auctoritatē ecclie. Babylon mystice
accipiendā Iohes exponit p̄ thurco z soldano. Lū ḡ
oīa que sequunt̄ sunt in p̄cedentibz exposita siue falsita-
te vt exit⁹ pbaur. Profecto ego ac mei sikes non sum⁹
prophete neqz filij p̄phetarū. sed prophetie huius expo-
sitores. qui ex precedentium capitulorū declaratione ac
exitu sequentia clare cognoscim⁹. vt iam [beatus sit qui
legit z qui audit verba prophetie hui⁹ z seruat ea.] que
scribimus [quia tempus p̄pe est]. Sed quia septez pla-
gas vltimas quidam exponunt incongrue. iccirco nos
agnl̄ auxilio suffultiz qui aperit librum z signacula eius
quibus vult. a sexto decimo capitulo Apocalypsis no-
stram inchoabimus explanationē. quam iudicio ponti-
ficis maximi Romani (qui sedes est agni) approbandā
vel reprobandā: cōmendandā vel emendandā sine p̄ti-
nacia offerim⁹: vna tali questōe p̄missa.

An antichristus ver⁹ uenerit. an sit

Hanc quā sup Apocalypsim genuē [uenturus.
legi] questionē: libens redegei i scriptis. vt occasio sic
vir⁹ grauibz z l̄ratissimis sup ea meditari z me in-
struere sitibūdū veritat⁹. Sz q̄s h̄c n̄ra scripta leges

Super Apocalypsim

nil ante temere iudices quā non ad voluntatem. sed ad congruā lřalē expositōem legas z plegas apocalypsim Joannis euāgeliste. z tūc me Joannē clara luce illumina. aut saltē ama. Hanc igit dubitatōem in more meo diuidam in tres ptes. In p̄ma ponent rōnes cōtrarie. quibus cōcludet antichristū nō venisse. In secunda ponaz lřale fundamentū quo clara luce constabit iam diu venisse. In tertia pte respondebimus rationib; primis in contrarium factis.

Prima pars dubij p̄ obās sedez cūm rōnib; antichrīm v̄x nō venisse

Antichristū nō venisse pbat p̄ rōne cōis opiniois sic. Cōis opinio falli nō p̄t fm cōmentatorē. h̄ cōis opinio est ipm venturū esse. igit nō venit. ¶ Secōdo rōne p̄sumptionis sic. nō est audendum aliqd de deo z diuinis asserere qđ nō sit nobis a diuinis eloquijs traditum. fm diuū Dionysium libro de diuinis nominib; Sed non constat ex sacris eloquijs venisse. imo poti⁹ contrarium. igitur presumptuosum videtur hoc ponere. ¶ Tertio rōne pene. que ponit vltimo apocalypsis sic. Si quis inquit apposerit ad hec: apponet illi deus plagas que sunt scripte in libro hoc. Sed quilibet debet cauere omnes penas. cum ergo non inueniat i hoc libro venisse. non igitur debemus addere. ¶ Quarto ratione conceptionis. quia Augustinus in libro de ortu antichristi. Concipiet plenus diabolo ex tribu dan. sicut Genesis penultimo Capitulo scriptum est. Fiat dan coluber in via. Sed non inuenimus aliquem talē conceptum ex tribu Dan. igitur antichristus nō venit.

Glosa siue Expositio

¶ Quinto rōne natiuitatē. qz fm Aug. ibidē. nascetur in babilone: sicut scriptū est in Apoc. [Babylon mat illa fornicationū] S; nō legit talis ibi nat⁹. igit nō venit. **¶** Sexto rōne nutritōis: qz fm eundē: nutritur ab incantatorib; corrozaym. S; neminē talē ibi nutrituz legimus. igit nō venit. **¶** Septimo rōne duratōis: quia regnū eius durabit p tps z tpa z dimidiū tempis. iuxta Danielem. vij. ca. Et tūc erit tribulatio sicut ait christus qualis nō fuit ex q hoies habitare ceperūt sup terram. Matth. xxiiij. S; ista nō legim⁹ nec fuerūt: igit nō venit. **¶** Octauo rōne satisfactōis. qz cuilibet satisfaciet. Deuotos em p opa spūalia seducet. z avaros p diuitias. et libidinosos p feminas. qz iuxta Dan. dñabit auri z argenti. z erit in cōcupiscentijs feminaz. S; nemo talis venit. igit nō venit antichrist⁹ ver⁹. **¶** Nono rōe testiū qz illi trib; Iannis [veniēt duo testes Enoch z Helyas q pugnabūt cū eo. z ignis eribit de ore eoz z deuorabit inimicos eoz: z bestia occidet eos. z iacebūt insepulta corpa eoz in plateis hierlm: z tertia die resurgēt. videntib; inimicis ascendēt in celū] vt dicit Apoc. xj. capto. S; hec nō sunt facta. igit nō venit antichris. **¶** Decimo rōne miraculoz: qz vt dicit chris in euāgelio. Dabunt sig z pdigia vt etiā faciāt ignē de celo descendere. z seducatur si fieri pōt etiā electi. Et apłs. i. ad Thef. vlt. dicit. Et aduentus erit fm opatōm sathane in oī p̄tute z signis z pdigijs mēdacib; his q pereūt. Que autē sint illa sig Johes. xiiij. expmit ca. di. (Faciet ignē d celo descēdere et dabit spm̄ imagini z loq̄t. z faciet vt nemo possit emere z vēdere nisi q hz characterē bestie aut numerū nois eius) S; hmōi miracula nemo chro p̄trari⁹ adhuc fecit. Igit nō venit antichris. **¶** Undecimo rōne institutionis: qz dicit Aug. Sicut chris in p̄sona venit ad vnuz

Super Apocalypsim

locum. et per discipulos et successores acquisiuit vniuersus orbem. ita antichristus in persona erit in vna patria. et per discipulos et successores vniuersam tribulabit ecclesiam. Sed nemo talis adhuc fuit. igitur non venit antichristus. ¶ **Duodecimo** ratione religionis. quia aduersarius christi et extollet super omne quod dicitur deus. aut quod colitur. ita ut in templo eius sedeat ostendens se tantum sit deus: ut ait apostolus. i. ad Thimotheum. vlt. Sed nemo adhuc hoc fecit. igitur non venit adhuc antichristus. ¶ **Tertio decimo** ratione signi: quia christus de iudeis in euangelio Iohannis. alius veniet in nomine meo et illum recipiet: intelligens antichristum secundum Augustinum. Sed nullus venit in nomine christi Iesu quem iudei susceperunt. ergo antichristus non venit. ¶ **Quartodecimo** ratione saluationis. quia secundum apostolum ad Romanos. xi. post mortem antichristi intrabit ad fidem multitudo gentium. et omnis israel saluus fiet. Sed neque gentes neque iudei venerunt ad fidem. imo multiplicati sunt contra fidem. igitur non venit antichristus. ¶ **Quintodecimo** ratione mortis. quia miraculose est occidendus a spiritu oris domini iesu. ut apostolus dicit. i. ad Thimotheum. vltimo Sed nemo tam publicus aduersarius christi inuenit apud miraculo occisus. ergo antichristus non venit. ¶ **Sextodecimo** mors huius futura est circa finem mundi. vnde apostolus ibidem dicit. Destruet illum illustratio aduentus sui. si igitur venisset. ergo esset finis mundi. Sed hoc non: quia oportet prius predicari euangelium in vniuerso orbe. et tunc veniet consummatio non igitur venit antichristus. ¶ **Hec dicta sunt per parte obiectiua.** Nunc ad secundam partem dubij accedamus.

Secunda pars dubij quod antichristus iam obijt sicut et christus. licet vtriusque religio maneat.

Glosa siue Expositio

In hac questione quicquid dixerō: emendationi vel
comendationi sedis apostolice relinquo sine con-
tradictione. Ceteros lectores oro ne an-
tem sensum litteralem apocalypsis non solum legendo sed etiam
pregnando reiterent. ne se audiant Hieronymum ad pau-
linum dicentem. Quidam audacia quadam alijs edisserunt. quod
ipsi non intelligunt nec scire dignantur quid prophete: quod apo-
stoli senserint: sed ad suum sensum incongrua aptant testimo-
nia. quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus de-
prauiare sententias. et ad voluntatem suam scripturam trahere
repugnantem. ¶ Sciendum est igitur quod omnes doctores
litterales vnanimiter aiunt hunc librum exponendum esse ad
litteram de solo temporalis statu quadruplici ecclesie a tempore sancti Jo-
annis usque ad finem mundi. Quorum primus status fuit sub
apertura septem sigillorum que iam precesserunt sub septem
precipuis persecutionibus usque ad tempus Constantini ma-
gni Romano imperatoris. ¶ Secundus status ecclesie
fuit sub clangore septem tubarum. que fuerunt septem here-
ses potissime: quarum vltima fuit heresis bestie maume-
thane: que depuauit tam veteris quam noui testamentum. ¶ Ter-
tius status ecclesie dicitur sub septem phialis que sunt septem plage
nouissime. ut ipsemet Joannes exponit que a bestia pas-
sa est iam sancta ecclesia. ut in expositione littere dicemus. ¶ Quartus
et vltimus status ecclesie dicitur sub damnatione meretricis magne
saracenicę in triumpho vniuersali christiane gentis. Qui
igitur ad alium sensum exponit veritatem quidem mysticam
hęc. sed non ad sensum litterę. Licet enim apocalypsis Johis
tot habeat mysteria que sunt verba. et in singulis verbis multipli-
ces lateant intelligentie. ut ait Hieronymus. ad Paulinum. tamen ut
Augustinus ait et cõiter omnes doctores sentiunt super primo iniarum
inter omnes intelligentias et sensus sacre scripture solus sensus
litteralis est argumentatiuus et fundamentum omnium aliorum.

Super Apocalypsum

quo sensu p̄ualuit Hieronymus inter oēs quattuor doctores ecclie, sicut Aug. in allegorico. Ambro. in anagogico. z Grego. in moral. vt habet de consecratiōe. dist. ix. in canone Ergo. z glosa in verbo veter. Igit dicam⁹ q̄ antichrist⁹ venit iam sunt octingenti anni. Hec conclusio sumit a l̄ra Apocalypsis. cap. xij. vbi hec ponunt Primo quidē (q̄ bestia q̄ h̄z cornua filia agno oriunda erat in fine sub septia tuba) S; septima tuba finita est iam sunt pl⁹ q̄ octingenti anni. vt p̄ cronicas ostendit euidencia facti. Et sicut exponunt litterales. potissime dicti magri Raymūdus z Nicolaus de Lyra. Ergo diu bestia illa iam venit. S; omnes antiqui exponunt esse dictū de vero antichristo ad l̄ram q̄ sit bestia h̄ns duo cornua filia agno. Et p̄firmat sup̄ illo verbo apli. j. ad Thez. ultimo. nisi inquit venerit discessio primū. Vbi oēs dicunt q̄ cū venerit discessio ab obediētia Romani imperij z Romane ecclie tūc reuelabit hō pcti antichrist⁹. S; iā s̄t pl⁹ q̄ octingenti anni q̄ Bedi: Perse: Caldei: Numide: Affri: Egyptij: z alij discesserūt a iugo Romani impij. z s̄l̄r q̄ttuor aialia decā. z. xiiij. seniores recesserūt ab obediētia romane ecclie: z ecclia romana vsq; hodie sedet viduata eoz obediētia: a tpe sancti Gregorij q̄ Constantinopolim missus ē a Pelagio papa ad ruocandū p̄iarchā cōstantinopolitanū. q̄ tñ vltimus discessit ab obediētia latie Rom. ecclie. Ergo fili⁹ p̄ditōis hō pcti iā reuelat⁹ ē pl⁹ q̄ octingēt⁹ ānis. ¶ Secūdo p̄z ex eo q̄ Iohes euāgē^l sic describit tps ort⁹ ei⁹ ac no^l. (Ite inquit est sapia. q̄ h̄z intellectū computet nomē bestie z numer⁹ ei⁹. Numerus em̄ hoīs est z numerus bestie. sexcenta sexaginta sex) Vbi notandū est q̄ numerus in scripturis sepe accipit pro tpe: vt est illō psalmitte. Horum s̄c̄ mibi dñs finem meū. z numerus

Glosa siue Expositio

diez meoz quis est zc. Et rō. qz fm Aresto. temp⁹ est numer⁹ mor⁹: vt dz. iij. phisicoz. ¶ Itē notandū est qz Joannes hūc libz in greco sc̄psit ad asyanā eccliaz: vt p̄tz in p̄ncipio Apocalyps. Greci autē sicut z latini lras p̄ numer⁹ ponūt. sicut dicit⁹ numer⁹ in latino scribit⁹ de lxxj. Greci p̄o ita combinant siue anthemōs. Hoc em̄ nomen apud grecos duo fcat. Nā si sit declinabile. nō hic anthemōs. fcat aduersariū. Si p̄o sit acceptū indeclinabiliter solū p̄ lris cōputi: sicut dixim⁹. sic fcat sexcenta sexaginta sex. Dicit igif⁹ Iohes. h̄ loci est sapia de reuelatōe noīs z tpe bestie. Nā q̄ hz intellectū cōputz nomen z numez bestie. Nā cōputando nomē declinabiliter dz athemos siue aduersariū: qz aduersat z extollit supra omē qd̄ dz de⁹ aut qd̄ colit. Computādo p̄o numez ortus eius est numer⁹ hoīs ch̄i: qz ab hoīe ch̄o vsqz ad ortū z tpus bestie current sexcenti sexaginta sex anni: vt oēs lrales exposito: es p̄cludūt. Sz a sexcentesimo sexagesimosexto anno hoīs ch̄i vsqz mō sunt plus q̄ octingenti anni. Sum⁹ em̄ ab anno salutis modo in M. cccc. lxxx. Ergo iam sunt multa tpa q̄b̄ antichrist⁹ verus iam venit. Et qz tunc dicti tps apparuit pseudo p̄pha fili⁹ p̄ditōis maumeth. iccirco p̄cludit qz maumeth sit ver⁹ antichrist⁹ q̄ in hoc libro appellat pseudo p̄pheta z eius secta dz bestia qz bestialis. Nec miret quispiam si adhuc expectat antichrist⁹ ver⁹. qz nō erit distinct⁹ ab his. s̄ erit vltima collectio saracenzū p̄ ch̄i eccliam in hierlm: q̄ in hoc libro dz gog z magog. vt patebit in expositōe lre in caplo. xx. Hec autē ita esse p̄firmāt signa q̄ dicunt⁹ de vero antichristo: vt patebit nunc in responsionibus ad obiecta.

Tertia pars dubij responsiua ad

Super Apocalypsim

sedecim rōnes factas in p̄ncipio

Respondemus ad p̄mā. q̄ si intelligat̄ de op̄ione
vulgi: falsum est: q̄ cōis opinio falli nō p̄r. Nā vt
ait Aug. in soliloquijs. veritas nō se ostēdit nudā
nisi paucissimis z ardētissimis amatoribz suis. Presto
sunt innumera exēpla. Nā tpe diluuij cū cepissent hoīes
multiplicari sup terrā v̄itas archani dei. vni soli hoī. s.
Noe credita fuit. vt sacra Benef narzat. historia. Et p̄
diluuiū i lege nature cōis opinio simulachroz falsa erat
pticular? at̄ Abzac v̄a erat. Sub lege v̄o sc̄pta Moī
ses z infinita multitudo p̄dicētes false de aque eductōe
op̄inabant: sol⁹ minister ei⁹ Josue z Caleph veritati
man⁹ dederūt. sicut z exploratōis tpe factū est. Reguz
tpe oēs de idolis cōem op̄inionē sequebant. sol⁹ Tobī
as fugiebat p̄sortia oīm z ibat ad adorandū deū i hier
usalē. Tpe passionis ch̄zi toti⁹ orbis opinio falsa erat.
sola opinio sacrosctē v̄ginis erat v̄a. Et vt ad historiaz
Apocalypf veniam⁹: i p̄mo ecclie statu sub septē sigill
oīs orbis i agnū p̄iurauit. v̄a opinio i paucis martyribz
vera erat. q̄ etiaz criptis se abscondebāt a facie ire agni:
vt hic libere p̄dixit: z euidentia facti oñdit. Silt̄ in sc̄o
statu ecclie p̄ Constantinū reddita pace sub septē tu
bis heretici iualuerūt. q̄z cōis opinio falsa erat. solus
Achanasij opinio v̄a erat. Post hec i tertio statu ecclie
sub septē phialis vniuersus orbis venit p̄ticularē op̄i
nionē sacrosctē ecclie romane. videlicet Nestorini. Jaco
bite Delagiani. Donatiste. Armēi. Perse. Medi. Ba
bylonij. Arabes. Siri. Palestini. Affri. Libies. Fri
ges. z Maumetiste z Greci. ac alij q̄ aut subijciunt her
resi maumethi. aut sapiūt p̄ agnū: sola v̄a fides z op̄i
nio in paucis latinis reseruata est. q̄ sicut sub vna gram

Glosa siue Expōitio

matica: z lingua latina militāt. ita sub vna vera sancta Romana ecclesia sunt. z credunt vere de conceptione z alijs cōibus opinionib; quaz veritas paucissimis eius amatorib; est credita. Nō ḡ cōis opinio sp̄ vera est qñ est vulgi. Sed qñ est pluriū sapientū: vt ait Aresto. in topicis. Cōis autē opinio sapientū qui Apocalypsim; exponunt ad litterā est ista. Antichristus verus non my- sticus est bestia hñs duo cornua silia agno q̄ venit sub septima tuba circa annū salutis sexcentesimū sexagesi- mū sextum. Et ita cōis ac vera opinio est pro nobis.

¶ Ad secundā rōnem nego maiorē: qz in hoc libro seqñ do litteralez sensum aptissime ponit et nomē z tempus ort⁹ bestie. Nō dicere oppositū ē aut imp̄meditata respō sio aut ignorancia. ¶ Sed diceres doctores non dicunt venit: s; veniet antichrist⁹. Et respondem⁹ q̄ sequūtur modū loquendi antiquoz q̄ hanc sectā maumeth z tri- bulationē eccie vniuersalē a maumeth z discessionē vni- uersalē a Romano Imperio z ecclia nō viderūt. Nos aut z ceteri lrales expositores Apocalypsis fm moduz xp̄iū lre loq̄mur. Preterea nos de capite hui⁹ secte lo- quimur. illi ad vltimā ecclie plagā referunt: que nondū venit. sed a mēbris antichristi futura est vt dicem⁹ cap. xx. ¶ Sed adhuc querit. si antichrist⁹ mortuus est. quō fulminabit in monte oliueti. Respondemus q̄ caput z mēbra in sacra sc̄ptura cōputant p̄ vna p̄sona. vt iacob z descendētes eius vocant isrl. sicut dicit de⁹ Exod. iij. cap. Filius meus p̄mogenitus isrl. vbi ad lraz isrl non dicit iacob sed eius successores Sic z antichr̄s in p̄sona mortu⁹ est: s; eius secta viuet q̄sq; miraculose fulmina- bit in exercitu magne tribulatiōis vltie. de q̄ loquemur ca. xx. Et ita nō est p̄dictio. antichrist⁹ ver⁹ venit. anti- christ⁹ verus nō venit. antichr̄s ver⁹ ob̄t. antichristus

Super Apocalypsim

verus non obijt. quia hec referunt ad psonā capitū z mēbra ¶ Ad tertiā rōnem dicim⁹ q̄ nihil addim⁹. sed qd̄ est in textu lre fideliter exposuim⁹. q̄nimo ꝑrium pone re est de veritate lre minuere. qd̄ q̄ sit aduertendū ipsi viderint. ¶ Ad quartam rōnem dicim⁹: q̄ ille aprationes Augustini nō sunt lrales. s̄ allegorice. in quo sensu pualuit vt supradixim⁹. Nam vt pater tam ꝑ catholico q̄ hebreos ille textus ad lrām intelligit de Samsonē q̄ fuit de tribu dan. Sensus autē allegoric⁹ est q̄ sicut dan fuit ex ancilla iacob non ex libera. ita mahumeth antichristus futurus erit ex ancilla siue idolatragente nō fideli. Sicut ipse in alchorano inducit deū ad se ita loquentē. Paup̄ inquit fuisti z ditavi te. idolis seruisti z vocavi te. Et similiter patria ei⁹ est babilon mystica nō lralis. quēadmodū Jobes dicit (In fronte inquit eius scriptū est mysteriū babilon mat̄ illa fornicationū) Nā d̄ veteri idolatragente or̄ est q̄ pmū babilonie cepit. Christus quoq̄ ad lrām exprobrat Corozaim z Bethzaidā. qz noluerūt eū recipere. Et ad sensum mysticū ibi nutrit̄ heresis z secta maumeth forti⁹ q̄ alibi. Sensus tñ mystic⁹ nō inducit argumentū. qz vt ait Dionysius. mystica theologia nō ē argumētatiua. z ita solutū est argumentū. iij. v. z. vi. ¶ Ad septiaz rōnē dicim⁹ q̄ dictū Dani. hz duas expōes. Nā cōiter d̄ q̄ tps z tēpa z dimidiū tps̄ sc̄at tres annos cū dimidio: Et s̄m h̄ dicim⁹ q̄ ad lrām tantū durabit bellū z psecutio vltima gog z magog. q̄ ē gēs saracenicā z ver⁹ antich̄s. De q̄ bello s̄m catholicos ad lrāz loq̄t. xx. ca. vt ibi exponem⁹ Et ita stat q̄ ver⁹ antix̄ps iā venit. z vltia ei⁹ psecutio z interit⁹ nō venit. S̄z alij pfundi⁹ dicūt q̄ daniel ad licteram loquit̄ de duratione secte ei⁹. z ita tps̄ z tpa z dimidium tempis nō accipit̄ pro tempe; s̄ ꝑ tpali regno.

Glosa siue Expositio

Ad horū igit̃ intelligentiā sciendū est primo: q̃ sacra scriptura sepe ponit t̃p̃is noⁿ p̃ re t̃p̃ali. sicut Dauid accipit in ps̃. dicens. Dies diei eructat verbū z nox nocti: idicat sciaz. Et ap̃ls̃ d̃r. Dies mali sunt. Nā dies accipiunt nō p̃ t̃p̃e s̃ p̃ t̃p̃alib; hoīb; q̃ dies z noctes viuunt.

Sc̃do nota q̃ tres s̃t; p̃tes totū terre habitabil̃ fm̃ Cosmographiā. q̃z p̃ma est Africa: a Nilo inchoans vsq; ad extremū occident̃. Cui opposita est sc̃da ps̃ orbis. s. Europa. a fluuio Tanais vsq; ad extremū occident̃; hyspanie. Tertia ps̃ orbis est Asia maior. et est dupla ad quālibet istaz. Egypt⁹ igit̃ est regnū mundi vnū p̃tinēs totā affricā. Babylonia est sc̃dm; p̃tinēs totā asyā. Roma est tertiū: p̃tinēs totā europā: q̃ iā i duo imp̃ia est partita. videlz in latinū z Constantinopolitanū. Dicunt igit̃ hm̃oi doctores. q̃ cū Daniel loquat̃ ad lr̃am de regnoz successiōe: p̃tz q̃ ibi t̃p̃s accipit p̃ t̃p̃orali magno regno. Cū g̃ daniel ibi dicat. Tradent̃ i manu bestie oīa reg̃ p̃ t̃p̃s z t̃p̃a z dimidiū t̃p̃is: sic exponendū est. Dan⁹ antichri z mēbra s̃t; ei⁹ secta. igit̃ nō mahumeth i p̃sona. s; manib; z mēbris eius tradentur oīa reg̃ q̃ extendunt p̃ t̃p̃s. i. t̃p̃ale regnū affricę qd̃ p̃mo inuasit. Itē t̃p̃a siue t̃p̃ale regnū Asye qd̃ sc̃do inuasit. Et qz est duplū ad affricā d̃t i pli t̃p̃a. Ultio p̃ dimidiū t̃p̃is est dimidiū imperiū europe qd̃ est Constantinopolitanū. reseruato latino. Harū expositionū p̃ma est mystica z nō lr̃alis. qz ad lr̃am fallum est z impossibile. q̃ antichri i p̃sona i trib; annis cū dimidio p̃currat vñuersum orbē z capiat oīa reg̃. etiā si volaret. Sc̃da est ad lr̃am. qz ad lr̃am loquit̃ de successiōe regnoz mahumeth z chrianoz z de bello eoz. vñ Angel⁹ clare successiōe exposuit dicēs Dan. vii. ca. Cū oīa reg̃ tradita fuerint i manu bestie p̃ t̃p̃s z t̃p̃a z dimidiū t̃p̃is. tūc iudē

Super Apocalypsin

Hum dei sedebit in bestia. et duo libri siue due sententie
sapient. in quaz prima decretum est vt auferet potentia a be
stia et perat et dispeat in eternum. In scda ho est decretum
vt ita magnitudo et monarchia regni q est subter oem ce
lum: def iplo scorum altissimi. Et ita ex his ptz q cois et p
ma expō est vera in dicto sensu mystico. ista ho vltia est
lralis ad mentē Daniel et angeli. ¶ Ad octauā dicim⁹
q minor est falsa. qz mahumeth satisfacit oib⁹ dict⁹ de
siderijs. Pr̄o quidez spūalib⁹. qz strictissime ordinauit
elemosynas: orōnes: reuerentiā dei: ac sc̄i nois ei⁹ et tē
pli. et vsqz hodie deuoti⁹ q̄ ch̄iani sequit⁹ exteriores re
ligionis act⁹. Deinde satisfacit auar⁹. qz p̄ ceteris lau
dant in salariādo: donādo. diuitias assequēdo. q̄nimo
oīe lucy eis pcedit. Qu aut sint in p̄cupiscētis semiaz
nō solū euidentia facti: s̄ Alchoranū ostendit: statuēs vt
tot vxores hēant q̄t nutrire p̄nt et q̄ter repudiare et reac
ceptare. Laudatqz miraculū illd mahumeth q̄ ei de⁹
in coeūdo tribuit virtutē q̄draginta viroz. Hec st⁹ p̄di
gia mēdacia his q̄ peunt fm Aplm. q̄b⁹ seducunt si fie
ri p̄t etiā electi ch̄iani: qz ad lrām fidē negāt: vel moti li
bidine. vel auaricia. vlt̄ simulata religiōe. ¶ Ad nonaz
dicim⁹. q̄ in materia argumēti est triplex defect⁹. Pri
mus defect⁹ est. qz incōgrua aptāt testimonia lrē. Nam
ad lrām illi duo testes nō sunt Enoch et Helyas. Nam
isti nō pugnat cū bestia antich̄io h̄ntē cornua filia agno.
s̄ cū alia q̄ h̄ac p̄cedit: vt patz in lra. Et huiusce falsitas
clar⁹ apparet in lra caploz. x. xj. qz q̄ occidēdi erāt añ
aduentū antich̄i: ridiculū est dicere occidēdos p̄ eius
aduentū Sz illi occidēdi erāt s̄ tuba sexta. et bestia ori
unda erat sub septia. vt ptz ca. xj. xij. xij. in cui⁹ fine po
nit⁹ ort⁹ bestie filis agno. Ergo ridiculū est dicere q̄ ad
lrām itelligat de Enoch et Helya. s̄ ad suā voluntates

Glosa siue Expositio

scripturam nituntur trahere repugnantem. Secundus defectus est: quod ponunt quod Enoch sit venturus cum Helya: quod nihil apud sacros canones inuenitur. Tertius defectus est: quod dicunt quod helyas sit venturus in persona. cum tamen hoc sit magis iudaizare quam recte sapere ut patet. **¶** Pro quo non quod de helia sunt due opinioniones. quare secunda magis personare vitari videtur. Prima est Aug. qui in. xx. de ciuitate dei ponit eum in persona venturum. et per sui opinionem nihil aliud adducit nisi quod contra opinionem est. et quod translatus est in paradysum terrestrem. Et hanc recitat beatus Thome. ad quas non in. iiii. sententiarum. Et si hec opinio esset vera. tunc ad rationem est dicendum. quod helias non pugnet cum persona antichristi quod ipsa persona de pseudo propheta si pugnet cum bestia siue secta eius que vltimis temporibus veniet cum gog et magog. Ista tamen illa Apocalypsis non est de eo nisi forte mystice et sub aliqua similitudine. Sed beatus Hieronymus. Ezechiel et Gabriel archangelus exponunt omnia de helya mystice et non in persona. Malachias enim vltimo suo capitulo fuit autor huius opinionis de aduentu helie dei. Ecce ego mittam vobis angelum meum qui prepabit viam ante faciem meam. Et concludit in fine. Ecce ego mittam vobis helyam thesbyten qui conuertat corda patrum ad filios. Ezechiel igitur qui ad litteram disputans cum iudeis. a literalis sensu arguit: cum solum sciret literalis esse argumentatiuum dixit ita. Quid eristis videre prophetam. etiam dico vobis plus quam prophetam. ipse enim est de quo scriptum est. Ecce ego mittam vobis angelum meum qui prepabit viam ante faciem meam. Gabriel quoque similiter de Johanne exponit dictum capitulum ita dicens ad Zachariam. Ipse precedet eum in spiritu et virtute helye ut conuertat corda patrum ad filios. Similiter Hieronymus super Malachiam vocat iudaizantes eos qui putant Helyam in persona venturum ita dicens. Iudei inquit et iudaizantes heretici dicunt heliam venturum ante saluatoris aduentum. Unde discipuli in euangelio questionem christo pro-

Super Apocalypsim

nunt dicentes. Quid est quod pharisei dicunt quod helyas
uenturus est et restitutus est omnia. Quibus dixit. helyas
iam venit. et si vultis recipere. Joannes ipse est helyas.
Hec Hieronymus litteralis doctor. Et ad Augustinum est dicendum: ut ibi ait Hiero. quod illam opinionem
de persona helye induxerunt pharisei. et primi iudaizantes
christiani. quorum tunc magnus erat copia. Et ideo sequens
opinio fidelium habuit radicem a vulgo iudaizante. non ab apostolis aut christo. aut sapientibus euangelij.
¶ Ad illud quoque quare sit in paradiso terrestris
reservatus respondet Hiero. eodem capitulo Malachie
dicens reservatum fuisse ut veniret cum Moise in montem
Thabor ad christi transfigurationem et redderet discipulos
credulos de excessu quem complecturus erat in hierusalem.
quod tunc fides nutrienda erat. In fine vero mundi non helyas
in persona sed partus helye dabitur choro predicantium
et confortantium fideles contra sectam maumethi antichristi.
Legat igitur Hiero. super vlt. ca. Malach. prophete. et concludet
lector id quod et nos. Et ita ratio nona nihil valet. in qua
quidam robur posuerunt vulgaris opinionis. que tamen
non est ex tota falsa. quia Enoch cesar christianissimus et helyas
erit pontifex maximus cum predicatores pugnantibus contra
exercitum antichristi gog. ut dicemus ca. xix. et xx. ¶ Ad
decimam rationem negamus quod illa non sunt completa in maumeth.
¶ Et Nicolaus de lyra et alij literales dicunt quod ignis
ibi accipitur per angelos. iuxta illud. Qui facit angelos suos
spiritus. et ministros flammam ignis. Maumeth autem cadu-
co morbo laborans fingebat se cadere illustrato angelis
descendentibus de celo et sibi loquentibus. Et quod hoc non erat verum.
ideo subdit euangelista quod hec (significavit fecit in conspectu
hominum non dei) Et apostolus prima ad Thimotheum. vlt. dicit quod aduentus
eius erit in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus non
peris. Magister tamen Ricoldus ordinis predicatores

Glosa siue Expositio

q̄ pagrauit oēm orientē: z p̄posuit tractatū illū eximius
̄ Alkoranū. q̄ incipit. Narrauerūt mihi iniqui fabula
tiones s̄ nō vt lex tua. Dicit i suo itinerario: q̄ cū esset i
Ayniue z Babylonia vidit i eis viros mire abstinē
tie nudos asprima hyenie. z q̄daz ex eis inqt nudis pe
dib; calcāt ignē z extinguit (Quo aut dedit sp̄m ima
gini z locuta est) exponit Aico. de Lyra cū brō Augu
stino. xx. de ciuita. dei. ca. viij. z. xiiij. Bestia inqt ē secta
impia ̄ria ciuitati z legi ch̄rianoz. z s̄ saraceni. pseu
do aut p̄pha ei⁹ est ip̄e mahumeth ver⁹ antich̄ris. Ima
go est simulata ei⁹ lex quā p̄fitef̄ velut verā fidē z nō ē.
Huic legi dedit mahumeth sp̄m loquacē q̄ est effectus
p̄mulgatōis z obseruatōis ei⁹: ita vt maris terrorib; et
clamorib; loquat̄ ̄ sc̄tāz ciuitatē ch̄ri. ¶ Ad vndecimā
rōnem p̄tz ex dict; r̄nsio. q̄ oīa cōpletissima fuerūt i ma
humeto. qz p̄ se i p̄sona venit tm̄ in s̄abea puincia ara
bie. z p̄ successores vniuersam destruxit eccliam. Et si
militer ad duodecimā rōnem dicendū est. qz s̄e aduer
sā agno z extollit sup̄ oē qd̄ d̄r de⁹ aut qd̄ colit. Extol
lit em̄ sup̄ oīe qd̄ d̄r de⁹ q̄ s̄t̄ imagines sc̄toz z crucifi
xi: q̄s tanq̄ spurcias existimat. Et s̄lr̄ extollit sup̄ id̄
qd̄ in eis colit: dicēs ch̄m nō passum: mortuū aut sepul
tū. negās ei⁹ diuinitatē z trinitatē p̄sonaz. Sedere at̄
in sc̄pturis sc̄tis sep̄ e p̄ impare ponit. iuxta illō Marc
vl̄. Sedet a dextr; dei. z mahumeth sedet in tēplo dei
qz vniuersis ch̄ri ecclēsijs affrice asye z medietati euro
pe impat z oñdit se tanq̄ sit de⁹. i. nūcius dei. vt ait glo
sa in lectura Petri de Tharentasia. Et saraceni nihil
aliud clamāt nisi h̄. de⁹ est de⁹: z mahumeth sol⁹ verus
nūcius ei⁹. Ideo hec rō p̄cludit p̄ nob. ¶ Ad tredecimā
dicim⁹. q̄ iam receperūt eū iudei p̄ dño. euidētia fa
ci a p̄ncipio oñdit: qz ei adheserūt. q̄q̄ se deceptos in/

Super Apocalypsim

uenerint. Atq; hęc etiā a saracenis accepi. nā ferme q̄t-
tuor ānis elapsis saracenoꝝ sacerdos ex Bzanata Be-
nuam; veniēs z cellā nostrā visitās: postq̄ negatiuā de-
di de recupanda q̄dam saracena baptisata p̄t quā ve-
nerat: fmo de fide habit⁹ est. Intulit tandē de iusticia
fmonē: nihil hñs qđ de fide rñderet. Lepi eū a p̄ncipio
vigere de matia iniusticia eoꝝ q̄ nulla rōne aut colore
iusto s̄ vt latrūculi oīa reḡ ch̄ianoꝝ vi armoꝝ surripu-
erūt ī affrica: egypto: asya: palestina: z europa. Respon-
sio hec fuit. Hñt inq̄t nostri p̄ceptū a maumeth vt ch̄i-
stianis p̄petuū inferāt bellū. eo q̄ vocati ab eo tributuz
dare rēnuerunt. Et ego. cur iudeis est ꝑpicij. Quia in-
quit eū volūtariē p̄ dño suscepē. Ecce impletū est qđ
ch̄is ait. Ego inq̄t veni in noīe patrꝝ mei z nō suscepistꝝ
me p̄ dño. s̄ dixistꝝ. nō habem⁹ regē nisi cesarē. Alius. s̄.
mahumeth veniet ī noīe suo dicēs se pacitū z nuncium
dei post me: illū suscipietꝝ. Qđ etiā q̄ vez sit vidimus:
qz capta Constantinopoli a thurco fact⁹ est iudeoꝝ con-
cursus mari z terra dicentiū Hellyā apparuisse suum.
¶ Ad decimāquartā rōnem dicim⁹: q̄ s̄ erit postq̄ ec-
clesia patiet̄ triūpho gog z magog. vt dicem⁹ in l̄ra. xx.
ca. Stant em̄ hec duo sil' vt dixim⁹ q̄ antich̄is sit mor-
tuus in p̄sona. z antich̄is viuat in sua secta. qz caput et
mēbra p̄ vna p̄sona ꝑputant̄ ī sacra sc̄ptura. ¶ Ad deci-
māquintā rōnem dicim⁹. q̄ spūs oris Jesu erit ei⁹ volū-
tas liberādi ch̄ianos. hō at̄ pcti est gog z magog seq̄ns
instituta antich̄i dicti maumeth quē dñs Jesus inter-
ficiet: qz nō viribꝝ ch̄ianoꝝ sternet̄ tā validus exercitus
s̄ volūtate Jesu dñi nr̄i. vt dicem⁹. xvij. xix. xx. caplis.
¶ Ad decimāsextā rōnem dicim⁹. q̄ nō p̄t p̄hari p̄ scri-
pturas q̄ mors capitꝝ sit futura circa finē mūdi: s̄ toti⁹
corpis. vt p̄tꝝ Ezechiel. xxxvij. ca. z. xxxix. eiusdē. z. xx. c.

Glosa siue Expositio

Apoç. Nec tñ dicitur circa finē mūdi. q̄ statim sit futuꝝ iudiciū. Imo ꝑsonat dicitur chꝛi z Lactantiꝝ diu post victuꝝ ros fore chꝛianos in pace. qz ꝑma resurrectōe celebrata q̄ erit totius ecclie reformatio hoīes diu trāquille viuent añ vltimā resurrectōem. Vñ Barth. xiiij. ca. ait. Sicut fuit i diebꝝ Noe añ diluuiū qñ erāt bibētes z comedentes z nubentes ac nuptui tradētes vsqz in diem qñ intrauit Noe in archam. z non cognouerunt donec venit diluuiū z tulit oēs. ita erit aduētus filij hoīs. Non em̄ dicitur illustratio aduentꝝ iesu finis subitꝝ mūdi. S̄ illustratio ac reformatio ecclie. vt dicemꝝ infra.

Explicit primꝝ tractatus declaratiuus quīdecim capitulorꝝ ꝑcedentium. Incipit secūdus declaratiuus a captione Constantinopolitana vsqz ad finem mundi. cuius principiū est Apoç. .xviij. caplm.

Quidam vocē magnā d̄ tēplo dicentē septē angelꝝ zc) Quisqz vis vltimā noticiā z summā delectatiōez huiꝝ scē apocalypꝝ ꝑscq̄ añ te habe apocalypsim. z postq̄ lꝛaz ꝑ te legeris vide hāc explanatiōem. Figit ꝑsuppositis cronieꝝ q̄s grā breuitatꝝ omittimꝝ. tria in h̄ ca° s̄z ꝑmittēda. Pꝛimꝝ est vt aiūt doctores: qz septēz sigilla fuerunt septem potissime ꝑsecutiōes tꝑe martyꝝ. Deinde secute s̄z septē tube: q̄ fuerūt septē magne hereses ꝑ Constantinū. qꝝ vltia fuit heresis maumethi q̄ dicitur pseudo ꝑpha z bestia est secta eiꝝ. Septē ꝑo phiale vt hic ait Iohes s̄z septē vltie plage ecclie illare ab hac bestia. Et qz s̄m oēs lꝛales doctores he plage ꝑtinet ad tꝑa bestie ꝑ septē

Super Apocalypsim

et tubas: p̄t̄z q̄sdā male exponere referēdo h̄ capli pla-
gas aliq̄s ad saracenos, aliq̄s ad hereses, qz heresum
plage p̄tinēt ad statū tubaz z nō phialaz. Sc̄do p̄mit-
tendū est tā fm lrāles expositores q̄ etiaz b̄m Tho. j.
pte. q. cxij. ar. vj. q̄ angeli appellant̄ p̄ncipes z custodes
regnoz z puinciaz. q̄ p̄pter defectū z culpā hoīm p̄mit-
tūt hoies pati aduersitates z mala. Tpc aut̄ maime-
rhi venit v̄lis discessio ecciaz z regnoz ab obediētia tā
Romani imperij q̄ Ro. eccie. Et iccirco merito iussit
de⁹ septē angel̄ vt effunderēt sup dictas eccias z regna
phialas ire sue siue saracenos, qz sicut in phiala cōtinet̄
liquor ad voluntatē h̄ntis, sic in saracenis continent̄ fla-
gella ad voluntatēz dei. Ideo angeli dicunt̄ effundere
phialas: qz p̄mittūt effundi saracenos i ch̄rianos z reḡ
heretica. ¶ Tertio notandū est q̄ septē capla sequētia
nō loquūt de statu eccie reformate s̄ r̄formāde: qz i p̄nti
xvj. c. ponunt̄. vj. plage eccie. q̄ iccirco dicunt̄ vltie. quia
alia erit, s̄ absterget de⁹ oēz lachrymā sc̄oz ch̄rianozū.
In ca. xvj. ponit̄ t̄ps dānatōis z destructōis sarace-
noz q̄ ad initiū. In. xvij. ponit̄ p̄a ch̄rianozuz victoria
p̄ncipal̄ s̄ thurcos. In. xix. ponit̄ sc̄da victoria s̄ solda-
nū z arabes sabeos. In. xx. ponit̄ v̄lis triūphus s̄ anti-
ch̄ri exercitum gog z magog. In. xxi. ponit̄ reformatio
eccie q̄ ad v̄lez fidei susceptōm z anathematizatōz oīm
heresuz z opionū falsaz: z q̄ ad fligiōis ordiez. In. xxij.
ponit̄ stat⁹ oīm fideliū q̄ ad expectatōez s̄fite b̄ritudis.
Hec ḡ vltia ca. nob̄ exponēda p̄zes reliq̄rūt iā expositis
alijs. xv. ca. p̄cedētibz q̄ ad lrām s̄ eis cōpleta s̄t. P̄ns
igit̄ decimū sextū caplm̄ diuidit̄ in tres p̄tes p̄ncipales z
Nā p̄mo ponit̄ flagellatio eccie africane. Sc̄do Asye
maioris. Tertio medietat̄ europe. Et ido claz erit qd̄
ait Daniel. vj. cap. Tradentur inquit̄ in manu bestie

Glosa siue Expositio

oīa regna p tps z tpa z dimidiū tps. Primo igit vntē
affricā punitā sub tribz plagz triū angeloz. quoz p̄mus
puniuit Arabiā. cui⁹ metropolis est Bosra. ¶ Pro q̄
nota q̄ i metropoli arabie cui⁹ p̄erat Berill⁹ archiep̄us
ceperūt hereses circa tpa Origenis: vt tradit i Ecclesi-
stica histo. Hec est arabia sabea in q̄ est mecha in q̄ ort⁹
est maumeth pseudo p̄pheta. Et qz h̄ regnū fuit cū suo
p̄iarcha Alexandrino p̄ncipal̄ cā oīm heresum z reces-
sionis a sc̄tā Ro. eccia. iccirco (angel⁹ ei⁹) custos (effu-
dit p̄mā ire dei phialā) p̄mittēs ibi nasci caput pcti anti
ch̄im z pseudo p̄phetaz maumeth. q̄ cepit ibi cogere ad
circūcisionē z blasphemīā ch̄i z p̄secutōm vniuersalem
fidei z susceptōem sui characterz q̄ est circūcisio z alcho-
ranū. sicut character ch̄i est baptism⁹ z euangeliū. Et
ita l̄ra p̄me pris legat (Ego in q̄t iohes audiui vocē ma-
gnam dei) turbati (de tēplo) eccie (p̄cipientē septē ange-
lis) q̄bz datū est in p̄cedente cap. inducere septē plagas
istas (Ite) o angeli (z effundite septē) p̄ncipales (phia-
las) z victorias saracenoz p̄ terrā scismaticā ch̄ianoz
z qz p̄ceptū factū est ido sequit̄ executio dicēs (Et p̄m⁹
angel⁹) q̄ erat custos eccie arabū z ismahelitaz hereti-
coz (abijt) ad exequendū mandatū. z (effudit phialam
suā) z vltionē (in terrā) ipsoz. z nato maumeth (factum
est seuū vuln⁹) circūcisionis (z pessimū) abnegatōis euā-
gelij in illis agarenis q̄ suscepēt (characterē) circūcisio-
nis z (adorauerūt imaginē bestie) q̄ est alchoranuz. ¶
q̄ pessimū fuit vuln⁹. nā abnegata fide suscepto q̄ alko-
rano z circūcisione arabes mouerūt arma ceterz christi
ecclesijs. easqz vsqz hodie destruxerunt. multa cede san-
guinis ch̄iani. Et hec est p̄ma plaga affricē. ¶ Sc̄da
plaga fuit vt aiūt historici: qz Sergi⁹ z p̄iarcha Alex-
andrinus cū maumetho sentiētes: dato saracenis dicit̄

Super Apocalypsim

transitu. breui tempore spacio egyptū et oīa maris littora ob
tinuerūt ab Alexandria vsq; ad extremū occidentis au
stri. et mari transmissio hyspanias in europa subiecerunt.
Et qz patriarcha Alexandrinus dedit viā et opinionē sue
heresis a principio. idō in calce pcedentis capti dicit (vnum ex
quatuor animalibus dedisse septē phialas) qz vt ait Aristot.
in p^o de celo et mūdo. principium est fere totū rei. Legat igitur
lra sic (Et scōs) angelus custos africanus et hyspani lit
toris et egypti et insularum eius (effudit phialā suā) siue sa
racenos (in mare) africanū (et factus est tanq̄ sanguis
mortui) qz multa cede christianorum ceperūt oēs eccias et re
gna eius. et (in dicto mari mortua est oīs aīa viuēs) q̄ est
aīa fidelis. Nā vt ait Abacuc. ij. cap. Iustus ex fide vi
uit. Ad lram em̄ nullus remāsit ibi fidelis. s̄ oēs aut truci
diti sunt: aut alchoranū et circūcisionē susceperūt. Et
hec fuit scōa plaga affrice. ¶ Tertia plaga affrice fuit
qz saraceni habito vniuersali littore: eius collectus maris
copijs ad affrice interiora se cōtulerūt. et ceperūt maria
regna hereticorum. s. Numidie: Lybie: Mauritanie. Li
gitane et hmoi. Hi affri heretici erant tpe sancti Aug^o.
q̄ arrianā heresim secuti et vandalis adiuncti oēs catho
licos trucidauerūt. Quare eorum sanguinē deus per phialas
siue saracenos vlt^o est. Ideo sic legat lra hui^o plage (et
tertius) angelus q̄ est custos ecclesiarum et regnorum dictorum
(effudit phialā suā) siue exercitū saracenorum (sup flumina
et fontes aquarum) interioris affrice (et factus est in eis san
guis) et cedes. qz saraceni trucidabāt hereticos ad talia
loca occursantes et sanguine tubricabant aque. Et ne pu
tes deū crudelē: iam q̄rtus angelus h̄ laudat dicens. Tu
dñe (q̄ eras) ab eterno et es imutabilis. vtiq; (es iustus)
qz recta sunt iudicia tua q̄b sanxisti vt q̄ gladiū sine mi
sericordia accipit: gladio sine misericordia pereat. Isti autem

Glosa siue Expositio

humide feroces heretici wandalis adiuncti effuderunt sine misericordia sanguinem catholicorum et prophetarum siue episcoporum et doctorum prophetarum et legem exponentium. quod iuste (dedisti eis bibere sanguinem) sub gladio saracenorum (ut digni sunt) Et iste quartus angelus collaudat tres precedentes plagas affricae ut intelligas suam quoque plagam futuram in asyria uisam fore. Deinde ut intelligas etiam omnes sequentes plagas iustas. ideo etiam sequentes angeli idipsum confirmant. ut igitur textus (Et cecidit de altari) celesti (vox alia) que est laudatio quinti et sexti et septimi angeli ita dicens (Etiam domine creator) et deus gubernator et omnipotens cui resisti non potest (iudicia tua sunt uera et iusta. uera) quod deus et rationi congrua: quia resonat rationi ut iudicium sine misericordia fiat illis qui nolunt facere misericordiam primo suo (Iusta) autem. quia iustum est ut subdantur lupo maumeth qui nolunt subire agnitionem et eius vicario pontifici mario. Hec enim sola causa prima est. quare deus omnes ecclesias tradidit antichristo siue maumetho. Hec de prima parte capituli sunt dicta. nunc narrat scripto quomodo asyria maior uenit ad manum bestie tribus angelis sequentibus. Horum angelus custos patriarchatus hierosolymitani effudit saracenos in syriam et palestinam. quia ab obedientia sancte Romane ecclesie recessit et grecis sensit. Igitur sic legatur littera (Et quartus) angelus qui est custos patriarchatus hierosolymitani (effudit phialam) siue exercitum saracenorum. (in solem) siue hierosolimam in qua uiget influxus solis et in quo est ortus solis iusticie christi. et (Datum est illi ut affligeret) illos scismaticos (estu et igne) siue propter estum et ignem. Nam hi ablatiui struuntur ex vi cause obiectiue: quia estus scismatici et ignis ardentis heresis fuerunt obiecta huius flagelli (Illi autem homines estuauerunt magno estu) scismatici. recesseruntque ab unione Romane ecclesie (et blasphemauerunt nomen domini) iesu (habentis potestatem super pla-

Super Apocalypsum

gas) derogantes nomini sancto christi q̄ est petra. dicētes in successore Petri nō esse oēm vicariatū vlem ch̄ri. Imo post admonitōem eis factā (nō egerūt p̄m̄am vt darēt gl̄iam deo) agno q̄ oues oēs cōmisit petro et suis successorib; s; vsq; ad hodiernū diem obstinati permanent. Et ita p̄ma ps asye maioris plagata est. ¶ **Alia** plaga fuit. qz Karol⁹ magn⁹ inuict⁹ cesar ch̄rian⁹ oēs hyspanias excepta Beltica Granata z totā syriā restituit ch̄rianis. s; post ei⁹ mortez hec victoria fuit occasio quinti flagelli. Nā saraceni q̄ in hyspanijs remanserūt incursionib; frequentib; sanguinē ch̄ristianū fuderunt. Ceteri collecti itez virib; z hierlm̄ ac syriā recipantes feroci⁹ z crudeli⁹ in ch̄rianos debachati sunt. z iō hec l̄ra legit sic (Et q̄ntus) angelus qui erat custos Karolē magni (effudit phialā) siue exercitū Karoli (sup sedem bestie) in syria z hyspania (z factū est regnū eius tenebrosum) qz vtrāq; sedē Karolus tulit a bestia (Et illi) hoies saraceni incitati (manducauerunt linguas suas) pre furia z dolore pditōis regnoz dictoz. z in his dolorib; (nō fuerunt p̄uersi ad) fidē z (p̄m̄am) s; obstinatus (blasphemauerūt ch̄m) z crudeli⁹ blasphemī syriā iugserunt. z ita redūdauit victoria iū q̄ntā plagā ecclesie. ¶ **Sexta** eccleie plaga fuit destructio oīm aliaz eccliarū maioris asye. ¶ **Pro** q̄ norandū est qz tigris z eufrates cingūt mesopotamiā z tutabāt oēs r̄ges ch̄rianos orientales. s; babilonie: niniue: sus. z psaz ac medoz. hi cū p̄ri archa ātiocheno h̄sum Nestozū securi tādē s; bestie impio venerūt. z st; i eis saracēi obstinatissimi p̄ tres opiones falsas q̄ ibi vigēt. qz p̄^o ē toti⁹ secte: qz alkoranū sit septū i celo. z p̄tea nllā lex alia ē vā s; deceptoria. Secūda opinio est pseudo p̄be maumeti. qz ip̄e; nō missus fuit in miraculis sed gladio. Ideo dicūt oēm aliam de-

Glosa siue Expositio

fensionē fidei vanā esse: nisi illā que est p gladiuz. Tertia opinio fuit cuiusdā Hali regis psidis. q̄ dixit se resurrexer. z tūc ch̄ris q̄ adhuc viuit efficiet saracen⁹ cū oīb; ch̄rianis. Et d̄t Rycoldus in suo itinerario se vidisse ī Baldaco siue babylonia q̄ rex Persidis omī anno parat mulā expectās cū toto p̄lo si haly resurgat. z ch̄ris cū ch̄rianis efficiat saracen⁹. His trib; opinionib; falsis obstinatissimi pmanēt. Sic igit̄ d̄z legi l̄ra (Et sexus angelus) custos eccie antiochene (effudit suā phialam) z saracenos (in flumē illū magnū eufrates) z ceperunt antiochiā z mesopotamiā (et) ita (siccauit aq̄s illi⁹ fluminis) qz cū nō phiberēt saracenis transitū ad orientales ch̄rianos tunc meabiles facte sunt eis) Et h̄ fecit angelus (vt regib;) saracenoꝝ (p̄paret̄ via) eundi ad reges ch̄rianos scismaticos z hereticos (q̄ sunt ab ortu solis) q̄ capta (ego ioh̄es vidi tres spūs) siue tres imūdas z mendaces opiniones (q̄ exhibāt in modū ranarū) solo clamore illas defendentiū. z exhibāt ex triplici (ore) Prima q̄ christus z ch̄riani efficiēt saraceni exhibat de (ore draconis) haly. qz vt ptz in expōne Raymūdi z Ayco. de Lyra. draco sup̄ius significauit regē psidis Cosdrā Sc̄da p̄o (d̄ ore bestie) secte saracenicę. q̄ nll̄a lex sit v̄a scripta in celo nisi alchoranū. Tertia aut̄ (de ore pseudo p̄phe) maumeth. q̄ de⁹ nō querit aliā opinionē legē q̄ p gladiuz. He aut̄ tres p̄bationes cū ad instigatōes demonij p̄cesserint (dicunt) tres (spūs) demonioꝝ (q̄ faciunt signa) eo q̄ p̄tinue q̄si miraculose crescūt z p̄sperantur ī eccliam. z facile mouēt (reges terre) saracenoꝝ ad preliū ī ch̄rianos (vsq; ad diē magne vltiōis) cōplete ī scismaticos z hereticos (Ego iesus venio cito) contra vos scismaticos (sicut fur) Ad l̄ram aut̄ saraceni sicut fur inopinate irruentes oīa sunt ad votū consecuti.

Super Apocalypsim

Et qz inter hmōi fluctus p̄uidebat ecclesiā Romanam
nauiculā sancti Petri saluandā. ido subiūgit (Beat⁹)
p̄p̄s latin⁹ (q̄ uigilat) in extirpatiōe heresum p̄ inq̄sito-
res heretice prauitat⁹ (z custodit uestimēta) siue p̄p̄os
suos sub fide (ne denudent eis) a saracenis sicut cetere
eccie hereticoꝝ. q̄z de⁹ (turpitudinē) heresis (uidit) z vl-
tus est p̄ saracenos. Et de⁹ iā sub septimo angelo (cōgre-
gabit illos) saracenos ad ultimā uindictā (in locuz q̄ d̄z
hebraice hermagedon) latine aut cōsurrectio fm Hie-
ro. Hec est grecoꝝ eccia ad quā Paul⁹ de p̄surrectione
scripsit dicēs ad Col. Si p̄surrexistis cū ch̄zo q̄ sursum
sunt q̄rite. Et forte ad hāc insulā ultimū impetū z cona-
tū facient q̄ cā erit p̄citationis latinoꝝ z destructōis sa-
racenoꝝ. Hec de plagis sex affrice z asye dicunt. Nunc
ad europā stilū uertit z phialā. ¶ Nota igit q̄ in itiuꝝ
plage describit nūc. finē s̄o ponit in sequēti caplo. Pro
quo reminiscenduz est historie ep̄i tyri z p̄tholomaide.
q̄ anno salutis. A. c. Botfridus de Bulyon dux loth-
ringie cruce signat⁹ maximis collect⁹ uirib⁹ ad recupe-
randū hierlm̄ p̄fect⁹ est. In cui⁹ exercitu narrant fuisse
sexies cētena milia q̄ tñ catholici ab impatorib⁹ Con-
stantinopolitano z Trapesuntino grec⁹ dolo fuerūt p̄
maḡ p̄te enecati. dato pane p̄fecto ex calce z farina. Et
tūc ois latin⁹ exercit⁹ diuisus est in tres p̄tes. nam vna
remāsit egrota. Alia cū Botfrido p̄fecta expeditōe ter-
restri cepit armeniā: syriā z palestinā. Tertia uecta cū
Balduino classe maritima cepit litora z insulas mar⁹
Ultio adiūctus Botfrido hierlm̄ uictores r̄stituerūt
romane eccie. Sz nō post multos annos eiecti cepit se-
ptima z vltia plaga q̄ describit in sequēti ca. Sic igit le-
gal̄ l̄ra (Et septim⁹ angel⁹) custos romane eccie (effu-
dit phialā suā) siue militiā (in aerē) siue in p̄siliū ch̄ziā^m

Glosa siue Expositio

qd dicitur a claritate fidei. in quo petiuit Gotfridus
cruce signari (Et exiuit vox) z licetia (a templo) consilij.
(z a throno) siue auctoritate sedis aplice (dicēs. Factus
est) siue fiat vt petis (Et tūc facta sunt fulgura) rubea q̄
erant cruces rubee in vestimentis z vexillis (facte quoq̄
sunt voces) p̄dicantiū crucē (z tonitrua) armorū. z appa-
ratus bellici (Et fact⁹ est magn⁹ mor⁹ terre) latinozū.
qz oīs latinitas est mota. z cōgregat⁹ fuit talis exercit⁹.
q̄lis nō fuit ex q̄ ceperūt hoīes (ch̄iani (habitare super
terrā) qz fuerūt sexies centena milia (Et ciuitas) q̄ est so-
cietas magna hui⁹ exercitus (fracta est in tres ptes) vt
dixim⁹) Et ciuitates gentiū saracenoꝝ (cecidērunt) qz
gotfridus cepit antiochiā z syriam (Et oēs insule fugi-
erunt) qz balduin⁹ cepit eas (Et montes nō sunt inuen-
ti) qz tandē hierlm̄ z oīa p̄sidia montana ceperunt (Et
de celo) siue celesti iudicio occulto (descendit in homīes)
latinos (grando sicut talentū) qz ad l̄fam illi panes con-
fecti ex calce z farina erāt rotundi vt grando. z ponde-
rosi vt talentū (Et hoīes) egroti (blasphemauerūt) siue
murmurauerūt (de deo ppter plage dolorē. qm̄ maḡ fa-
cta est vehemēter) tam magnitudine hoīm q̄ obierūt q̄
acerbitate doloris Hoc aut̄ sc̄tūs euāgelista induxit vt
intelligam⁹ causam q̄re angel⁹ europe q̄ latinos indu-
xit tunc ad victoriā. ex hoc indignat⁹ deduxerit grecos
ad ruinā: vt nūc in sequēti ca⁹ diceſ.

Capitulū. xvij. de plaga vltima europe et initio destructōis turcoꝝ.

Quonia sunt fm̄ Aresto. cui⁹ ptes copulant ad
vnū cōem terminū. sed victoria latinoꝝ sup̄dicta
z inchoatio destructiōis ecclie grecoꝝ fuerunt sibi

Super Apocalypsim.

Immediatē succedentia vt pbabit. Itcirco copulata sunt sub eodez angelo. at ille angelus fuit septim⁹. vt patuit ī calce pcedent⁹ capli. Et ideo sanctus Iohes nūc eundem septimū inducit angelū ita ad se loquentē (Et venit) ad me (vnus de septē angelis q̄ habebāt septē phialas) zc̄. **P**ro intellectu igitur huius capli sunt notāda. Primo q̄ post. xc. annos mortuo Boftrido saraceni iterum inuaserūt hierlm̄ syriā z antiochiam. z paulo post thurchomannoꝝ. cepit imperium. qui exeuntes de latibus suis paulatim seprimā plagā euope intulerunt ecclie. z nūc septē nobilissima h̄ scismatica euope regna sub bestia posuerūt. quoz p̄mū est ponticū. scdm̄ constātinopolitanū. tertiuū asyaticū. quartū albanū siue macedonicū. q̄ntum bosinēse. sextū seruie. septimuz atheniēse maris ellespontici. In his sunt ille decem puincie noīatissime. frigia. bithimia. tracia. greca. bizantia. peloponessus. philippica. epyrus. thessalonica. z littus syticuz. z pars magna Walachie. que omnes subsunt imperio bestie. ¶ Scdo est notandum vt hodie a Benuensibz accipi. ita se habent thurchomannoꝝ reges salua meliori declaratōe. Primus dicit⁹ est Octoman vilis profecto de villa octomangichi. q̄ p̄m⁹ in asya minore cepit bursyā z eā vi eripuit a dño Caracci. q̄ nihil attētauit ī Constantinopolim. eo q̄ puus erat dñs. Huic successit filius eius Baiazit rex secundus. q̄ patris paruo imperio adiecit puinciam Aydin z sarracan. eripiēs eā a potētatu carracci. q̄ adhuc exigu⁹ nihil de Constantinopol̄ impio cogitauit. Successit ei fili⁹ cuius Benuenses nominis nō recordant. Est tñ tertius in ordine. z quē stolidē impator Cōstantinopolitanus in sui auxiliū ī suos subditos euocauit. q̄ sub pignore accepto p̄sidio galipolis p̄mus ausus est mar⁹ asyatici terminos transire

Glosa siue Expositio

z aspirare ad Constantinopolitanū imperiū. cepitq; p-
mus in grecia andrinopolim z megalicarcā. Quartus
rex fuit ei⁹ fili⁹ Aldrin q̄ latina lingua tonitruū interp-
tatur. paucosq; grecoꝝ cepit castra. quē Taburlan⁹ ip-
sum captū secū duxit ergastulo ferreo clusum. Seruati
sunt multi de domo ei⁹. z potissime fili⁹ ei⁹ Mūsulmā
q̄ conat⁹ cape seruiā: decollat⁹ est a dño seruiē. hic q̄nt⁹
fuit rex. Cui⁹ fili⁹ rex sext⁹. dicim⁹ est chyrisci ogoly.
q̄ etiā nihil p̄ualens 3̄ Constātinū imperiū obijt relicto
duobus filijs. Horum alter nomie Horat trucidauit
fratrē noīe Hostasam. susceptoq; septim⁹ regno cepit
orā grecie circa littoꝝa schitica z portōm quandā ex po-
loponesso z seruia z macedonia. Quo mortuo successit
ei octau⁹ rex fili⁹ ei⁹ q̄ nunc impat noīe Dehemeth. q̄
etate n̄ra Cōstantinopolim z oīa residua reḡ inteḡ vs-
q; ad latinos mira celeritate cepit. vno em̄ fere impetu
validissima reḡ cepit. Ex his octo duo p̄mi nihil de gre-
coꝝ impio cogitauerūt. vñ hic a Iohē nō cōputant. sed
solū reliq; sex. videlicet q̄ galipolim p̄sidiū cepit. scōs Al-
drin. terti⁹ mūsulman. q̄rtus chyrisci ogoly. q̄nt⁹ mo-
rat. sext⁹ ho p̄ns mehemeth. sub cui⁹ filio q̄ nondū est
coronat⁹ cessabit thurcoꝝ imperiū. ¶ Ultimo est no-
tandū q̄ modus q̄ latini de p̄p̄quo recupabūt oīa re-
gna dicta est triplex. Prim⁹ ex pte dei q̄ hec p̄destinauit:
z cui nō p̄t resisti. Scōs ex pte humanitatē ch̄zi. q̄ p̄ sc̄a
Petri nauicula z latina ecclia orauit ne deficeret fides
ei⁹. Et qz ozo ch̄zi fuit sp̄ exaudita. idō sola ecclia roma-
ca nō declinauit ad hereses. s̄ fidelē p̄manet. Et hac de
eā in h̄ ca° vocat latinos fideles. Ampli⁹ elegit z p̄de-
stinavit vt Petr⁹ cū sua ecclia Romana lapsos z perdi-
tos restitueret dicēs. Et tu aliquñ cōuersus cōfirma fr̄es
tuos. Et idō a Iohē latini appellant in hoc ca° electi z

Super Apocalypsim

uocati ad bellandū p̄ restitutōe frat̄z z eccl̄iaz p̄ditaz
Leati⁹ modus est ex pte hoīm. z duplex solz poni. Pri
mus ponit a Joachīm abbate sup. lxi. Hierē. vbi d̄r.
Deiciēt Idumeos puuli mei. a voce ruine eoz cōmo
ta est terra. Clamor in mari rubro audit⁹ est sic dicens.
Ecce q̄si aq̄la ascēdet z leuolabit: z expandet alas suas
sup Bosram. z erit cor fortiū ismahelitz q̄si mulieris
parturient⁹. Ubi ait Joachīm. q̄ puuli greḡ ch̄i lati
ni destruēt thurcos. z impator Roman⁹ vsq̄ ad isma
helitas penetrabit absq̄ resistētia. Et cōcludit. adhuc
futur⁹ est inq̄t vt oriētales exercit⁹ int̄ se discideāt z sub
Romane reipublice p̄ncipe veniāt. Et allegat sibyllaz
p̄ p̄firmatōe sup̄dictoz. Et ita fm̄ Joachīm. discordia
erit occasio vt veniāt sub ch̄ianis. Sct̄us aut̄ Horse⁹
p̄riarcha antiochen⁹: de q̄ aiunt armeni q̄ p̄phauit fere
circa initia maumeth. d̄r clarissime: q̄ capta Constat̄i
nopoli z grecia a gēte ismahelitz sagiptaria rex eoz
mittet in Italiā z latinos quosdā legatos. q̄ occulte ba
ptisati agient latinis modū capiēdi Cōstantinopolim.
Latini h̄o collecto exercitu mari z terra ch̄io restituent
oēm greciā: traciā: asyā: syriā z alias. Et ita fm̄ hūc sc̄m
viz: illi q̄ subsunt thurco dabunt viā victorie ch̄ianis.
Ego aut̄ vtrūq̄ puto vtz esse: vt z in eis discordia fu
tura sit. z ch̄iani q̄ sunt cū eis eoz man⁹ dissoluant: eis
rebellādo z latinis se addēdo. z h̄ totū p̄sonat huic ca.
in q̄ sanct⁹ euāgelista Joannes facit tria. In prima pre
ponit imaginē impij thurchie. In sc̄da pre cū d̄r (quare
mirar⁹) exponit plagā europe. In tertia ponit modum
z viā destructōis thurcoz. ibi (aque q̄s vidisti) Prīmū
igif ponit figurā thurchie dicēs (Venio) o ioannes (et
ostēdam tibi destructōem) thurchie (meretrici⁹ imagine)
qz ch̄io relictō meretricat cū Maumetho (q̄ sedet) siue

Glosa siue Expositio

iperat (sup aqs multas. cū q̄ sil in fide sunt fornicati re-
ges terre) ei⁹ (z de vino) siue ritu p̄stitutōis sue heresis.
(inebriati sunt) ad lrām habitatores turchie (Et sustu-
lit me angel⁹ in spū ī desertū) d̄t in spū. qz nō corpe s̄ mē-
te ostēsum est ei desertū turchie (Et vidi) ibi turchiā. q̄si
(mulierē ascendētē sup bestīā) qz aderat secte maume-
thi. z (coccineā) qz vti sola cede ac sanguine ch̄rianoꝝ.
(Eratq; plena noīb; blasphemie) heretice p̄uitatis. qz
negat ch̄m crucifixū mortuū. z deū. asserit circūcisionē.
negat baptismū z trinitatē. z multas alias blasphemias
(Et hēbat capita septē z cornua decē) Et ad litterā.
(vestit purpuro coccino z inaurata est auro z lapidi-
bus p̄ciosis z margarit;) qz st; effecti diuites ac delica-
ti mercatu z p̄dis ch̄rianoꝝ (Et h; ī manu sua) siue reli-
gione (poculū aureū) id est alchoranū. qd̄ q̄si diuinū ve-
nerant. Et licet ab eis extimē aureū. tñ in rei veritate
(est plenū aboiationib;) heresis. z (imundicia fornicari-
onis) z vicioꝝ (Et in fronte hēbat scriptū) hec est thur-
chia (q̄ est mystica babilon illa. mater fornicationum et
abominationū terre) saracenicē. Ex quo ptz errare pre-
dicatores illos q̄ asserit aū ch̄m oriundū in babilonia
corporali. s̄ ī mystica s̄m hūc locū. qz sicut corporalis ba-
bilonia idolatriā induxit z dei p̄lm captiuauit. z tandē
perijt. sic hec secta christi blasphemīā induxit. dei popu-
lum captiuat. z tandē pibit (Et vidi mulierē) hāc thur-
chiam (ebriam de sanguīe sanctoꝝ) ch̄rianoꝝ quo ad
voluntatē (Et de sanguīe actualiū martyꝝ iesu) qz ad
lrām inebriat actu z volūtate sanguīe ch̄riano (Et
miratissimū cū vidissem illā) prospari 3 sanctos (admi-
ratione ac dolore magno) Hec igit est figura thurchie.
Nunc angel⁹ se cōuertit ad expōnez hui⁹ plage europe
in hac sc̄da pte capituli ita dicens. Quare o Ioannes

Super Apocalypsin

(miraris. Ego exponam tibi sacramentum) siue significatū prime (mulieris) et secundo (bestie que portat mulierem habentem capita. septē et cornua decem) igitur bestia quam vidisti (fuit persona mahumeth que (fuit et non est) ipse sed sua secta. Et hec secta (est ascensura) et eleuanda sup omnia christianoꝝ regna vsqꝰ quo veniat in vltimā summā. et (abyssum) prosperitatum. et (tunc in interitū ibit) quia chꝛiani eam delebūt. Sed anteqꝰ deleatur multi chꝛiani (habitantes terras) eorum. et alij (quoz nomia) ab eterno (non sunt scripta in libro vite) videntes bestiam et sectam mahumeti (qui fuit et nō est) in tanto culmine p̄speritatꝰ cum tāta ignominia chꝛisti (admirabunt) concludentes. ḡ mahumethi lex vera est. quam deꝰ tutat et eleuat cum tanta chꝛi ignominia. Et ita q̄ plurimi negant fidem. vt euidentia facti ostendit. cū mō seducant si fieri pōt etiā electi: vt ait chꝛs. Et hoc de bestia. Nunc tibi dicam significatum mulieris ebrie de sanguine martyꝝum Iesu (hic) igit o Iohannes (est sensus) et expositio mea (qui habet sapientiā) et certudinem sine errore (Septem capita sunt septem montes) siue alta regna septem euꝛope supra in principio narrata. que omnia consequet hec thurchia in vltima plaga euꝛope. Similiter significant (septem reges) vltimos thurchozum. qui conabuntur capere Constantinopolitanum Imperium cum dictis regnis. Sed (quinqꝰ primi) videlicet auxiliatoꝝ Imperatoꝝ Aldrin. Mūsulman. Lhirsch. Ogoly. et Dorat pater huius presentis Imperatoꝝ (cecidert) a proposito. quia paz consequuti sunt. igit quinqꝰ isti ceciderūt (Unus) autē qui est p̄ns sextus rex Vehemeth. est famosus ille qui capiet Constantiuopolim et omnia regna nullo audēte resistere (Aliꝰ) aut septimꝰ rex successor huiꝰ (nō dū est

Glosa siue Expositio

coronatus (S; cū venerit) ad regnū (oportebit ipsum)
ex ordinatōe diuina (manere modicū tps) in tanta glia
Ex hoc sequit̄ q̄ sub isto finiet̄ europe flagellū. z s̄ ei⁹
successore incipiet̄ ch̄ristianoꝝ maḡ victoria. Et subdit
Ioannes (Et bestia) siue secta mahumeti (q̄ fuit z non
est) portat hāc mulierē : qz sub ei⁹ religione sunt thurci.
(Et ip̄a est octaua) q̄ ad ritū (et) tñ (est de septē) regibz.
qz nō s̄t̄ distincti ab illa lege: cum oēs sint maumeriste.
Hec bestia p⁹ septimū regē (vadit in interitū) qz ch̄ri/
ani oīno eā tōliter extinguet̄ (Et decēz cornua q̄ vidisti
sunt decē subregulī ponēdi) in decē dict̄z puīncijs. hī sub
istō sexto rege thurchie (nondū acceperūt) p̄fecturā. sed
sub septio rege p̄t̄e futuro accipiet̄ actōem (z p̄t̄em
tanq̄z reges) post bestia siue vicariū bestie soldanū (Hī
h̄nt vnū p̄siliū) z voluntatē discordādi a septio rege (et
virtutē) suā z (p̄t̄em) a p̄ncipio tradēt (bestie) qz adhe
rebūt soldano: z ita s̄m̄ Joachim exercit⁹ oriētales int̄
se dissidebūt (Pugnabūt) tñ (cū agno) siue latino exer
citu q̄ soli subsunt agno (Et agn⁹) ex̄is in exercitu lati
no (vincet illos) thurcos (qm̄ agn⁹ ip̄e est rex regū z dñs
dñoꝝ) z nō thurc⁹ (z dñs dñantiū ip̄e est) z nō soldan⁹
z decē p̄dicti p̄fecti. Milites q̄z latini (q̄ sunt cū agno)
h̄nt tres p̄rogatiuas. Prima qz ip̄i soli (s̄t̄ vocati) ad b̄
belli z triūphi dec⁹. Et idō nō potuerūt reijci a thurcis
sicut p̄decessores affrici: asyanū: ḡci. tanq̄z nō vocati ad
triūphū s̄ ad plagā. Sc̄da est. qz latini (soli sunt electi)
ad remigandū p̄ hac nauicula scti Petri toto orbe agi
tata. Et idō thurci tanq̄z tyrāni cedēt eis. sicut elect̄z ca
nonice ad dñm. Tertia est. qz q̄ plagandi erāt a bestia
solū sūt heretici z scismatici. S; latini sp̄ fuerūt (fideles)
in euāgelio z nō heretici. z idō nō potuerūt subijci a be
stia q̄ solū ad flagellādas hereses missa est. Si ḡ q̄ritur

Super Apocalypsim

causa victorie. rñdet Joh. di. qz monarchia mñdi est
(agni z nō bestie) z qz latini milites q̄ sunt cum eo. sunt
(vocati) sunt (electi) sunt (fideles) Hoc igit̄ dictū sit de
ultima plaga. Nūc ad tertiā capli ptem accedam⁹. in q̄
tangit victoriā ex pte hūana q̄ erit discordia thurcoꝝ et
rebellio christianoꝝ existentū sub eis. vt sup̄ posuim⁹.
z iccirco lra sic legat̄. Et angel⁹ mihi dixit damnatōem
mulieris i hunc modum (Aque q̄s vidisti sup̄ q̄s sedet)
thurchia (meretrix sunt ppli z lingue z gētes) q̄b̄ imper
rat (Et decē cornua sunt decē) reges siue p̄fecti futuri il
loꝝ sub septio rege (Hi oēs odient bestiaz fornicariā)
sectā suā. P̄fecti q̄dē qz poti⁹ eligēt chīanos eā dele
re q̄b̄ manere sub septio rege. chīani v̄o licet heretici. tñ
bestiā naturaliter odio hñt. Et iō (faciēt) bestialē illam
sectā (desolatā) ab impio z nudā a dñis. z (māducabūt)
siue dilacerabūt z delebunt (carnes) ac sectatores eius.
(z ipam) sectā (cremabūt igne) z hoīes z ciuitates su
būciendo. Et qz Johes mirabat̄ de tāta p̄spitate eoꝝ q̄
chīanos. iccirco angel⁹ ei rñdet dicēs. Hoc (de⁹ p̄mi
sit) o iōannes: vt castigata heresi orientaliū hereticorū
facile latinis p̄sentirēt z tandē thurcoꝝ z saracenis rebel
lando: facile chīanis victoriā mīstrarent. Et iccirco sic
legat̄ lra (Deus inspirauit in corda eoꝝ) orientaliū (vt
suū imperiū dent bestie) z subūciāt se ei sine resistentia.
z (faciēt qd̄ bestie placet) statim tradēdo ciuitates z regē
vt consument̄ z cōplaceant̄ v̄ba) z ordinatio (dei) de ca
stigandis heresib̄ vsq̄ ad septimum thurchie regē (Et
mulier quā vidisti) ipa est (ciuitas) siue societas turcho
mannoꝝ (q̄ hz regnū) z imperiū sup̄ (reges) z p̄fectos
dictos (euope) Hec de lra capli.

Dubiū de monarchia pōtifiis maxi
F

Glosa siue Expositio

Dabitur an agnus et vicarius eius pontifex ma-
xim⁹ sic iure diuino rex regū siue monarcha t^opalis
huius mūdi. Et videt^r q^o nō his rōnib⁹. Primo q^o
om̄is monarcha tēpalis defensat suā monarchiam. sed
christus eam t^opaliter non defensat. imo vt euentia de-
clarat potius flagellat et minuit. q̄ non habz monarchi-
am in hoc mundo tempalem. Et cōfirmat dicto christi
Joannis .xix. cap. dicentis ad Pylatū. Regnuz inquit
meum non est de hoc mundo. sed monarchia tempalis
est de hoc mundo. Ergo ius monarchie ch^o non est in
hoc mundo. sed expectat in alio. Ad hoc firmissime te-
nentes respondemus. q^o nedum in futuro seculo. s^{ed} etia^z
in p̄nti ch^o solus h^o monarchiam iuridicā. Et hoc pri-
mo declaratur. ij. cap. Dan. vbi dicit^r q^o lapis absesus
de monte sine manib⁹ qui est christ⁹ confregit statuam
et ipse factus est mons magnus et impleuit vniuersaz ter-
ram. Sed ibi ad l^oram loquit^r angelus de successiōe mo-
narchiarum mundi. et lapis replet etiam celum et terras
vniuersam. Ergo monarchia christi vniuersalis est ne-
dum celestis s^{ed} tēporalis. Et confirmat p^o exponendi da-
nielis modum sic ibi dicentis. In diebus autē regnorū
illozum. s. subiectorum Rhomanis suscitabit deus celi
regnum videlicet christiano^z: vt omnes catholici expo-
nunt. de quo regno sic dicit statim. Regnū illud nō dissi-
pabitur et alteri p̄p̄o non tradet^r. sed cōminuet et consu-
met vniuersa regna. ip̄m autē stabit in eternuz. Et qua-
qua auctoritate hoc colligit^r. Om̄e regnū quod pōt im-
pugnari et affligi tempaliter sed non deleri est regnum
tempale. quia regnuz in alia vita. nec impugnari potest
nec affligi. sed regnū christi potest affligi temporaliter
et impugnari a bestia s^{ed} non deleri. vt patet ex dicta au-
toritate et ex septimo cap^o eiusdē Dan. et in toto lib^o.

Super Apocalypsim

huius apocalypsis. Ergo christi monarchia est etiã tẽporalis. que licet sit impugnata z afflicta sub septem sigillis. z septem tubis. z septem phialis. tamẽ eius iuris. dictio nõ tradet a deo alteri populo. vt ait **Dan.** in. ij. caplo. sed tandem auferet a bestia omẽ regnũ quod est subter omne celũ. z dabit populo christiano. vt ait idẽz vij. cap. Et ita regnũ tempale christi dissipabit omnia alia regna: z ipsum stabit in eternũ. quia omnia terminabuntur regna. Solum autẽ christianoꝝ regnũ stabit. qz neq; in pñti neq; in futuro huius regni erit finis. vt dixit angelus ad **Mariam Luce.** j. cap. Et confirmatur quia **Daniel.** vij. cap. vt ibi declarauimus circa finẽ capituli ad **liam** loquit de **Daumeth.** qui loquit cõtra excelsum sermones. z putauit posse mutare leges christi in **Alchoranum.** z tempora ab anno salutis voluit mutari ab annis **Daumethi** z sibi intitulari. Vbi duo habemus. Primum qd auferetur regnum a bestia z dabitur populo sanctorum. sed regnum quod iudiciũ dei aufert a bestia est: temporalis eius monarchia. Ergo christus z vicarius eius pontifex maximus sunt diuino iure temporales monarchie. Aliud dicit qd populo christiano dabitur magnitudo regni que est subter omne celum. sed subter omne celum non est nisi tempus. Ergo christi monarchia est temporalis etiam in hoc seculo. Et consonat huic dictum christi **Matthei** ultimo capitulo. Data est inquit mihi omnis potestas in celo z in terra. Sed omnis potestas est vniuersalis monarchia quia **Saracenoꝝ** non est omnis potestas. Ergo chõo z vicario eius data est monarchia nedũ celestis; s; etiam terrestris. Atq; ita agnõ cũ p̃lo latio: vt ait **h Joh.** pugnet ipaliter cũ bestia z saracenis. z agnus vincet illos. quia iure diuino soli sibi est tradita vniuersalis mo

Glosa siue Expofitio

narchia. z est solus rex regū z dñs dñantiū. Et latini q̄
sunt cū eo sunt vocati ad bellandū: z electi ad regnan/
dum vniuersaliter z fideles ad p̄seruandā euāgelij mo/
narchiā. Quāta erit gl̄a latinoꝝ. certe ip̄i soli st̄z enoch
z helias refuati ad pugndū p̄ antich̄m z felices victo/
res. Ad rōem dicim⁹. q̄ aliud est nō defensare z minue/
re. aliud emēdare z corrigere. Regam⁹ igit q̄ ch̄s non
defensauerit eccliam suā aut diminuerit. s̄ bñ in h̄is fla/
gellis pmisit ptes eccie leprosas z hereticas atq̄ scisma/
ticas flagellari. Hoc aut nō est ius suum nō defensare
aut de iure sue monarchie minuerē. s̄ solū languide p̄ti/
occurrere atq̄ mederi p̄ illas medicinas z media tyrā/
nica bestie. q̄ sua sapia nouit meli⁹ expedire. Ad sc̄daz
rōnem dicim⁹ cū Aug. sup illo p̄bo ch̄i. Ego nō suz de
hoc mundo. Aliud inq̄t est esse de h̄ mundo z hic. aliud
aut esse in h̄ mūdo: z hic. Esse em̄ de h̄ mūdo est h̄re iu/
ra sua a mūdo z more mūdi. At ch̄s nō habuit ius sui
regni a mundo. s̄ a deo pmittente p̄ sc̄pturas Danielis
z angeli q̄ sue monarchie nō erit finis. sicut in p̄cedenti
bus patuit. Sifr non acq̄siuit eā more mūdi. s̄ militib⁹
multitudine z armis. s̄ miraculis z morte vicit. vt expo/
suim⁹ sup. ij. Esa. p̄phe dicentis de messye militib⁹. Cō/
uertent gladios suos in vomeres z lanceas suas i fal/
ces. nō leuabit vltra gens ap̄lica p̄ gentē gladiū. Et h̄ ē
q̄d̄ ch̄s non negat pylato regnū suū esse hic z in h̄ mū/
do. s̄ esse h̄inc z de h̄ mūdo dicēs. Si regnuz meū esset
de h̄ mundo ministri mei vtiq̄ armis more mundi de/
certarent vt nō traderer iudeis. nunc aut regnū meum
nō est h̄inc. Hoc loco surgit dubitatio. si regnū ch̄i nō
armis acquir̄t: quō Ioannes euāgelista in sequentib⁹
caplis ponit latinos acq̄situros vlem bestie monarchi
am pugnis: bellis: z armis. Et respondem⁹ q̄ latinus

Super Apocalypsim

exercitus licet vsurus sit armis. tñ magis erunt p signo
q̄ effectu. qz illa arma nihil valebūt q̄ tantā saracenoz
potentiā z exercit⁹. sicut nec arma Petri nihil valuerūt
nisi ad abscissionē auricule. Sed accidēt multa miracu
la z diuine fortutes. q̄b̄ territi infideles subiugabuntur.
Nā vt ait apls. i. ad Thef. vlt. Dñs Iesus interficiet
impiū spū oris sui. Et h̄ idē asserit Esa. xj. ca. vt ibi ad
lram exposuim⁹. q̄ in armis latinoz nō opabit vis ar
moz quā thurci nō trepidant: h̄ spūs iesu miraculosus.
Et ideo Iohes cū h̄c d̄t. q̄ vocati z electi ac fideles la
tini pugnabūt. nō d̄t arma eoz h̄ agn⁹ vincet illos. qm̄
rex regū est. Et hec de lra capli. Ex his multa dignissi
ma memoratu occurrūt. Prīmū est q̄ ius oīm monar
chiaz a solo deo est. h̄ patet Dañ. iij. ca. qm̄ Nabucho
donozor dictū est. Scias q̄ excelsus dñatur in reḡ ho
minū z cui eūq̄ voluerit dabit illd. Scdm̄ est q̄ sole
quicq̄ monarchie sunt a iure diuino. s. caldea: p̄sa. greca
romana. ch̄iana. q̄rum q̄ttuoz p̄me ad tps̄ p̄cesse fuerit
a deo. vltima p̄o stabit in eternū. z ius ei⁹ alteri p̄lo nō
trades: h̄ p̄bat Dañ. ij. z. vij. caplis. z Luc. j. Tertium
est q̄ oēs alie dñatōes his nō subiecte tyrānice erant ac
pmissiue. Et rō est Job. qz de⁹ nō facit regē hypocri
tam siue tyrannū q̄ instituta a se d̄ ominia: nisi p̄ p̄ctā
p̄pli. Quartū est. q̄ ver⁹ monarcha est pontifex maxi
mus. Rō qz ei soli delegata est vltis ch̄i ptās: nō solum
ligādi z soluendi: h̄ z in fide p̄firmādi z oēs oues z ag
nos rpaliter pascēdi: vt p̄t̄ ex euangeljs. Quintū est:
q̄ phibitōes duas ch̄is in passione reuocauit z in r̄sur
rectione. Prīma phibitio fuit ne irent ad p̄dicandū sa
maritanis z paganis h̄ solū ouibz isrl. In resurrectione
h̄ac relaxauit p̄pter p̄mulgatōem euāgelij dicēs. Eūtes
in mundū vniuersum p̄dicare euāgelij omni creature

Glosa siue Exp ositio

Secunda prohibitio fuit de pecunijs non portandis
z gladijs. qz cū iudeis p̄dicarēt ab eis recipiebant. Sz
qz futurū erat dominiū mundi in eis z successoribz. iccirco
in passione ius illd abrogauit. z aliud p̄ futura mo-
narchia pdidit dicēs Luc. xxi. Nō nisi vos sine saccu-
lo z pera z calciamentis nihil vob̄ defuit. Sz nunc q̄ hz
sacculū tollat similiter z perā. z q̄ nō hz arma v̄dat tur-
nicam z emat gladiū. Sextū est q̄ absqz volūtate sena-
tus z populi Romani Constantinus debuit resignare
Imperiū Siluestro. Hoc p̄tz. qz iam ad ch̄m erat de-
uoluta monarchia iure diuino. qd̄ aut̄ est de iure diuino
absqz senat⁹ cōsulito debuit fieri. Septimū est q̄ Sil-
uester imperij gloriā suscipere potuit a Constantino. et
beat⁹ Sixtus potuit thesauros Imperij a Philippo
Impatore suscipere z thesauros ecclie appellare. Ratio.
quia q̄ p̄t monarchiā suscipere iure diuino pōt z ei⁹ an-
te suscipere eodem iure. potissime cuz christ⁹ relaxauerit
ius non vtendi pecunijs z armis. Octauū est q̄ beati⁹
Laurentius martyz inuito Imperatore Decio dictos
thesauros potuit dare pauperibz. Ratio: quia thesau-
ri non erant tyranni sed monozche veri. At verus mo-
narcha erat Sixtus pontifex vrbis iure diuino. z De-
cius erat ex consequenti tyrann⁹. Et iccirco beatus Lau-
rentius nec dici nec esse potuit fur z raptor. Nonum
est. q̄ Cesar z primogenitus ecclesie Imperator ille est
quem vicarius agni cesarē instituit defensorē monar-
chie. Ultimo sequitur. q̄ qui christi vicario contradi-
cunt siue cesares siue reges ac p̄ncipes ac potentatus:
statim iure diuino tyranni efficiuntur. suntqz magis sub
bestie mahumethane tyrannide q̄ sub iuridica diuina
monarchia imaculati agni. Hec igitur hactenus dicta
sint.

Super Apocalypsum

Capitulū. xviiij. q̄ om̄ia supradis-
ta regna et p̄uincias et plura alia
consequent̄ latim̄ in p̄ma victoria.

Post hec vidi alium angelū descendētem de celo)
Notandum est in primis: q̄ quidam referunt hāc
victoriā ad temp⁹ Gotfridi. sed vt dicit Nycola⁹
de Lyra sup. xx. cap. ea que dicunt̄ in hoc caplo vsq̄ ad
finem libri nondū sunt cōpleta. Et hoc est vey. nā que
sequunt̄ sunt futura post vltimā europe plagā. z ad dā
nationem thurchie. vt patet ex duob⁹ p̄cedentib⁹ caplis
Et in principio huius ponit̄ nota temporalis ordinis di-
cens (Post hec vidi) Sed victoria Gotfridi non fuit
post vltimam plagam septem regnorum europe et de-
structionem turchie. quia ab illa victoria vsq̄ nūc thur-
chia initia sua habuit et clementū vt videmus. Igitur
hoc capitulum tractat non de Gotfridi victoria p̄tere-
rita. sed de proxime futura christianoꝝ militia sub se-
ptimo rege thurchie supradicto. Secundo est scien-
dum Q̄ angeli sancti incitant eos quos custodiunt ad
bonū semper vt dicit beatus Thomas in prima parte
sue summe. Et incitant ad tria bona. Primo ad mun-
das z sanctas cogitationes Secundo ad sancta opera
Tertio prohibent iuxta posse ne illudantur a demoni-
bus. Tuncq̄ creuerint iniquitates hominum vt non au-
diant angelos: tunc homines sunt pleni malarum co-
gitationum. malorum operum. z habitationis demo-
niorum. z tunc dicuntur iniquitates complete. Dereli-
cta s̄o custodia angelica fiūt punitōes instātanee: q̄lis
narrat punitio mōarchie caldaice s̄ baltazar. Dañ. v.

Glosa siue Expositio

Uñ de subito eius iudicio dixerunt angeli Hier. l. cap. Curauim⁹ babylonē z nō est curata. derelinqm⁹ ē eā. qm̄ puenit vsq; ad celū iudiciū ei⁹. Btūs em̄ Hieron. hoc totū de custodia exponit angelica. Zubet inqt de⁹ angelis vt resinā z medicinā homib; z regnis afferant. voluntq; ea curare. quoz ꝑsilys si nō acq̄escim⁹ aiunt. Qd̄ in nob̄ est fecim⁹. curauim⁹ babylonē z nō est sanata. qz ꝑtumar est. derelinqm⁹ ē eam z abeam⁹ in terram nostrā ad referendū deo. Tunc ista discessio vtriq; est irreuocabilis cōdemnatio. Ultimo sciendū est. q̄ sicut babylon corporalis statim ꝑdemnata est sub Balthazar eius glorioso: pacifico: z vltimo rege cōtemnēte dei vasa. z captiuāte dei ꝑlm̄. ita mystica babylon turchor; z saracenoꝝ subito iustoz; dei iudicio corruet sub prime futuro septimo z vltio glorioso eozū rege: tenēte chꝛianos z eoz; regna captiua. z ꝑphanante dei z chꝛisti sacra. Que oia sanct⁹ Iohes euāgelista in h̄ caplo explicat. In q̄ ꝑncipaliter facit duo. Primo innuit victoriam terrestre z maritimā ꝑ thurcos z syros. Scdo ponit victoriā maritimā ꝑ palestinōs z soldanū. ibi (Et sustulit vn⁹ angel⁹ fortē) Circa ꝑmū ponit electōem ꝑncipis militie prime. z scdo ponit ꝑ saracenos: z thurcos tres sentētiās. s. diuinā: humanā. z executiuā. Partes patebunt in legēdo. Primo igit̄ dicit̄: q̄ facta vltia plaga europe. z coronato septimo vltimoq; thurcoꝝ rege per discordiā. eligeť ab ecclia latinus ꝑnceps ꝑ terrestri ac maritimā expeditōe ꝑ thurcos. Sic igit̄ legat̄ lra (ꝑ hec) q̄ dixi de vltima europe plaga z discidio thurcoꝝ sub septimo rege futuro (vidi aliū angeluz) q̄ erit ꝑnceps latin⁹ (descendentē de celo) ecclie. qz ab ecclia iudice instituet̄ impator Constantinopolitan⁹. iō sequit̄. (habentē ꝑtatem magnā) imperij orientis. z (terra) euro

Super Apocalypsim

pe obscurata z captiuata a thurcis (i illuinata est a glo-
ria ei⁹) qz volate fama q̄ Cōstantinopolitan⁹ impator
est institut⁹: oēs oriētales ch̄iani vires z lumē recipi-
ent ip̄m auiddissime vt messyā expectātes. Puto q̄ latia
ecclia instituēte impatorē orientē oēs p̄pabunt ad sub-
iectionē Romane ecclie q̄ p̄mo discesserūt ab ea. Dein-
de ponunt ḡ eos tres dicte snie. Quaz p̄ma est diuina.
nā (angel⁹) custos hui⁹ ipatoris iubebit angel⁹ thurcoz
vt relicta custodia eoz liberuz ch̄iano impatori domi-
niū donēt. Angeli em̄ sancti pugnāt p̄ dominio eozum
q̄s custodiūt. vt p̄z Dan. x. ca. Dicunt aut̄ pugnare in
cētum diuio iudicio z examini referūt merita hoīm re-
pugnātia: vt ait be. Tho. j. pte. q. cxij. Et qz sub p̄dictō
septimo rege erit thurcoz cōpleta iniqtas. iccirco ange-
lus latinoz explicabit custodie turchozū diuinā sniam.
sic dicēs in l̄ra. Et angel⁹ latini p̄ncipis (clamauit) ali-
is angelis thurcoz (dicēs) Derelinq̄te turchoz defen-
sionez: qz a deo erit hec snia (cecidit). i. cadat (babylon)
mystica a psueris victorijs (cadat) a dñio z angeloz cu-
stodia q̄ fauebat eis. Et subdit q̄ discedēte angeloz cu-
stodia (facta est habitatio demonioz) eos deludentiū.
facta est (custodia om̄is spūs) siue cogitatōis (imundi)
tertio facta est habitatio (oīs volucr̄) siue opatōis (im-
mūde) z odibilis: qz oēs gētes saracenicē (biberūt) z opa-
ti sunt imunda ḡ deū z naturā. z inebriati sunt vicij (z
fornicatōis ei⁹) lege. ḡ quā est (ira dei) Reges q̄z eoz q̄
naturali rōne debuissent illā legē h̄ie suspectā: ip̄i econ-
tra (cū illa) licētiose (fornicati sunt) in oī genere vicij z sb
p̄textu ip̄i⁹ spurcissime legē facti sunt diuites (mercato-
res) de s̄tute siue iniusta rapina (diuitiaz ei⁹ ablatarū
ab impio agni) Hec igit̄ est p̄ma snia. vt qm̄ cōplete sūt
thurcoz iniqtates angeli custodes eos relinquet̄ sub ḡ/
B

Glosa siue Expofitio

clendos a christianis. z illudendos a demonibz. Et hec
fentētia erit inuisibilis siue inaudibilis. Scda erit hūa
na audibilis. qz videbitz chzianis mercatoribz ab eis di
scedere. z ceterz remanentibz inspirabit rebellare z latis
se adiungere. vt thurci statim territi z attoniti fugā po
tius q̄ resistentiā meditent. Ergo ita legat lra (Et au
diu aliā vocē dicentē de celo) ecclie. qz pontifex z pnceps
futurus inducēt christianos exntes sub thurcz ad rebel
lionem. z mercatoribz phibebunt cōmercia cū eis dicen
tes (exite) de turchie obediētia (popule me⁹) christiane.
z (ne de plagis ei⁹ accipiatz) a nob (si pncipes) eoz vos
inueniam⁹. sciatis q̄ de⁹ vltor est nobiscū (qz pctā) infi
delitatis z blasphemie: sodomie: fornicatōis: z homici
dioz thurcoz (puenerūt vsqz ad celū añ deū) q̄ nō dissi
mulare s̄ vlisci pgit s̄ omēs thurcoz iniqtates. Et hec
est scda snia. Tertia est executiua. nam pspere agētibz
christianis ita ispirabit a dō s̄ thurcos ac ita faciet. O
christiani exequamini s̄ thurcos sicut z ipi. vt p sangui
ne z insidijs sic reddat illis sanguinē z insidias (Red
dite illi) ac (duplicate) mala (sm q̄ ipi vobis fecerūt) qz
si a vobis tulerūt septē regna vos auferte ab eis q̄ttuoz
decim. Si a vobis tulerūt decē puincias in hac pma vl
ctoria auferte. xx. ab asya z armenia vsqz palestina. z qz
cōputādo a Cōstantinopoli vsqz hierosolymā stz vigi
ti puincie z q̄ttuozdecim reḡ: videt q̄ in hac pma victo
ria latini p̄tinue psequent vsqz ad hierosolymā z termat
nos egypti. Sequit lra (In poculo quō miscuit vobis
miscite illi duplū) qz si illi abstulerūt a vob solū semias
vos sine discrimine capite feias z viros (Quantū) in tē
plis z cerimonijs se gloriificauit z fuit in) feminaz (deli
tūz. tantū date ei tormentū z luctuz) non pmittendo q̄
in vestris ciuitatibz possint contrahere cōnubia aut ha

Super Apocalypsim

bere templa z mulieres nisi sint chꝛistiani. qđ erit eis ad maximū tormentū z luctum. Et hec est tertia sententia cōtra eos. Nunc quarto loco qđ facile ruat om̄is thꝛurchia z alie saracenicæ nationes dicte ita exp̄mit dicens hec. Prīmū qđ sicut olīm Balhazar monarcha babylonicus supbia elatus non dubitauit de Cyro z Dario obsidentibꝫ babyloniā. sed despiciens eos vacabat diuine iniurie ac conuiujs. vt habet Danielis. v. cap. Ita septimus rex thꝛurchie supbia potentie elatus nō dubitabit d̄ exercitu chꝛistianoz. sed studebit suis delictis cū iniuria chꝛisti. Et sicut Balhazar eadē nocte interfectus est z monarchia translata ē ad Persas. ita ille breui cessabit. z eius impia veniēt in manꝫ chꝛistianissimi principis Et tertio sicut illē nullum habuit adiutorem sic iste nullum reperiet suffragatorē. Et hec tangit beatus Ioannes p̄mo de sua temeraria z elata securitate. sic ait. Quia turchia (dicat in corde suo) elato. Ego turchia (sedeo regina) z dñā Imperij Romani: Constantinopolitani) nec sum vidua) principibus z exercitibus ad mei securitatem (z nō videbo luctū depositōis mee) eum me nemo sic fortior. Et iccirco secundo loco respōdit de subita eius ruina dicens. Ideo imo eo fortior est chꝛistus a quo (in vno die) siue in vno breui tempe (venient eius plage) quia deponet a tanto imperio. et ita luctum videbit. Similiter plaga ei dabit a chꝛō (famis) siue seruitus. qz a regni solio cadet ad seruitutē opprobrium. Plaga quoqz erit ei (mors) totiꝫ exercitꝫ z presidia eiꝫ (igni cōburent) Tertio. qđ ex tā subita chꝛianoz victoria. alij saraceni territi lugebūt nec audebūt ei auxilia ferre. Et qz lra est planissima. iccirco eā sub breuitate legemus. Primo. reges saracenoz (vidētes fumū) siue nuncios (incendij) thꝛurchie. nō auxiliari audebunt.

Glosa siue Expositio

(sed stabunt alonge) ppter timorē exercitūū (flentes z dicentes *Ue ve babilon illa*) siue thurchia (magna z fortis qm̄ vna hora v̄c̄it (sentētia z (iudiciū) dei ꝛ te. *Silr* (mercatores) saracenoꝝ q̄ a diuersis ptibꝫ orb̄ ferūt arōta. z alia venalia in asyā z constantinopolim p̄ ch̄ianis cū quibꝫ mō lucrant nō audebūt ei succurrere s̄ stabunt alonge territi sicut p̄dicti reges (lugētes) ac dicētes (*ve ve ciuitas*) illa maḡ imperij thurcoꝝ q̄ amicta erat n̄ra (mercatura bysso z purpura z lapidibus preciosis) qm̄ vna hora destitute st̄ t̄ate diuitie. Ultimo non poterit h̄ie auxiliū p̄ mare (qz oīs institor q̄ mare nauigāt) vidētes locū z exercitū incendētes turchiā stabūt alonge sicut z reges z mercatores saraceni lugētes z dicētes (*ve ve ciuitas siue dñatio illa maḡ*) thurcoꝝ in qua naute locupletabant (qm̄ vna hora desolata est) Et sicut dolor ac terror maxim⁹ inuadet saracenos sic oēs christianos cōplebit leticia z audacia: Et iō subdit euangelista n̄r (Celi) q̄ sunt p̄lati ecclie z p̄ncipes ch̄iani (exultent) ꝛ turchiā: qz ipi p̄sidebūt ei (Et exultēt sc̄i apli) siue ep̄i z p̄dicatores. *Silr* z sc̄i (p̄phe) siue doctores q̄ p̄phas exponunt dicētes ch̄i monarchiaz impleturā vniuersam terrā deuicta bestia. qm̄ de⁹ vindictā fecit de illa (sm̄) iudiciū) siue sn̄iam verā p̄dictā a Daniele in fine septimi capli. Et hec est p̄ma p̄s hu⁹ capli de victoria terrestri. Sequit̄ apls dicēs in sc̄da pte (Et sustul. zc.) in q̄ ponit quō capta grecia: asya z hm̄oi expeditōm maritimā ꝛ egyptū instituit z vincēt ch̄iani z nō pmittēt saracenos h̄ie p̄nubia. tēpla. militiā z artes. s̄ solū seruire. Et sic legat̄ l̄ra (Et vn⁹ angel⁹) siue p̄nceps ch̄ian⁹ (sustulit lapidē molarē) id est exercitū duꝝ fortē maritimū ei⁹ nauigia ad modū mole vndiqꝫ voluent. z (misit) illam exercitū (i mare) siue classē maritimā (dicens h̄ ipetu)

Super Apocalypsim

maritimo (mittel babylon) siue egyptus q̄ est alia ba/
bylon mystica (in mare) qz a maritima classe capietur z
suffocabit (Et nō inuenit vltra) in ea (vox leticie) sara-
cenoz. qz nō pmittent aliq̄ leta h̄ie. sicut fuit factuz sub
gotfrido. Et ch̄iani deponēt ppetuo officiales z dños
q̄ vrunt (musicis. cythara: tibia: musica z tuba) Silit̄er
nō pmittent exercere alia liberoz opa: z ita (nō iueniet
i ea ampli⁹ artifex) saracen⁹ Et nō pmittēt ch̄iani q̄ ha-
beant tēpla in qb̄ (mola) eoz siue sacerdos ad moduz
mole circūuoluat (vociferās) noctu vt coeāt z multipli-
cent pplm mahumeti (nec q̄ accēdant Incernas) in tem-
plis vt mō faciūt. qz ch̄iani nedū nomē mahumeti: sed
religionē extirpabūt de loc̄ illis ac memoriā delebunt.
Sitr (vox sponsi z spōse nō audiet) qz in h̄is locis non
pmittēt saracenos h̄ere. Si p̄o quer̄ cām tam subite
destructōis r̄ndit dicēs (qz p̄ncipes) saraceni (erāt merca-
tores) ch̄istianoz. z h̄ius eos vendebant z emebant.
Itē qz oēs saracenicē (gētes errauerūt) in veneficijs et
erroribz egypti siue soldani q̄ est papa eoz. Postremo
soldan⁹ incitat saracenos h̄ ch̄ianos. Et ido i egypto
p̄ncipaliter (inuēta est cā sanguis p̄harū siue doctoz et
sanctoz ch̄ianoz (q̄ interfecti fuerūt) Qui s̄m Joānez
p̄tinue clamāt. Vindica sanguinē nostz de⁹ nr̄. h̄is re-
sponsum est. Adhuc expectate modicū t̄pus donec sub
vltia plaga impleat numer⁹ frat̄z ch̄ianoz p̄destinat⁹
Et qz nūc impleat sub vltia plaga. q̄ sequit̄ sanguis to-
tius ch̄ianitat̄ diuina vltio. vt impleat p̄missio ch̄ia-
ni z vniuersalis imperij deuicta bestia.

Caplm. xix. q̄ Egyptus et Arabia
cū mecha et ossibz maledicti Ma-

Glosa siue Expositio

humetū capiēda sunt a Christianis
et ecclia om̄is reuēnda.

Post hec audiui zc.) Pro expositōe capituli p̄mit-
tenda sunt aliq̄. Prīmū est s̄m Nicolauū de Lyra
q̄ hoc caplin non p̄t intelligi de Balduino succēs-
sore gotfridi vt quidā exponūt. Ratio est. qz hō purus
non est verbū dei. s̄ capitane⁹ hui⁹ militie est verbum
dei. vt d̄r in l̄ra. vñ non pōt intelligi de Balduino. s̄ bñ
dicit q̄ nō intelligit de Balduino. nō tñ rō dicta cōuin-
et. qz licet hoīes nō dicant in sc̄ptura de⁹ z verbū essen-
tialiter. dicunt tñ nuncupatiue in q̄stum sunt deputati
ad opera diuina. Vñ Exod. vii. cap. dixit de⁹ ad moi-
sen. Ego dedi te deuz pharaoni. Et similiter in h̄ caplo
p̄nceps future hui⁹ victorie magne d̄r s̄bum dei et rex
regū nūcupatiue. qz deputabit ad opus s̄bi dei z resti-
tutōem monarchie ip̄ius. z in isto relucebit efficac⁹ hoc
opus q̄ in p̄cedentib⁹ p̄ncipib⁹. Rō s̄o que cōuincit q̄
non intelligat de Balduino est. qz vt ip̄e post d̄r. om̄es
illi fuerūt añ vltimā plagā europe. Hec aut̄ sunt futu-
ra post vltimā plagā z p̄mas victorias. ¶ Sc̄do notan-
dum est. q̄ dixim⁹ sup caplo. xxxiiij. z. lxiij. Esaię de men-
te catholicoz z hebreoz. qz illa duo capla etsi mystice z
allegorice possint aliter exponi. tñ ad l̄ram nō intelligū-
tur nisi de cede maxima saracenoꝝ fienda in arabia. de
qua loquitur caplo. xxxiiij. dicēs. Victimā em̄ domini
in Bosra. z interfectio magna in terra Edom. Et quia
sanguis eozum asperget vestimenta christianoz z prin-
cipis nostri. ideo in. lxiij. caplo ait. Quis est iste qui ve-
nit de Edom tinctis vestib⁹ de Bosra. Hec em̄ nō pos-
sunt ad litteram intelligi de alia re q̄ futuro messye t̄ri

Super Apocalypsim

umpho. vt diffuse atq; clarissime scripsim⁹ in expositione nostra magna sup̄ Esaiam pphetam. quam appellauius sensum litterales; Viterbiensem: sequuti doctores hebreos ⁊ q̄ plurimos catholicos. Et hanc cedentem atq; victoriam sanctus euangelista describit atq; p̄dicat in caplo isto. In quo facit duo. quia in p̄ma pte capituli ponit vnionem futurā omniū ecclesiarū mundi sub Romano pontifice. Secundo exprimit triūphus maximus ecclesie vnite qui fiet cum maxima saracenoꝝ cede in Bosra. ibi (Et vidi celum aptum) In p̄ma capituli pte ponit nuncios ⁊ vnionē vniuersalem. secūdo festum vnionis. tertio beatitudo ⁊ felicitas illius temporis describit. Partes patebunt in legendo q̄ christi ani sancti habita victoria p̄cedent; capli. mittent ad om̄es christianos orbis catholicos ac hereticos ⁊ scismaticos suadentes vt velint eccliam vniri sub vno pastore christo ⁊ pontifice Romano. cui deus tantam victoriā dedit. Quia deo inspirati vnanimis subscribent vnionē ⁊ obedientiā. siue h̄ fiat p̄ simplicē intimatiōem siue p̄ p̄uētum ⁊ p̄siliū aliq̄ orientale post victoriā p̄imā. Et l̄ra ita est legēda (Post) sup̄dictos triumphos (audiui vocē) suasiuā nō impatiuā (tubaꝝ) siue nūcioꝝ multoꝝ (in celo) ecclie discurrentiuꝝ. ⁊ scismaticis hereticisq; orientalib; (dicentiuꝝ alleluia) q̄d in latino sonat. sit laus deo nostro. Ideo subdit quasi exponens (laus deo) de tanta victoria (sit deo gloria) de vnione fienda (sit virtus) de vnita nō diuisa ecclesia. quasi diceret. Qui iam flagellati fuistis ob hereses vnanimi nobiscum Nam vidistis (iudicia eius vera de meretrice magna) secta thutcoꝝ ⁊ saracenoꝝ (q̄ corrupit mūdū i p̄stinentiōib; suis. ⁊ vindicauit sanguinem sanctorum) christianoꝝ (de manibus eius) Et iteruꝝ dixerunt vt supra

Glosa siue Expositio

(alla) Forte q̄ pigritatibz orientalibz eccl̄ijs. itez ac sepe latini repetēt. Nā in euāgelio de nuptijs filij regis p̄mo inuitati neglexerūt venire. Sz cōpulsī assidua monitōe latinorū reiterantiū alleluia. intrabūt ad nuptias. Ad l̄rām em̄ h̄ euangelij nuptiarū sic exponi dz z nō alit̄ vt pbabim⁹. si q̄nc̄ ch̄s p̄cesserit exponere euāgelia ea angelia ad l̄rām. relict̄z alijs sensibz mysticis. Et cū intrabunt oēs eccl̄ie ad h̄ vnionis p̄uiniū (sum⁹ iste) atq̄ effectus vnionis (ascēdet) atq̄ augebit̄ p̄tinue (vsq̄ ad finē mūdi) z nō redibūt ad vomitū vt olim greci sub Eugenio. iij. fecerūt p̄ consiliū Florentinū. Et qz tūc non solū greca. s̄ tot⁹ orbis reuniet̄. iō Iohes subdit. q̄ (q̄ tuoz aialia z. xliij. seniores) q̄ vniuersam eccl̄iam fecant vt declarauim⁹. j. cap. p̄mi tractat⁹ (oēs) in quā (ceciderunt) ad faciendam reuerentiā Rhomano pontifici (et adorauerūt deū) r̄cognoscētes ip̄m (sedere sup thronū) sancti Petri. cui soli dictū est. pasce oues meas (Et dicent alleluia amē. i. fiat vnio. de q̄ gr̄as deo. Hoc ē igit̄ p̄mū qd̄ fiet post dictas victorias. Scdm̄ est. qz sicut s̄b p̄ssimo Eraclio impatore fuit institutū festū Exaltationis sc̄e Cruc̄ ob deuictū Cosdram z crucē reparataz. ita tunc instituet̄ festū vnionis z dicet̄ festū nuptiarū agni. in q̄ vt dicet̄ infra occisa erūt thauri z altilia. z discubent oēs ch̄iani nullo reiecto: nisi saraceno nō habente vestē nuptialē fidei. Et h̄ mō videt̄ exp̄menda l̄ra. Et vox siue institutio festi (exiuit de throno) romano (dicēs) sic vniuersis eccl̄ijs vnit̄. Facite p̄cessionēs ac festū z (laudē dicite deo n̄ro q̄timet̄ deū) ch̄ristiani (pusilli z magni) de hac vnione (Et audiui vocē q̄si tube) qz publico edicto fiet festū. z (vocē aquarū multarū. qz ppli statim p̄sentient letabundi (z sicut vocē tonitruorū multorum) qz p̄dicatores publice adhortabunt̄ fideles tā ad

Super Apocalypsim

festū q̄ ad sequentē expeditōem in Bosra ḡ ossa pseu-
do p̄phete z ei⁹ sectā. z (dicēt alleluia) siue laus deo (q̄niaz
om̄ps dñr nr̄) iesus q̄ videbat̄ oppressus a bestia regna-
uit p̄ vnionē factā z inchoatas victorias. Gaudeamus
intus de vnione z exultem⁹ extra de festo p̄ solēnitatem
z p̄cessionem. Item demus ei gl̄iam colligēdo ex oī gēte
vnita exercitū. z dissipando bestia: qz venerūt agni nup-
tie. in q̄b in Bosra optet occidere thauros z altitia et
hireos saracenos. sicut tam ch̄s i euangelio nuptiarū
q̄ Esaias cap. xxiiij. exp̄mit. z s̄l̄r scribit̄ Iohes in hoc
caplo. Et vxor agni ecclia vnita iam p̄pauit se ac dispo-
suit extirpare ex toto hereses ac sectā bestie. Et data est
sponse autoritas vt coopiat se bysso splendido z candi-
do. i. vita iusta: vt hic iste Iohes exponit. Sicut em̄ de-
us tunc cōcedet oīm eccliaz mutuas vnionem ad se. ita
vnionē ment̄ ad deū z primū q̄ due sunt iusticie sc̄tōrū.
qz in hīs duobz mandat̄ tota lex p̄det z p̄phete: vt d̄
christus in euāgelio. **Q** quis viuet q̄n ista faciet deus.
Que qz fere vident̄ incredibilia s̄ felicia. iccirco angel⁹
sc̄iū ad̄icit q̄ illi erūt b̄ti. z q̄ hec p̄a s̄t̄. **Q**uo nō q̄ bea-
tos d̄t hoīes illi⁹ etatis. qz sicut veritas z felicitas itel-
lectus. ita falsitas est ei⁹ miseria. Et qz oēs ecclie a ro-
mana ecclia diuise tunc relinquēt errores z adhibebunt
veritati fidei. idō erunt beati. Et iccirco sic legatur l̄ra.
(Et dixit mihi angel⁹. Scribe h̄ p̄ maḡ munere) **O**ēs
vniti vocati ad hanc cenā agni erunt b̄ti z felices. sicut
christ⁹ p̄misit dicēs. Beati q̄ nō viderūt z crediderunt.
Item ne putes impossibilia hec. scias o Iohānes q̄ hec
verba z p̄missiones dei sunt vera: z iō sunt infallibilia.
Et qz sc̄tō Iohāni visa est leta ecclie reuelatio. ideo leti-
tabundus (pcidit volēs angelū adorare) non q̄dē ado-
ratione latrē. s̄ iperdulie. **S**z angel⁹ p̄hibuit. qz ange-

Glosa siue Expositio

lius in reuelatione hac par erat ioanni z non maior. qz
neuter p̄rio ingenio hec didicit. s̄ p̄ reuelatōm iesu ch̄ri
licet ordine quodā. Et p̄terea sic legat̄ l̄ra. (V̄ ioānes
vide) ne gr̄as h̄eas mihi ex h̄ qz ego nō sum maḡr z au-
tor hui⁹ reuelatiōis: s̄ solū instrumentū (z cōseru⁹) sicut
tu z alij fr̄es tui (p̄phe habētes testimoniū) messye Iesu
sicut Esaias Hieremias z alij q̄ p̄phetiā testificant de
Iesu. qz (testimoniū de iesu est sp̄s p̄phetie) q̄ est i te et
me z alijs nō tanq̄ in mgr̄is. s̄ sicut instrumentū. Et iō
sum⁹ (seru⁹) z cōdiscipuli p̄phetie de iesu z sol⁹ de⁹ est
magister Ego nosco me tibi in h̄ parē (s̄ deū adora) au-
torē. me aut̄ sociū in h̄ reputa. Et ista est p̄ma ps̄ p̄nci-
palis capli. Sec̄do cū d̄t (V̄idi celū aptū) tractat de ma-
gno triūpho p̄ dictā vnionē. in q̄ pte p̄mo ponit̄ dispō
exercit⁹ ch̄rianoꝝ. z sc̄do dispō exercit⁹ saracenoꝝ. z ter-
tio ponit̄ destructio eoz ac secte z ossiū maumeth. Pr̄-
mo scias. q̄ si vis illūinari ad integrū de sequētibz. lege
sup̄dicta duo capla Esaię p̄phe fm̄ l̄ralem V̄iterbien-
sem expōem n̄ram. q̄ si nō habet̄ ab aliqbz: p̄supponatur
saltē q̄ ad l̄ram in illis caplis p̄nunciatur hec victoria.
Igit̄ cū ch̄ri eccl̄ia fuerit vnita z potita sup̄dict⁹ triūphis
tunc colliget̄ exercitus latinoꝝ. iudeoꝝ. ethiopoꝝ: z alia-
rum nationū ch̄rianoꝝ z p̄perabūt p̄ ossa nefandissima
maumeth. vt disp̄so capite z mēbris ch̄ro seruiāt l̄ pace.
At soldanus bestie vicari⁹ occurret in Bosza cū immē-
so exercitu saracenoꝝ regū nobiliū occurrēt ad defensio-
nem patrię z pseudop̄phe. q̄ thauris z victima cōpletis
atq̄ occisis cōprehendet̄ soldan⁹ z ossa maumeth com-
burent̄. De dispōne igit̄ ch̄riani exercitus sic legat̄ l̄ra.
(Et vidi celū (z eccl̄iam (aptum) qz via a latinis ad ori-
entales clausa tunc aperiet̄ vt libere ch̄riani p̄ueniant.
(Et ecce equus albus) Sup̄ra is ca. v. magistri nostri

Super Apocalypsim

dixerūt equos impatores esse. Erit igitur Impator christi-
anus albus baptismo: quia christiani lauant stolas suas
in sanguine agni quod est baptismus. Et qui reget hunc Im-
peratorem erit christus qui vocatur fidelis et verax in pro-
missio illo euangelio. In mundo pressuram habebit: sed
confidite quia ego vici mundum. Et responsum est. nolite
timere pusillus grex: quia complacuit patri meo dare vo-
bis regnum. Et pugnat contra saracenos. et iudicat eos cum
iusta sententia tanquam sui honoris et sancti nominis viola-
tores. Oculi eius hec est intentio eius: ex toto est incita-
ta contra eos sicut flamma ignis. et in capite eius sunt dia-
demata multa. quia iure diuino data sunt christo omnia regna mun-
di. ut testatur Daniel. vii. cap. dicens. Deus dedit ei ho-
nozem et imperium. et omnes gentes et tribus et lingue ser-
uient ei. Et habet nomen scriptum quod nemo nouit no-
ticia comprehensionis nisi ipse. quia est deus quod est no-
men quod est supra omne nomen. ut ait Apostolus ad
Phil. ii. cap. Et vestitus erat veste aspersa sanguine
Ubi Esa. lxxvii. interrogat. Quare rubrum est indumentum
tuum. Et respondet dicit. Calcaui gentes in ira mea. et aspersus est
sanguis eorum super vestimenta mea. Tanta enim erit sarace-
norum cedes ut vestimenta christi quae sunt christianorum exercitus tin-
gantur eorum sanguine. Ubi de his vestimentis siue christianis
vestibus christus sic ei promissum est Esa. ca. qdā. Vivo ego dicit
dominus: quia his omnibus vel indumento vestieris. Non autem habent gubernantes
imperatores et exercitum christianorum vocatur subditi dei. et exer-
citus christianorum in celo ecclesie unitorum sequantur eum in equis et capita-
neis albis et baptisatis: quia non miscebitur cum eis ut oli factum est
quod capitaneus aut miles infidelis. sed omnes erunt vestiti byssino
modo per puritatem. et albo per baptismum. et de ore christi procedet gla-
dius siue punitio bis acuta. una quae deleant ossa et memo-
ria pseudo prophete alia qua capietur et captiuabitur eius

Glosa siue Expositio

secta: vt ligatꝝ manibꝝ z pedibꝝ teste saluatore eꝯclātur
a cōuuiuo z in tenebras exteriores mortꝝ z seruitutꝝ. Cū
hoc gladio pcutiet oēs gētes saracenicās. z reget ac sub
iꝯciet eos in ꝑga ferrea. q̄ est exercitus ferreꝝ christianꝝ.
Et vt cognoscas qꝫ hoc etiā testat Esaiās. iccirco sub
dit dicens. Et ip̄e est de q̄ ꝑꝑhe z maxie Esa. lxxij. d̄t qꝫ
calcat torcular vini ire furoris dei oꝑoientꝝ. Et hꝝ i ve
stimento siue exercitu christiano. z in femoie siue cesare
ac pontifice sustentate hunc exercitū ita scriptū. Rex re
gum z dñs dñantiū. qz erit vniuersalis monarcha. vt d̄t
Dan. viij. cap. Et vidi vnū angelū q̄ est rex hierlm q̄ re
gnabit in sole siue in loco solis christi z voce atqꝫ horta
tione magna inuitauit oēs ꝑncipes z milites chꝝianos
latinos q̄ volant ꝑ mediū celū ecclie. Ecclesia em̄ Roma
na est cor z mediū celi eccliaſtici. Inuitat aut̄ ad victi
mam quā ad lꝝam ꝑdixit Esa. ca. xxxij. Et legat lꝝa sic
Venite z ꝑgregamini ꝑ mare ad terrā ad dei magnaz
cenam z cedem saracenoꝝ vt manducetꝝ siue gladio oc
cidatis z igne comburetꝝ carnes reguz saracenoꝝ ara
bie: assyrie: egypti z carnes tribunoꝝ ip̄oꝝ z fortū milit
tum eoꝝ z liberoꝝ nobiliū z seruoꝝ viliū magnoꝝ: par
uoꝝ: z equoꝝ. **S**ꝑpingue viuū. Hec est igiꝝ disposi
tio discumbentiū christianoꝝ. z ideo sequitꝝ dispō viuē
tium sine veste nuptiali saracenoꝝ occidendoꝝ. z legiꝝ
lꝝa sic. Et vidi bestiam siue vicariū bestie soldanū. z re
ges terre saracenoꝝ z exercitus eozū congregatos circa
Bosza ad ꝑltandū cū chꝝo q̄ sedebit sup impatore chꝝi
stiano cum suo exercitu sanctoꝝ. Et vltimo ponit victi
ma dñi in Bosza. qz bestia soldanus z pseudo ꝑꝑheta
maumet siue ossa de templo mahumeth erunt a christi
anis cōꝑhensa. z missi sunt viuū siue actu potentes ac
noꝑiati in stagnū ignis z sulphurꝝ. qz ꝑburent a christia

Super Apocalypsim

nis. Et hic pseudopropheta est ille q̄ fecit siḡ mēdacta
corā ip̄a gēte stulta. q̄b̄ seduxit eos q̄ acceperūt hui⁹ se/
cte characterē circūcisionis. z adorauerunt imaginē que
est ossa z alchoranū eius. Et ceteri reges z exercit⁹ eoz
occident gladio p̄tutis iesu. z aues celi que sunt milites
christiani saturabunt z ditabunt de carnib⁹ ac p̄dis eo/
rum. Acceptis em̄ spolijs z occisis exercitib⁹ illis inua/
dent reliqua regna arabie. affrice. asye. ac om̄ia reḡ ex/
ceptis quibusdā fugientib⁹ vltra montes caspios et ex/
tremos angulos orbis qui tutabūt se ibi. Et post mille
annos multiplicati cū suo calīpha dicent gog z magog.
vt in seqnēte cap̄lo dicem⁹. Pro cōplemento hui⁹ ca/
piruli querit̄ p̄mo. an ista victoria sit intelligenda ad lit
teram de tp̄ali monarchia christi Et videt̄ q̄ nō. qz hec
victoria p̄ bestiā dabit̄ exercitū sanctorū: qm̄ fili⁹ hoīs
veniet in nubib⁹ celi. z iudiciū dei sedebit z libri iudicij
aperient̄. vt clare est Dan. vij. cap̄. Sed iudiciū sedebit
z libri conscientiarū aperient̄ z ch̄s veniet in nubib⁹ ce/
li in resurrectōe i nouissimo die. q̄ de illa intelligēda est
Et confirmat̄ q̄ nubes p̄ vltimo iudicio accipiat̄. quia
Actuū .j. apl̄is dictū est. Quēadmodū in nube vidist̄
eum ascendētē in celū ita veniet ad iudicandū. Euan/
gelium quoqz Luce qd̄ de iudicio vltimo legit eadē lo/
cutione vti q̄ z Daniel dicēs. Videbūt filiū hoīs ve/
nientē in nube cū p̄tate maḡ z maiestate. Sicut christ⁹
in passione sua respondit pontifici dicēs. Amodo vide
bitis filiū hominis sedentē a dextris dei z venientē i nu/
bibus celi. Ad hoc firmiter respondem⁹. q̄ hoc cap̄lm̄
non p̄t de alio statu ad l̄ram intelligi q̄ de temp̄ali mo/
narchia ecclie. Primo qz totus iste liber ad l̄ram est de
statib⁹ ecclie militantis in terra: nō triumphant̄ i celo.
q̄ de militia tp̄ali intelligit̄. Secunda ratio est. qz post

Glosa siue Expositio

monarchiã iudiciũ vltimũ religabit̃ diabolus in semp-
ternũ. nec erunt hoies seducẽdi aut sc̃ti tribulãdi. s̃ post
hãc victoriã diabol⁹ religabit̃ solũ p̃ mille annos. z po-
stea soluet̃. z seducet gẽtes z tribulabit̃ sc̃tõs: vt d̃r in se-
quẽti ca. s̃ intelligit̃ de monarchia q̃ erit añ iudicium.

¶ Ad p̃mam r̃onem dicim⁹ q̃ nubes aliquã accipit̃ pro
nube materiali z corpali. s̃ aliquã accipit̃ metaphorice p̃
militia impatorũ. sicut *Esa. xix. d̃r. Ecce dñs ascẽdet sup
nubẽ leuem. i. militiã agilẽ assyriõz: vt exponũt oẽs l̃ra-
les catholici z hebrei. Et ita Daniel vidit̃ iesum veniẽ-
tem ad hanc monarchiã nõ in p̃sona s̃ in nubib⁹ celi si-
ue militia celica ecclie. Iudiciũ quoq̃ illd̃ nõ est vniuer-
sale vltimũ s̃ solum ð bestiam: vt ipse angelus exponit̃
Danieli in fine capti. Et libri nõ sunt conscie s̃ duo de-
creta vt ait ibi. Tñũ est vt inferat̃ regnũ a bestia. Alið
est vt magnitudo illa imperij que est subter om̃e celum
detur ch̃rianis. Nubes etiã quã p̃posuit̃ ch̃rist⁹ p̃tifici
ac etiã in euangelio Luce accipit̃ p̃ militia Romana ñ
qua ch̃rist⁹ venit̃ vltor sanguinis sui: vt patet tam p̃ no-
stram l̃ralem q̃ alioz expõem sup̃ *Esaia* p̃phetã ac sup̃
euãgelia. Vex est: qz puto ad l̃ram accipi dictũ angeli-
cum *Act. j.* p̃ nube materiali z p̃ militia celesti qñ veni-
et iudicare in gl̃ia p̃ris sui z sc̃toz angeloz. De equoca-
tionẽ igit̃ nubũ distinguẽdo patz q̃ ad l̃ram Daniel et
Ioannes loquunt̃ de tpali victoria ch̃rianõz. euãgeli-
um s̃o Luce loquit̃ de iudicio in sensu mystico nõ l̃rali
vt in nostris z alioz expositionib⁹ ad l̃ram clare cõstat.
Et p̃ hec patet responsio ad obiecta.*

Capitulũ. xx. q̃ vltimo triumpho
habito contra antich̃ristũ intrabit̃ plenitudo gentium
ad fidem. z omnis israel saluus fiet.

Super Apocalypsum

Avidi angelū descendētem de celo zc.) Pro itel:
lectu hui⁹ capli sciēdū est qd sit gog z magog. Et
inueni quosdaz opinari esse iudeos relegatos ab
Alexādo vltra mōtes caspios. sed h̄ est falsum rā fm̄
hebreos q̄ fm̄ catholicos lfales. Nā hebrei dicūt gog
z magog esse contrarios exercit⁹ messye domādos z de
uincendos p regē messyā. h̄ iudeoz duodecim tribz erāt
reducēde p messyā nō debellāde. vt pbauim⁹ sup Esa.
Hieremia z Ezechiele. q̄ gog z magog non sunt iudei
relegati. p scripturā quoq; sacrā ptz duodecim tribz cō/
uersas ad chriſtū tpe aploꝝ. ad q̄s post lapidatiōem
Stephani apli iuerūt. q̄bz apls Jacobi p̄m⁹ Hieroso
lyme p̄iarcha. z p̄mū ex q̄ttuoz aialibz eplam canonicā
describit dicēs. Jacobi dei z dñi nr̄i iesu ch̄i seru⁹: duo /
decim tribz q̄ sunt in dispsione salutē. Ecce. xij. tribz con /
uerse. Si q̄ aut̄ in mundo reperiunt̄ iudei sunt feces ex
captinitate rhomana Iohes quoq; in h̄ caplo dicit eē
gentes collectas ex q̄ttuoz orbis angulis. Illi aut̄ quoz
isti dicūt inclusos iudeos sunt tm̄ in vna pre orbis. Ige
tur gog z magog nō s̄t illi iudei. Ex quo ptz nō esse p̄n
cipes schytas z tartaros. qm̄ illi sunt i vno orbis angu
lo. Vñ b̄t̄is Hienon̄. sup. xxxviij. cap⁹ Ezechiel ita dr̄.
Putāt iudei z iudaizātes nr̄i gog z magog gētes schy
ticas eē innumerabiles z ir. anes q̄ trās caucasuz montē
z meotidē paludē z ppe caspiū mare ad indiā vsq; redū
tur. z has post post mille annoꝝ regnū a diabolo cōmo
uendas. z in terrā isrl̄ venturas gentibz ibi multis aditū
ctis. p̄mū q̄dē mosoch quos Iosephus capadoces dic̄.
Deinde tubal q̄s idem hyberos atq; hyspanos hebrei
italos suspiciant. h̄ntel secū psas. ethiopes tharfos z car
raginē. dicētes h̄ itelligi a Iohē cū dr̄. z post mille an
nos soluetur sathanas vt seducat gentes in quattuoz

Glosa siue Expositio

angulis terre gog z magog. z nō intelligunt totū librū
Joannis q̄ reuelationis titulo p̄notat esse mysticum.
hec Hiero. Ex quibz verbis patet q̄ sicut in toto libro
Apocalypsis celū: thron⁹: angelus: equus. nō ad litterā
s̄ mystice accipiunt p̄ ecclia. sede Rōna. p̄ncipibz z hu/
iusmodi. Ita in hac pte licet gog z magog ad lram sint
schyete z tartari. z mosoch sint capadoce. et sic de alijs.
tñ non hi sunt ad lram accipiendi. s̄ om̄es apte p̄secuto/
to: es mystice signant. Sed querunt duo. Prīmū qz in
hoc libro mystica significatō sumit a rei p̄prietate. puta
ecclia dz celum: qz celo regit. Principes appellant ange/
li: qz administratōem angelicā visibiliter exequunt Rō/
mana sedes appellat thron⁹ dei. qz in ea est plenitudo
diuine potestatis. Sed isti exercitus vocant gog z ma/
gog. ḡ ex aliqua p̄prietate illi⁹ gentz sic vocant. Et nos
p̄cedimus totū argumentū: qz collectio illi⁹ exercit⁹ ex
vniuerso orbe. fiet circa illas ptes. nō qz sint soluz hoies
illaz patriaz: qz oēs patrie ille erunt christiane. Erunt
em̄ ex om̄i angulo mundi: occidente. oriente: septētrio/
ne z meridie. Sed tunc scdo querit. si ex omni orbis an/
gulo sunt venture ḡ Hiero. male ip̄probat iudeos dicē
tes venturas cum mosoch tubal z alijs gentibz. Et re/
spondem⁹ qz bñ ip̄probat. qz putāt iudei venturos po/
pulos illos ad lrāz. qz illi p̄p̄: nō veniēt. s̄ ex angulo op/
posito illis populis Tñ hyspania z hybernā accipiūt
p̄ ex^{mo} anglo occident. ps̄ 40 opposita ei orientat capa/
docia accipit p̄ ex^{mo} angulo orientis Sitr carthago
accipit pro angulo meridionali. qz est ad meridiem. si/
cut gog accipit p̄ septētrionalī angulo. qz est ad septem/
trionē. 3do fm̄ Hiero. in Apocalypsi. sane sunt accipi/
enda vocabula. qz nō sunt accipienda hic p̄ illis gentibz
s̄ p̄ q̄ttuor angulis extremis mundi correspondētibz

Super Apocalypsim

illis gentibus ad quos angulos saraceni fugient dispersi in sup̄dicta victoria. Sc̄do nota. q̄ Daniel vltimo capitulo visionū ait. Beat⁹ q̄ expectat ad dies mille trecētos trigintaquinq̄. h̄ loco dies accipit̄ p̄ anno. sicut ip̄e deus exposuit Ezechieli. iiii. ca. dicēs. Dic̄ p̄ anno dedi tibi. Nā obtēta p̄ma vniuersali victoria. fugiēt residus saraceni aut captiui ducent̄ ad dictas extremitates mūdi. quoz̄ maxim⁹ calipha ager vitā ap̄d gog siue scytas Atq̄ ita obtinebūt ch̄iani monarchiā pacificā mille annis. Post hec diuina dispositōe p̄ trecētos sequentes annos incipiet̄ saraceni multiplicari in extremitatibus dictis. Postremo iā multiplicati colligent̄ paulatim ad suū caliphā in gog p̄ spacū annoz̄ triginta vni⁹ cū dimidio. Et statim p̄ tres ānos cū dimidio infinita illa multitudo bellabit̄ cō ch̄ianos: qz̄ vt ait frater Nicola⁹ de Lyra vltimo caplo visionū Danielis isti tres anni vltimi cū dimidio nō sunt accipiēdi a tpe collectōis exercit⁹ antich̄i. s̄ qñ erit effect⁹ potēs ex tanta multitudine ec̄ tūc transibit a gog in hierl̄m destruēs ecclias q̄s repiet. z̄ interficiēs ch̄ianos: z̄ phibens eis iuge sacrificium. z̄ obsidebit hierosolymā. Cui⁹ miraculosam liberatōem si q̄s q̄reret legat nostrā expositiōm ad l̄ram sup̄ vltimo caplo Zacharie. vbi tam̄ s̄m catholicos q̄ hebreos p̄dicat̄ hec vltima victoria. licet hebrei dicāt futurā s̄b v̄turo fictitio messya. nos v̄o sub iesu vero triumphante p̄stolamur Joanne h̄ p̄dicete in h̄ caplo. Ultimo nota q̄ h̄ caplm̄ fuit q̄busdā errandi occasio. eo q̄ h̄ noīa resurrectio mortuoz̄ z̄ millenariū ch̄i regnū Et dicunt vt narrat bt̄us Hiero. q̄ p̄ resurrectōem corpoz̄ gl̄ioz̄ ch̄is cū sc̄tis reḡbit in h̄ mūdo comedēs z̄ bibentes z̄ filios p̄creantes: qd̄ heresis est. qz̄ in resurrectione corpoz̄ nō nubēt neq̄ nubent̄. s̄ erūt sicut angeli dei in

Glosa siue Expositio

celo. vt ait ch̄s s̄ saduceos. Et q̄dā q̄ p̄ Lactatio firmi
ano ch̄ianissimo multa imposuerūt errata. asserūt hoc
ip̄m sentire. Sz vt ait Hiero. sic opinati errāt putātes
hanc resurrectōem q̄ hic scribit̄ corpoꝝ. cū maḡ mysti-
ca h̄ describat̄. Dicam⁹ igit̄ s̄m sniam z distinctōem sc̄i
euāgeliste. q̄ resurrectio vniuersalis est duplex. videlic̄
p̄ma z sc̄da. Prima est toti⁹ ecc̄ie ad vlc̄z vnionē s̄b vno
pastore ch̄o in q̄a morte fidei z miseria erroꝝ z oppres-
sione saracēica resurget ad vnionē oīm eccliaꝝ z victo-
riam s̄ bestia z pseudopphetā. Et de hac loquit̄ h̄ capi-
tulū et Lactatius vt patebit in defensione n̄ra s̄ accusa-
tores Lactantiū cū de⁹ nobis t̄ps̄ p̄cesserit. Sc̄da autē
resurrectio erit corpoꝝ. Et hac equiuocatōe antiq̄ chili-
arche decepti. plap̄si sunt in erroꝛē. z q̄dam moderni fal-
so accusant Lactantiū. Hoc igit̄ cap̄lm loquit̄ de p̄ma
resurrectōe vniuersalē ecc̄ie ad vltimā victoriā. In q̄ san-
ctus Ioannes facit̄ tria. Primo determinat̄ t̄ps̄ durati-
onis pac̄. sc̄do denunciat̄ vltimā destructiōem antich̄i
tertio p̄dicat̄ vniuersalē obedientiā fidei. Primo sūma-
rie d̄t q̄ instituet̄ ecc̄ie p̄nceps q̄ muniet̄ oēs p̄fines sara-
cenoz qui aufugerūt. z p̄cludet̄ viā magno eoz caliphe
existenti i gog ne collecto exercitu saracēnoꝝ dispersozū
possit̄ itez eccliam plagare. In oīm q̄z regno ordiabit̄
reges catholicos z ecclias p̄iarchales. Itaq̄ sic religa-
tis occisoribz n̄ris vlc̄semur in occisores sc̄oz. Hec vo-
catur h̄ p̄ma ecc̄ie resurrectio a ruina ad victoriā vniuer-
salem s̄ quā sc̄da mors siue mortal̄ p̄secutio antich̄i nō
p̄ualebit̄. Et ita legat̄ l̄ra (Ego ioh̄es vidi angelū vnū
de celo descendētē). i. vnū p̄ncipē ab ecc̄ia institutū) ha-
bentē clauē) siue ordinariā auctoritatē z delegatiōem s̄
gog q̄ est sp̄ual̄ (abyssus) infidelitat̄ (z hēbat cathenas
maḡnā i manu sua) qz potēter cathenabit̄ z muniet̄ cō-

Super Apocalypsim

fines chřianoꝝ (z apprehendet draconē serpentem anti-
quū) caliphā saracenoꝝ (q̄ dicitur diabol⁹ z sathanas) Naz
sicut p̄ncipes chřiani dicunt angeli. eo q̄ crequunt volū-
tatem angelicā. sic ille antiqu⁹ serpens dicitur diabol⁹: q̄a
crequet ad integꝝ oēm diaboli voluntatez (Et ligabit
p̄ mille annos) ne possit nocere. cum diuina p̄tute. cum
diligētia p̄ncipum. Et subdit (Et misit) siue fugauit
(eū in abyssum) q̄ sunt extremitates goꝝ (z s̄guit) p̄ cu-
stodias z munitōes (vt ampli⁹ nō possit) libere (seduco-
re) ac p̄dicare saracenis dispsis z recolligere eos (donec
p̄pleant mille anni) pacis. post q̄s chřianis negligenter
se h̄ntib; ex diutina pace (soluet modico tpe) qz per. ccc.
sequētes ānos incipiēt sibi mutuo nūcios mittere. Sz
interim in illis mille annis (vidi sedes) ordinarias regi-
as z patriarchales (z sedebūt sup eas) pacifice ac iuste.
(Et iudicatū est de illis) scz vt detur eis regnū pacificū
Et similiter (vidi animas) martyꝝ z chřisti (z occisoꝝ)
chřitanoꝝ (p̄pter fidē) qz noluerunt p̄sentire alchora-
rano z bestie (nec accipe characterē) circūcisionis (i fron-
te). i. in apto p̄sensu (neq; in manu siue in facto z opere.
(z rogabāt p̄ vltione sanguinis) effusi vt supradictum
est in p̄ncipio libri. Et quia oratōes eoꝝ merent̄ audiri
deo merito martyꝝ sedes z prelati (vixerūt ac r̄gnauē-
runt mille annis cum chřo) siue cum vera fide chři (Le-
teri autē) saracenoꝝ in fide chři (mortuoꝝ nō habebunt
regnū donec cōpleant̄ mille anni. Hec est resurrectio p̄-
ma) ecclie: nō vltima in q̄ p̄ma resurrectōe (beat⁹ z felix
erit qui habebit p̄tē) scz chřiani illius etatis. ratio
est (qz in illis mille annis nō hz p̄tatem mors secunda)
sicut habuit p̄ma. Nā p̄ma mors siue mortalis p̄secutō
maumeth; que durat vsq; mō hz p̄tatem subiugādi. se-
ducēdi. iterficiēdi chřianos. Sz sc̄da mortal p̄secutō de

Glosa siue Expositio

qua nunc agemus nō hēbit ptātem vt dicemus: qz non p̄ualebit Et h̄ d̄ p̄ma pte. In sc̄da pte ponit sc̄da mors siue mortal̄ p̄secutio. z erit cā interit⁹ antich̄zi. Licet aut̄ p̄ma p̄secutio capit⁹ sit diuturnior. vniuersalior. peior. z periculosior q̄ vltia. hec tñ vocat̄ destructio antich̄zi. qz vsq̄ ad h̄ t̄ps̄ viuet lex maumeth̄ z error iudeoz contra ch̄m. Et qz tunc cessabit ex toto. idō tunc dices̄ iterfici antich̄z. vt in questione n̄ra p̄mi tractat⁹ diximus. Legat̄ ḡ hec l̄ra postq̄s plectū fuerit. xxxviij. caplm̄ Ezechielis z exponat̄ sic (Cōpletis mille annis) pacific⁹ dō p̄mittēre (soluet̄ sathanas) q̄ erit vltim⁹ calipha saracenoꝝ cū p̄decessorib⁹ (z eribunt de carcere suo gog z magog siue saraceni gog. z p̄dicabūt p. ccc. ānos paulatim alijs saracenis q̄ sunt dispersi in q̄tuoꝝ angulis mundi Post q̄s. ccc. annos vltim⁹ calipha eoz̄ gregabit eos ad se in gog p̄ annos. xxxj. cū dimidio in plūiū ḡ christianos q̄z numer⁹ erit sicut arena mar̄s. Et p̄ tres annos cū dimidio sequētes ascēdēt sup̄ latitudinē terre. Quaz elegāter exp̄mat̄ Iohes viā ei⁹. ptz ex h̄ qd̄ d̄r sup̄ latitudinē terre Longitudo em̄ terre d̄r ab astronomis ab oriente in occidentē. Sz latitudo est a septētrione ī meridiem. Et qz gog est in septentrione z hierlm̄ respectu eius est in meridie. iccirco transit⁹ hui⁹ exercit⁹ erit solū a gog in hierlm̄. z ideo subdit. Et obsiderunt ibi castra ch̄nānoꝝ z hierlm̄ ciuitatē dilectā. Et tūc descēdet ignis de celo. i. miraculū euidēs celeste qd̄ d̄r sp̄s oris iesu. et deuorabit eos. i. dissipabit. Quz aut̄ sit illd̄ miraculū futurū exp̄sse ponit Zacharias vltio ca. sup̄ q̄ legas n̄raz expōnem ad l̄ram: qz hic breuitati studem⁹. Et diabol⁹ siue diabolic⁹ calipha z exercit⁹ a ch̄ianis z occisis (et missus est ī stagnū ignis z sulphur⁹) qz cōburent̄ a ch̄ianis in hoc mundo. z a deo in alio (vbi) cū bestiali lege

Super Apocalypsim

ac(pseudoppheta comburent) Dignū est em̄ vt ibi sine
mēbra vbi est caput. Et h̄ ptz q̄ iste vltim⁹ calipha qui
d̄r antich̄s vlti⁹ erit saracen⁹: qz ponit ip̄m in eodē loco
cū bestia z pseudoppha. Et hec est sc̄da ps capli. Tertō
iohes ostēdit q̄ occisis dictis gog z magog miraculole
intrabit ad fidē plenitudo gentiū, z ois isrl̄ saluus fiet.
Et legat̄ l̄ra sic. Et mortuo dicto antich̄o (vidi thronū
magnū) siue magnū imperiū ch̄zi (ad cui⁹ p̄spectū) z p̄n
tiam (fugit terra) siue terrena saracenoꝝ lex. qz p̄uertē
tur ad ch̄zi euangeliū (z celū) siue celest̄ ver⁹ lex (nō iue
nietur a iudeis) qz z ip̄i p̄uertent̄ licz ad vesgam. Et q̄a
iohes subdit p̄phiam Dan. vij. ca. ad cōfirmatōem sui.
iō eod̄ mō ibi. Et h̄ legat̄ l̄ra sic (Et vidi mortuos) infi
deles: qz hic loquit̄ iohes de morte fidei z resurrectione
eius: qz sicut iust⁹ ex fide viuit. vt d̄r Abacuc. ij. cap. ita
infidelitate mortu⁹ est q̄s. ac si diceret (Vidi infideles
magnos z pusillos in p̄spectu throni) paratos ad bap
tismū (Et libri apti sunt) q̄ sm̄ Danielē sunt duo decre
ta. Unū vt bestia interereat ī eternū. Aliud vt monar
chia subter oē celū def̄ p̄lo ch̄ziano. Tertū de p̄uersio
ne oīm iohes exp̄mit dicēs (Et ali⁹ liber apt⁹ est q̄ est
vite). i. fidei. qz iust⁹ ex fide viuit (Et mortui) siue infi
deles saraceni z iudei (iudicati sunt sm̄ merita scripta ī
libro) fidei. qz q̄s p̄uidit nō p̄uertendos p̄misit mori in
bello sup̄dicto. Quos s̄o p̄sciuit p̄formandos īmaginē
filij sui hos p̄seruauit. vocauit: z p̄ fidē iustificauit (Et
mare). i. insule mar̄ (dederūt mortuos) siue suos sara
cenos ac iudeos baptisandos (Et mors z infern⁹) id ē
mortales p̄secutores saraceni alij z infernus iudaismi.
(dederūt mortuos) siue infideles suos vt baptisent (Et
mors z infern⁹) q̄ nolūt baptisari (mittent̄ in stagnum
ignis) p̄ cedē factā cū antich̄o. Et p̄cludit iohes (Hec

Glosa siue Expositio

mors) siue mortalis persecutio antichri (est scda) Nā pri-
ma incepit sub maumet vsq; ad millenariū dictū futurū
Scda erit hec vltima. in q̄ (q̄ nō fuerit inuētus script⁹ ī
libro vite) vt sit futur⁹ fidelis: interficiet in bello cū an-
tichro (z mittet ad stagnū ignis) Si qs aut velit scire lo-
cum z miraculū z ordinē belli z cedis hui⁹ magnitudi-
nem: legat vt dixim⁹ expōnem nr̄am. quā ex mēte catho-
licoz z hebreoz fecimus sup Ezechielē ac Zachariam
quā si nō hz legat caplm. xxxviij. Ezechiel. z vltim⁹ Za-
charie. z facile intelliget q̄ dixim⁹. Que hic rdo nō in se-
rimus. qz breuitati studem⁹. q̄ q̄ gratissima esse solz pō-
tificibz. regibz ac pncipibz reipublice occupat; negocijs.

Capitulū. xxi. de reformatōe ecclesie sub alia forma q̄ p̄ma sub quattuor aīalibz. z. xxiij. se- nioribus. ac de reformatōe pncipum laicorum.

Quid vidi celum nouū ac terram nouam zc) Hoc ca-
pitulum diuidit̄ in duas ptes. In prima pte ponit
reformatōem eccleie in vniuersali. Secundo magis
in speciali. ibi (Et venit ad me zc.) In prima pte sic dī-
cit. Facta vniuersali monarchia z posito vexillo crucis
fiet alia forma ecclesie q̄ p̄ma erat. Ego em̄ Ioannes
(vidi celum) id est nouū statum ecclesie (z terrā nouaz)
siue nouū statum laicoz (quia iam abijt celum primū
ecclesiasticum. in quo erant quattuor animalia. z vigin-
ti quattuor seniores. z (terra) laicalis ordinis iam non
est vt prius. Qualis autem sit futurus sic in generali ex-
primit statum eius dicens (Vidi) ouilis christi socie-
tatem (et sanctam ciuitatem hierusalem nouam) id ē sub
alia forma (descendentem de celo) id est ecclesiastico de-
creto (a deo paratam) varijs virtutibus et ordinibus.

Super Apocalypsin

vt inferius exprimetur (quasi sponsa ornaret viro suo
Et audiui voces de throno) quia magno preconio pro
mulgabitur reformatio infra (dicēda) Et dicit sic. Hec
reformatio nil aliud est q̄ (tabernaculum dei cum ho-
minibus. nam ipsi erunt populus dei) non viciorum (et
ipse deus erit eorum deus) et cum eis p̄seuerabit. Et q̄
non erunt vicia heresum. iccirco non erunt amplius fu-
tura flagella. sed sicut mater castigatum filium cōsolat
(et absterget lachrymas) et deosculat: sic ch̄s castigatos
xp̄ianos p̄solabit, (et abstergit lachryas) tribulationū (et
nō erit vltra timor) host̄ (aut luct⁹) captiuitat̄ et mor-
talis gladius infidelium (neq̄ clamor) de perditioe ea-
rum (aut dolor) amissi imperij. quia ista terminata sunt
cum flagellis. Et si queris. vnde o christe tanta bo-
na. Respondit dicens. a me. (Ecce enim noua facio om-
nia) tam in ecclesiasticis q̄ laicis (Et dixit mihi. Scri-
be quia hec verissima sunt) licet videantur sup̄me diffi-
cilia (Et dixit mihi. factum est) hoc est irrevocabiliter
decretum est hoc donum (Nam ego sum alpha et o)
primus et nouissimus) initium et finis) Hoc loco reuo-
candum est parumper ad memoriam quod exposuim⁹
super Esaiam de dictis hebreorum. Aiunt enim q̄ de-
us non statuit nisi decem magna regna in hoc mundo.
de quibus sicut primum in creatione fuit solus dei sic
vltimum erit solus Messye. Sic igitur legatur hec li-
tera. Si queris mei conditionem qua noua sum factu-
rus (ego sum alpha et o) id est primus rex et nouissim⁹
rex. Ego sum initium creationis mundi ex nihilo. et fi-
nis reformationis mundi ex gratia. Ego sum cuius p̄-
fecta sunt opera. et finem coniungam principio. vt sicut
in principio vt omnes essent innocentes creati sunt. sic
sive vt fiant innocentes ac p̄seuerant baptisabūtur. vt

Glosa siue Expositio

fit sponsa mihi parata. Si quis nomen meum, ego super stellam et radix david, ut dicitur in sequenti capitulo. Si officium meum quis, ego illud iam expressi in euangelio. Iohannis (ut si quis sitit) ueniat et bibat (quod ego dabo ei gratis de aqua uite) ac scilicet innocentie (Qui uicerit) uoluntate propria (possidebit haec) quae sequuntur. Nam christianus bene institutus incipit gustare et possidere bona infrascripta quae donanda sunt ecclesiae reformatae. Et non solum possidebit illa, sed (ego ero illi deus) huiusmodi de eo specialis cura, quod ut ait Augustinus, deus diligit magis eos qui sunt membra unigeniti sui (Et ipse erit mihi filius) obediens in omnibus. Et concludit dicens quod in statu futuro reformato non erunt uicia quae non sunt, uidelicet (timor mundi) qui quis timens perdere mundum negat christum ac fortutes (Non erit incredulitas) hereticorum, (execratio) saracenorum et christianorum (homicidia et fornicationes, et ueneficia et mendacium, et idolatria) magica (Nam spiritus horum furura est in stagno ignis et sulphuris) quod ut super diximus occubent cum antichristo (quod est mors secula) quod ut diximus illa est persecutio secula et ueterna. Et hoc dictum est in generali in prima huiusmodi capitulo parte. Pro intellectu igitur particulae sequentis partis haec sunt notanda. Primum quod fere omnia haec sunt ad litteram descripta ab Ezechiele a. xi. capitulo. usque ad finem suae prophetiae et fere eisdem uocabulis sicut in xxxviij. et xxxix. et ca. processit mentio de gog et magog. Ex quo patet quod haec prophetia de statibus ecclesiae non est noua, sed bene denuo angelus reuelauit Iohanni secreta antiquarum prophetiarum, sicut de statu noui tabernaculi suae ecclesiae de persecutione bestie contra christum, ut ait Daniel. viij. et de iudicio et captura librorum, Sicut de gog et magog expressis ab Ezechiele et Esaia, et de babilonia dicta ab eis mystice, et de uestimento christi rubro asperso sanguine. Et idem hic liber est aggregatio prophetiarum antiquarum de statibus ecclesiae Et hoc asseruit iohannes super cum ait (Spiritus propheticus qui fuit in prophetis est testimonium de hoc iesu) Et infra dicit quod deus misit

Super Apocalypsim

Ibi spm̄ pphetaz antiquoz. Et ideo exponenda sunt hoc caplo vocabula sicut in dictis pphetis. Pro q̄ secundo nota sicut exposuim⁹ in Ezechiele. q̄ in descriptione illi⁹ ac hui⁹ tabernaculi mons alt⁹ sciat ch̄m q̄ est mōs dom⁹ dñi eleuat⁹ sup verticē montiū: vt ait Esa. ij. cap. Sup h̄ mōte est ciuitas ecclie edificata. Vñ se petram ch̄s demonstrās Math. xvi. ait. Sup h̄c petrā edificabo eccliam meā: q̄ in h̄ cap. d̄r ciuitas hierl̄m. Durus accipit p spēali diuina custodia muniōs eccliam. De q̄ Esa. xxvj. ait. Saluator ponet ī ea mur⁹ z antemurale. Durī in plī st̄ angeli exequētes mīsteria hui⁹ custodie. sicut d̄r Esaias. Sup muros tuos hierl̄m posui custodes. Duodecim autē porte sunt. xij. ptes mūdi. sicut sunt. xij. vēti. sicut accepit Ezechiel. xxxvj. ca. dicēs. A q̄t tuoz ventis celi veni spūs. Nā q̄ttuoz sunt vēti pncipales. q̄z q̄libet h̄z duos collaterales. a q̄b veniet spūs sanctus resuscitās z reformās eccliam mortuaz z diuisam. Illō em̄ caplm̄ ad lram̄ nō itelligit de resurrectione eoz / poz vltia vt ibi ostēdim⁹ ex mēte hebreoz z catholico / rum. licz exponi possit de vltima in sensu mystico. Eterū fundamēta duodecim erūt duodeci successores aplo rum q̄ sunt mōtes sc̄ti: s̄m qd̄ d̄r ps̄. lxxxvj. tā de duodecim portis q̄z duodecim fundamentis. Fundamēta ecclie in montib⁹ sc̄tis. diligit dñs portas syon sup oīa tabernacula veteris testamēti iacob. Dispositio autē hoz erit talis. Ab oī vēto pncipali st̄ tres porte. qz erūt tres patriarchar⁹. Arundo s̄o aurea est imitatio auree paupertatis ch̄i. Ciuitas em̄ arundinis paupertatē sciat ch̄i dicentis. Vulpes foueas h̄nt z volucres celi nidos. filius autē hoīs nō h̄z vbi caput suū reclinet. s̄ est aurea ex ardore meritoꝝ illi⁹ b̄titudinis de qua ch̄s d̄r. Beati paupes spū: qm̄ spoz est regnū celoꝝ. Qz autē ciuitas

Glosa siue Expositio

est in quadro fecit eam institutam fore illa felicitate quam de bono viro Philosophus ait. i. Ethicorum. quod ciuilibus ac moralis felicitas consistit in duobus maxime. videlicet sapientia et fortitudine. quae habent se moraliter in duobus exercere. scilicet in aduersitate et prosperitate. ut in aduersis et prosperis se recte sapiat et fortiter agat. Igitur longitudo ciuitatis dicitur esse ipsa sapientia que attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suauiter. Latitudo vero est fortitudo ciuitatis et christianorum huiusmodi ciuitatis. Quadratum huiusmodi ciuitatis erit ad aduersitatem et prosperitatem bis replicata. Duo enim bis replicata faciunt quattuor. Unde Philosophus ponit ibi proverbium sapientum dicentium. Qui fortunam fert optime ac pro omnia decenter hic est vere bonus et quadrangulus sine vituperatione. Quod ita exponit beatus Thomas. Vir bonus et perfectus est sapiens et fortis. Et quo ad sapiam huiusmodi duos angulos qui sunt aduersa et prospera. quia si sapiens superuenit aduersa iudicat ea non esse magnificanda. si bona vero et prospera accidunt iudicat ea ad bonum spectantia utenda. Sicut quod ad fortitudinem huiusmodi reliquos duos angulos. quia si fortis sentit prospera exequitur ea quod sapientia dictauit. ut eis utatur et non abutatur. Et si sentit aduersa exequitur quod sapientia dictauit. ut scilicet eis non frangat se potius preueniat. Iam dicitur quod latitudo fortitudinis est tanta quanta est longitudo sapientie. quia quantum sapientia iudicat de aduersis ac prosperis. tantum fortitudo exequitur in opere. et obiecta quot sunt longitudinis tot sunt et latitudinis. quia duo anguli aduersitas et prosperitas sunt vtriusque mensura. Centum vero quadragesima quattuor milia stadia sunt homines precipui in paupertate. quia licet tunc incitabuntur christiani ad amorem paupertatis qui preuenit omnia prospera et aduersa sapienter et fortiter. tamen mensurati in summo gradu perfectiois illius non erunt nisi in dicto numero. Pro quo nota hoc egregium. quod deus per triplicem periculoso statu et

Super Apocalypsim

Eccelegit sp̄ centum quadragintaquattuor milia p̄ci-
puos in statu summe p̄fecte imitatōis iesu ch̄risti ī pau-
prate vel obedientia vel f̄gnitate: que sunt tria vota re-
ligiose imitatōis ch̄ri f̄gnis paup̄is ⁊ obedientis. Et
eīn pace reddita p̄ Constantinū vsq̄ ad ortū bestie ma-
umeth: status ecclie p̄ictatus est ab Arrio ⁊ ceteris he-
reticis. qui euangeliū ⁊ scientiā ch̄ri maculauerūt. nolē-
tes sub̄ici fidei f̄pprie opinionī. Sed in hoc decursu li-
cet Ioannes viderit turbā magnā subiugantez se ch̄o
ex oī p̄lo ⁊ lingua non sequentē hereses. tamē ad repu-
gnandū heresibz ⁊ captiuandū intellectū ad obedientiā
euangelicā nō elegit nisi. c. lviij. milia signatos euāgelii
ca f̄itate ex oī tribu filioz isrl. siue iudeis siue gentibz:
vt ptz. viij. ca. q̄ obediētia euāgelica p̄cipui captiuauerūt
intellectū suū ī obediētiā ch̄ri destruētes oēm sc̄iam ⁊
altitudinē extollentē se aduersus sc̄iam ch̄ri. Successit
alius status libidinosissimi mahumethi duratur⁹ vsq̄
ad futuras victorias sup̄dictas gog ⁊ magog. ī q̄ ne pe-
richitef f̄gnitatis ḡdus elegit. c. lviij. milia. q̄ empti de
terrena pragioē cū mulieribz nō s̄t̄z coīdnati. f̄ f̄gines
p̄manētes ⁊ in vtero sc̄ificati. mirabili suo exēplo cetos
iuitāt ad itegritatē amorē. q̄les fuerūt sacer h̄iero. dñic⁹.
ch̄os aq̄nas. clara f̄. ⁊ katheria seneñ. ⁊ reliq̄ futuri no-
bis icogniti. dō at̄ soli notissimi. Sequē ḡ terci⁹ stat⁹ in
reformatōe ecclie. q̄ p̄p̄ pecunias ⁊ v̄le dñiū c̄p̄les qua-
ricie studerēt nisi iā agn⁹ illi statui p̄uidisset ⁊ siḡisset ac-
metit⁹ eēt. c. lviij. milia duces illust̄s q̄ iā p̄claro exēplo
paup̄ratē fulgebūt vt ceti fideles puōti. facile diuitias
sint p̄cepturi. ⁊ h̄ siḡt (arūdis mēsurā. lapides f̄o p̄ciōs
s̄t̄z p̄ctares. xij. āgeli custodiētes p̄ctatū. xij. dictos pa-
triarchas (Duodecim at̄ margarite in. xij. port⁹) s̄t̄z. xij.
reges p̄cipui catholici in singulis. xij. p̄tibz mundi. qz s̄t̄z

Glosa siue Expofitio

ent in qualibet pte mūdi erit vn⁹ p̄iarcha z vn⁹ ange-
lus. ita vn⁹ rex. Et ita forma celi noui erit mūdus lect⁹
in. xij. pres. z in q̄libz pte erit vn⁹ p̄iarcha. vn⁹ rex z vn⁹
custos angel⁹. Et hec dicunt. xij. tribi suscitare a ch̄risto
israhelita vero. z nō ppagata a iacob fm distinctōem p̄-
batā a nob sup Esaia p̄pha. Cetera vocabula explana-
bim⁹ in l̄ra. z hec sufficiāt ex sc̄do notāda. Tertio nō
q̄ hec sc̄da ps. hui⁹ capli explanat formā futurā ecclesie
qz non erit celū cū q̄ttuor aialibz z. xxiij. senioribz. s̄ alio
mō sicut l̄ra exp̄mit sic dicens (Et venit ad me vnus de
septē angelis h̄ntibz septē phialas plenas plagz nouissi-
mis) Hic fuit angel⁹ europe vt sup̄ dixim⁹. z forte ip̄e ē
michaēl q̄ p̄mo apparuit ī Apulia in mōre gargano. de
inde ap̄d tūbas (Et h̄ locut⁹ est mecum dicens) Tu vidisti
alonge hierl̄m xp̄ianoꝝ. s̄ mō (veni z ostendā tibi) ma-
gis in p̄ticulari eccliam (sp̄sam vxorē agni. Et sustulit
me in montē magnū z altū) q̄ est ch̄ris sup̄ quē fundata
erat ciuitas q̄ est ecclia reformāda. Et h̄ mihi videbat
in sp̄ū. qz corpe erā in pathmos. vt ptz i. j. cap. (Et ostē-
dit mihi ciuitatē sctām hierl̄m) .i. eccliam (descendentes
de celo) qz tanta reformatio terrestris a celo veniet (Et
hēbat claritatē dei) q̄ est diuina illūinatio in credendis
z agendis (Et lumē illi⁹ sicut lapidi p̄cioso tanq̄ lapidi
iaspidi. tanq̄ cristallo) qz vita illi⁹ ecclie erit p̄ciosa ī bo-
nis moribz apta (sicut cristall⁹) in exēplo. z vera sine hy-
pochrysi (sicut iaspis. Et habebat mur̄ magnū z altū)
qz custodiet ex maḡ dei bonitate z ei⁹ alta dilectōe (Et
hēbat portas. xij.) q̄ sunt. xij. pres orbis ad. xij. vctos ce-
li (z in singulis portz. xij. noia sc̄pta) z p̄destinata (q̄ sunt
noia. xij. tribuū israhel) suscitataz a ch̄ro israhelita z non
ppagataz a iacob. Nā qz ch̄ris est ver⁹ israhelita et isrl̄
iccirco oēs quersi ad ip̄m dicunt filij isrl̄. sicut clare p̄ba

Super Apocalypsim

ultimus sup Esa. ppheta. Tota igitur christi ecclesia erit cōtēta in his. xij. portis (Nā in oriente erūt tres porte q̄ erūt sub solana ps. z euri z vulturni. z ita dicitur ab occidente z austro z septentrione. Atq̄ ita tō ecclia implebit. xij. ptes mūdi. Et ista erit sic disposita: qz mur⁹ eccie hui⁹ (q̄ est diuina custodia) hēbit. xij. fundamēta. qz erūt. xij. p̄tar / thatus nobilissimi eq̄les. in singula pte vn⁹. Et in his erūt. xij. noia aploꝝ z agni. qz oēs erunt sub titulo alic⁹ apli. z Roman⁹ pontifex sub titulo agni. z ita erit vnū ouile. z vn⁹ pastor. Et angel⁹ q̄ loquebat mecum hēbat mensurā. qz angel⁹ metit merita hoīm z p̄ntat ea ante deū. Et est arūdiinea aurea. qz tunc erūt merita imitatio nis auree paup̄tat⁹ ch̄zi. Et mēsurā mur⁹ z muroꝝ. eo q̄ ille angel⁹ vniuersalē z p̄ticularē eccie h̄z administratio nē. Est em̄ michael p̄posit⁹ paradisi quē honorificant angeloz ciues. Et tota ciuitas est posita in q̄dro. et erit fundata in sapia z fortitudine in aduersis z p̄spis bis replicat⁹: vt s̄ exposuim⁹. Et lōgitudō est tāta q̄nta est latitudo tam q̄ ad q̄ntitatē cōtinuā q̄ discretā: vt ibidē dixim⁹. Et mēsus est ciuitatē a porta ad portā p̄ stadia .xij. Et replicat q̄ in oib⁹ inuenit tantā longitudinē q̄n tam latitudinē. Et addit altitudo: qz fides sapia z fortitudo erūt eq̄lia. Ex q̄ p̄cludit q̄ si a porta ad portam sunt. xij. milia stadia. porte aut. xij. q̄ tot⁹ ambit⁹ ciuitatis sunt. cxxiij. milia stadia siue. cxxiij. milia patriarche vel hoīes sup̄mi p̄ncipales imitatores paup̄tat⁹ christi. Et mensura hoīs electi ad hunc sup̄mū gradū est mēsurā angeli siue christi q̄ est angel⁹ consili⁹. Et structura huius muri siue homīes hui⁹ electōis erāt ex lapide iaspide: iaspide s̄o non sophistico: qz sine hypocrisi bonis moꝝib⁹ fundabunt. Ipsa quoq̄ ciuitas laicoꝝ erit similis vitro mundo. qz vita eoz clara erit. Et erit simi

Glosa siue Expositio

lis auro mūdo p̄ verā charitatē z nou fictā moderne sim-
mulatā. Et dicta. xij. fūdamenta q̄ sunt. xij. p̄tarche erūt
ornati oī lapide p̄cioso. qz sicut dignitate ita p̄ciosi exē-
plis alios excellēt. Et nota q̄ isti lapides p̄ciosi signifi-
cant p̄rogatiuas p̄ticulares. qz licet oēs patriarche sint
fundati om̄i i p̄tute q̄libet tñ p̄cellet in vna. puta in p̄mo
patriarchatu aut p̄mo ordine vigebit iaspis qui acuit
visum. z siḡt q̄ p̄cellet alios in dono sp̄s sancti qd̄ ē sa-
pientia circa p̄gnitōem diuinorū. In sc̄do p̄dñabit sa-
phirus q̄ aufert sordes oculo. z est donū intellect⁹ ad
intelligendū hūana ordinata ad diuina. In tertio vige-
bit calcedoni⁹ q̄ fugat demōes. z est donū timoris. In
q̄rto p̄cellit donū castitat⁹ significatē p̄ smaragdū. cui⁹
est p̄tinentiā p̄ferre: s̄m Albertū in mineralib⁹. In quī-
to excellēt humilitas. qz sardonix humilez facit z placi-
dum. In sexto excedet eterne dulcedinis iterata gusta-
tio. qz sardius gignit gaudiū. In septimo supabit crisol-
litus: q̄ valet p̄ timores nocturnos. z est donū fortitudi-
nis dicēs. si p̄sistant aduersum me castra nō timebit cor
meū. In octauo transcēdet donū pietat⁹ q̄ p̄missionem
h̄z vite q̄ nūc est parit⁹ z future. facit em̄ victorē berill⁹
In nono patriarchatu lucebit thopasi⁹: q̄ pugnat p̄ lu-
naticā passionē z p̄cipitatōem. z est donū p̄siliij. In deci-
mo erit crisoprassus. q̄ valet p̄ lepras erroꝝ. z erit donū
sciē. Undecim⁹ patriarchat⁹ excellēt alios in roborā-
da mēbra z quietādo. qz hyacinct⁹ h̄z hec. z est illa bea-
tudo in h̄ mundo. de q̄ christ⁹ ait. B̄ti pacifici qm̄ fil-
lij dei vocabunt⁹. In duodecimo amethystus est qui facit
vigilē sup gregē suū. Ergo bene dicit q̄ oēs erunt orna-
ti omni p̄tute. s̄ vnus aliū excellēt in aliqua q̄ p̄ suū la-
pidem p̄ticulārē f̄catur. qz sicut in celo māssiones multe
erunt. ita i eccl̄a p̄parata ad sp̄sum post mortem ma-

Super Apocalypsum

gog erit regina in vestitu quidē deaurato sed circūdata
varietate. Et qz porte orbis euangelici sunt duodecim
siccirco etiāz erunt ornate duodecim margarit̄s. q̄ erunt
rē. reges christianissimi. in singula pte singul̄. Et pla-
tee ciuitat̄s q̄ sunt reliqū p̄ls erit auz mundū z vitruz
lucidū. qz vigebūt vere charitat̄ p̄fectōe. z lucidis ope-
ribz z exēplis. Et templū nō vidi in ea. scz ad incitādūz
ad deuorōez qz sp̄ erūt incitati. qz templū incitās erit de-
us oīpotens q̄ ad diuinitatē. z agnus q̄ ad humanitatē
Erunt tñ tēpla materialia ad pueniendū cōiter vt lau-
dent. z adorēt ibi in spū z veritate. Et similiter non egebit
sole z luna. hoc est doctoribz ad remouendas tenebras
erroz: quia claritas dei siue fidei illuminabit eam. z lu-
cerna eius in agilibus erit euangelū agni. Verum
tamen sicut tunc nō erunt templa ad excitandum frigi-
dos: sed ad cōiter conueniendum. ita tunc doctores nō
erunt necessarij ad fugandas hereses q̄ non erunt. sed
solum ad illuminandū z exponendū sc̄pturas fm q̄ ag-
nus imediate dabit doctoribz lucē vere fidei ac sc̄ie. per
quā lucē ambulabūt oēs reges terre z afferēt oēm glori-
am suā z honorē ad illā ī audiēdis doctoribz z recipien-
dis illuminationibz q̄s agn̄ p̄ illos doctores effundet.
Et porte hui⁹ ecclie nō claudent p̄ diē siue t̄ps aliq̄d. qz
nox erroz sc̄ismatum z tribulationū vltra non erit. Rō
qz ibi nō flagellat deus vbi nō est heresis z malicia. sed
destructo gog nullus inquinatus sc̄ismate erit in ecclia
reformata. neqz faciens abhoiātionem maumethana z
aut loquēs mendacia iudaica. qz oēs erūt cōuersi q̄ scri-
pti sunt in libro fidei. ceteris cū magog occisis. vt sup̄za
dictū est. Et ita sequit̄ q̄ vltima ecclie reformatio q̄ ad-
mores erit instar p̄miciue tpe missionis spū sc̄ci. quimo-
melioz extensio. qz nō erit in ea sumōmag⁹ z faciēs in-

Glosa siue Expofitio

quitatem. Et ideo reducetur ad conformitatem status innocentie vt vni viro exhibeat sponsa vgo nō hñs maculā neq; rugā. Et ita finis hui⁹ vite iunges suo principio. statui videlz innocētie. Et non loquor de fine hui⁹ vite extrinseco. s. futura bñtudine. s; de fine hui⁹ mūdi añ illū. Nam cū isti duo fines differāt plus q̄ genere. sicut corruptibile z incorruptibile. iccirco nō pñt cōpari respectu eiusdē circuli. Et iccirco ad lrām exponūt soluz illi qui dicunt finē mortalis vite cōiungi principio vite eiusdē mortal. sicut sup̄ intelligunt lrāles cum d̄t. Ego sum alpha z o pñcipiū z finis: effectiue. De fine v̄o in / corruptibili exponit in sensu anagogico nō lrāli. Queritur. vtrū in isto vltimo statu oēs sint futuri eāles sicut quidā lrāles dixerūt. Et videt q; sic. nam Apl's dīc ad Ephes. q; ip̄e deus fecit ineāles. z quosdā fecit ap'los. alios doctores ad edificādū corp⁹ ch̄iane eccie; donec in fine oēs occurrām⁹ in vnitatē fidei z agnitionis filij dei. Sed mortuo antich̄o oēs occurrēm⁹ in vnitatē fidei z agnitōis filij dei: qz tunc intrabit plenitudo gentium. z oīs isrl' saluus fiet. vt idē apl's p̄dixit: qz s̄m ch̄im tunc in toto orbe p̄dicabit euangeliū. z fiet vnū ouile z vnus pastor. q̄ tunc edificato corpe christi mystico non erit diuersitas doctoꝝ z pastoꝝ. s; oēs erunt laici eāles. Et cōfirmat: qz vt d̄t in lra tunc nō egebūt sole z luna s; illūinatōe agni. q̄ agn⁹ imediate reget. pascet. docebitq; fideles. Ad h̄ sine dubio dicim⁹ q; in illo vno ouili futuro erit diuersitas statuū. dignitatū z p̄fectionū. P̄tio qz vt d̄t in lra ch̄is erit ei finis sicut fuit pñcipiū. sed p̄nitine eccle ch̄ist⁹ fuit pñcipiū dādo quosdā doctores alios ap'los. alios pastores. alios euāgelistas. vt p̄t ex toto nouo testamēto. Igitur talis erit finis eccie sancte cum diuersitate graduū z dignitatū. Sc̄do qz ip̄e de⁹

Super Apocalypsim

sicut huius vite fuit primus institutor, ita nouissimus emenda-
tor: ut in littera expositum fuit. Sed in statu prime innocentie non
fuisent omnes equales ut cõiter tenet theologi, in aq̃
nas i. j. pre. q. xcvi. art. iij. g̃ i nonissima reductõe ad cõ-
silem statum non omnes erunt equales. Tertio ecclia militans in
terra imitat ecciaz triũphantẽ i cel: ut ait be. Dionysius.
de ecciastica hierarchia. Sed vna mag̃ pfectio triũphã-
tis est: qz i ea sũt mãsiones mlte ineq̃les. g̃ ita erit i vltio
statu eccie militans. Et pfirmat: qz fundamẽta illius ec-
clesie erunt duodecim lapides q̃ duodecim dignitates z
g̃dus sciant. Sed illi sunt distincti coloribz z p̃ciositatibz.
g̃ illa vnita eccia erit vna i vestitu deaurato fidei. h̃ cir-
cũamicta varietatibz donoz z g̃duũ. Ad primũ dicen-
dũ q̃ hec dictio donec non sig̃t cessationẽ ut dicebat Eli-
udius. Sed vt dicit Hiero. p̃ eũ: cessatio est duplex. vna a
toto. alia ab esse incõpleto ad pfectiũ. Exẽ de cessatõe
a toto eẽ. sicut dicẽdo. ego ieiunavi donec ad nonã pul-
sares: scavit q̃ adueniente nona cessauit a toto ieiunio
ad comestionẽ. Exẽ de cessatõe ab esse incõpleto est il-
lud. sede a dextris meis donec perdã inimicos tuos. Ad
em̃ sig̃t impera mecũ donec pdã gog z magog. z tũc ces-
sa ab impio: qz esset heresis. Sed sic exponit. Impa me-
cũ impio afflictio incõpleto bellãdo quoscũq̃ ponã inimicos
tuos gog z magog scabellũ pedũ tuoz. z deide cõplete
ac pacifice impabis mecũ. Sicut exponit illud. factũ eẽ obe-
diẽs vsq̃ ad mortẽ. ibi non itelligit q̃ p̃ mortẽ cessauerit
eiũ obediẽtia z sit effectũ rebell. h̃ q̃ vsq̃ ad mortẽ obe-
diẽtia fuit mixta laboribz a q̃ ad maiores obediẽtiã est
deductũ p̃mij z glie. Sicut expone illud Joseph non p̃gno-
uit eã donec pepit. g̃ cognouit eã postq̃ pepit. h̃ dicitõ.
aũ non p̃guit eã cũ admixtõe p̃gnosendi post partũ. sed
post etiã non cognouit eã pfectiũ. non audens ei cõmisceri

Glosa siue Expositio

quā matrē dei agnoscebat. Et ita expone auctoritatem
apli. q̄ pastores et doctores dati sunt in edificatōem cor
poris ch̄i tribulati et diuisi sub forma quattuor aīalium. et
xxiij. senioꝝ. et bestia bellantiū. et h̄ durabit sub hoc esse
impfecto donec occurrā oēs vnitatē fidei et celū p̄mū
abit. et terra iam nō erit sub h̄ tristi esse. s̄ ad meliores
formā pueniet sub forma. xij. portaz. et. xij. fundamētōꝝ
et. xij. margaritaz. et coz que sup̄dicta sunt. Alia rō solu
ta est in l̄ra: qz nō egebūt ad fugatiōem erroꝝ: s̄ ad illu
minationē p̄fectū et augmentū. qz in illo statu erūt inci
pientes. p̄ficientes. p̄fecti. nō tñ recidiuātes. Et hec suf
ficiāt pro p̄nti caplo.

Capl̄m vltimū de vita et moribus eelesie iam refozmate.

A Ostendit mihi flumē aque vite etc.) Ordiuatis
iam regnis et p̄tificialibꝝ p̄cipuis duodecim in vn̄
uerso mūdo q̄ sunt. xij. tribꝝ israelite ch̄i: in h̄ vltio
caplo facit tria. Primo ponit mores illiꝝ ecclie. Secō
replicat quedā sup̄dicta ibi (et dixit mihi) Tertio ponit
ecclie p̄parate desiderū tā p̄mitiue q̄ intermedie et vlti
me. ibi (Et spūs et spōsa) Primo igitur ponit mores ecclie
vltime ad similitudinē statꝝ innocētie. Ubi nō s̄m docto
res q̄ in statu innocētie fuit gr̄a iusticie original̄ q̄ volū
tas hoīs fuisse deo sp̄ inherēs p̄ charitatē: et primo p̄ dī
lectionē. Et ideo opa eiꝝ fuissent meritoria et edificato
ria et stabilia. Et sicut in illa ecclia erit baptisatꝝ h̄ donū.
et ita mores eiꝝ erūt cōpositi b̄tē tā in p̄tēplatiuis q̄ a
ctiuis. et legat l̄ra (Et angelꝝ oñdit mihi flumē aque vi
tē) q̄ est baptismꝝ (p̄cedentē a throno dei) cuiꝝ p̄tute re
mittit p̄ctm originale (a throno agni) cuiꝝ sanguis v̄ru
te ac passiōis h̄z institutōem et efficacā. vt dicūt docto

Super Apocalypsim

res sup. iij. Inia z (Et est splendidū tāq̄ cristall⁹) quia
corp⁹ rāgit z abluir. vt ibidē dī. Hic est impet⁹ illi⁹ flu
minis: q̄ totā ciuitatē ecclie letificat. vt ait dauid ps. xlv.
(Et lignū vite) qd̄ est charitas infusa (est ī medio pla
tee) ecclie. qz erit indelibiliter imp̄ssa cordib⁹ fidelīū (Et
est ex vtraq̄ pte flumis) qz exvna pte erit aq̄ amoris dei
salient⁹ in vitā eternā. ex alia pte erit amor primī quem
diliget tanq̄ scipm. Iste sunt due ptes vere aque: de q̄
bus ch̄s testimoniū phibet dicēs. In his duob⁹ māda
tis tota lex p̄det z p̄phe (Et facit fruct⁹ duodecim p sin
gulos mēses) qz oī tpe p̄sequēt̄ duodecim fruct⁹ chari
tatis. q̄s Apl's ad Galathas. v. enūerat. q̄ s̄ gaudiū.
amor. par. paciētia. benignitas. bonitas. lōganimitas.
māsuētudo. fides. modestia. p̄nētia. castitas (Et folia
ei⁹) q̄ sunt apta exēpla charitat⁹ (erūt ad sanitatē gētū)
cū alter accēdet z iustāmabit aliez sicut carbo carbonē
(Et ita non erit vltra maledictū) et p̄nitas ad malum
s̄ ad bonū (Erit merū imperiū z sedes agni) nō cōmix
tum vic̄s (qz sp̄ videbūt faciē dei) qz videbūt z stude
bunt sp̄ scriptur⁹ q̄b⁹ relucet facies z voluntas dei (Et
hēbunt scriptū in frontib⁹ suis nomē ei⁹ (qz sp̄ studebūt
aperte quō placeāt creatori (Et nō erit vltra nox) erro
ris (neq̄ egebūt lumine lucerne) humano intellectu (ne
q̄ lumine solis) acq̄sito p̄ studiū phie. qz dñs de⁹ illumi
nabit illos lumine infuse fidei ac doctorum. z regnabūt
in secula seculorum. quia in hoc mundo z in alio. Hec
est igitur prima pars capituli. q̄ omnes mores eoz be
ne ac beate a sp̄sancto instituti erunt. In secunda pte
epilogat multa q̄ sup̄dixit. Prīmū est q̄ angel⁹ sibi di
xit. O iohes (hec verba) siue decreta a deo sunt tā fide
lia q̄ vera (fidelissima) q̄dem. quia fideliter a me tibi re
citata vt deus me docuit (vera) autē. quia implebuntur

Glosa siue Expositio

siue diminutio aliq̄. successiue nō sit. Scdm̄ est. q̄ (dñs de⁹ misit ī h̄ libro sp̄m̄ p̄phetaz) veterē testamētū: qz de⁹ voluit h̄ colligere q̄ sparsa erāt ī veteri testamēto de statu ecclie messye (z misit angelū suū oñdere suis suis) ch̄ri anis/ qm̄ illa optet cito inchoare. qz ego iohes venio cito ad inchoandū. qz sub sc̄to iohē cepēnt hēses z scisma/ ta ecclie. vt pz tā in eplis canonicis q̄ cronis. Tertio replicat q̄ br̄s est q̄ legit z q̄ audit v̄ba p̄phetie h̄. z rō/ nem assigūim⁹ ī p̄mio hui⁹ editōis. Quarto replicat q̄ voluit exhibere reuerentiā angelo qd̄ p̄hibuit. z exponat v̄s. ca. xix. Quinto qz iā p̄uidebat imminere scandala z p̄secutiōes. iccirco ne hoz euētū scandalisarent. h̄ p̄sci/ rent p̄ordinata a bono gub̄natoze deo ait. O iohes caue ne occultaueris v̄ba hui⁹ sc̄te p̄phetie: qz cito inchoa/ bunt oīa. Interim v̄o scias duo. Primū qd̄ q̄ ī ecclia añ reformatōem erit zizania mixta tritico. vt q̄ nocz mō p̄ hereses z p̄secutiōes: nocebit etiā ī postez. Et q̄ sordescit mō vicis z scismate: etiā ī postez sordescet. qz a tpe sc̄ti Johis p̄secutiōes z scismata creuerūt z crescent vsqz ad reformatōem vltimā p̄ occasuz magog. Et ne putet qz zizania suffocet triticū ait. Et q̄ mō est iust⁹ z fidelis latin⁹ etiā ī postez fidē seruabit: q̄ mō est sc̄tus p̄ verā sacerdotij sc̄tām inunctōm etiā ī postez v̄o ac sancto p̄rificatiū sc̄ficabit. Sexto ait. q̄ cū viderint hęc mala z bona mixta: nō dubitēt eccliaz diu agitātā ad summuz leuandā z zizaniā euellendam ex toto. V̄do sic legat l̄ra (Ego sum alpha z o) .i. p̄m⁹ q̄ creauī adā z vlti^m lectū (Ego sū p̄m⁹ mūdi rex) sine h̄dictoze. ita ero nonissim⁹ rex pacific⁹ (Ego fui initū innocētie) ita ero finis redu/ cēdo eccliam ad inocentiā (Jō br̄i erūt hoīes illi⁹ t̄pis q̄ lauāt) p̄ lauabūt z dealbabūt (stolas suas ī sanguine agni) .i. ī baptisimo h̄ntē efficacīā ī sanguine agni: qz

Super Apocalypsim

(habebunt partem ligni vite) eo quod erunt pleni charitate sine vitiis. et iterum (intrabunt in monarchiam vltimam per portas) id est per omnes partes mundi. eo quod omnes erunt christiani boni. proccisus et reiectus cum gog omnibus persecutoribus. et ita granum colligetur in horreum ecclesie christi. et a messoribus colligetur zizania ad comburendum cum magog et eijcientur foras ecclesiam thurci et infideles omnes: qui sunt canes contra christianos. et ad lram venefici. impudici. homicide. et idolatre blasphemantes diuinitatem christi. et facientes mendacium alchorani. Et ne vos o christiani scandalisemini futuris malis. ideo ego spiritus vester ante tempus misi angelum pronunciare hec ecclesie omnibus. Si forte ne dubitetis de tanta luce post diuturnas tenebras remiscamini: quia ego sum de genere ac radice dauid. ac per hoc sicut ille non venit ad regni pacificum statum nisi expulsus propter a saule et filio proprio et longa percertatione lacessit. ita ego vobiscum non veniam ad vltimam monarchiam nisi primo ecclesia sit martyrizata. ab hereticis discisa. et a saracenis longa percertatione lacessita. et tunc ponam inimicos meos scabellum pedum meorum. Remiscamini quia quia ego sum stella splendida matutina. qui mane Constantini persecutores strauit. ita vespere omnes sternam inimicos. Ego sum stella illa de qua in Apocryphi libro scriptum est. Orietur stella ex iacob et exurget virga de israel. et percuet duces alienigenarum tam thurcorum et saracenorum quam omnium ecclesie mee hostium. Et hoc de sancta parte capli. In tertia parte ponit desiderium christianorum. et primo eorum qui tunc erunt reformati. qui desiderabunt futuram vitam. (Et sponsus) siue affectio (et sponsa) illa reformata (dicat) pro dicet (Veni domine iesu) ad iudicium: quia nihil aliud restat. Deinde exprimit desiderium nostrum. qui quanto desiderio expectamus victorias futuras et reformatiorem ipsi testes nobis sumus. Et de his ait (Et qui audiet) tam preclaras futuras victorias (dicet) christo. **O domine iesu veni cito cum exercitu sancto. Tertio**

Glosa siue Expositio

ponit desiderium eorum quod erant futuri sub Constantino. quod iam habentes totum orbem desiderabant seruari in gratia. Et hoc est quod ait (Et quod sit) gratia (veniat) ad christum (et accipiat aquam vite gratis) quia non proicio emit. sed sola voluntate bona. Et ex. quia iam suo tempore erant heretici qui corrumpere applicos codices. ut patet ex euangelis et epistolis eis attributis. accirco subdit imperatione non pro eos qui hanc scripturam prophetiarum corrupturi essent dicens (Ego iohannes testor omnibus) homo sancte prophetie corruptoribus homo mori (Si quis apposuerit scripturam ad haec) falsificando ea (apponet illi deus plagas quae sunt scriptae in libro hoc. Et si quis diminuerit) maliciose subtrahendo aliquid de sermone. vel negando vel occultando ipsas quae facta est ad consolacionem fidelium ne scandalizent in perturbato statu ecclesie (auferet ei deus partem de ciuitate sancta) ne computet christianus (et de libro vite) fidem ut computet infidelis (et de his quae sunt scriptae in libro isto) bona anime et corporis abscondent. Et iesus qui est horum iudex et testis confirmat hanc sententiam dicens (Etiam volo et ita fiat) Ultimo exprimit desiderium totius ecclesie. ponens pro christum ita eam allicientem **O** ecclesia mea (ecce venio) nunc ad inchoanda flagella vestra ut ultimo tempore vos emendatos eraltet in monarchiam vltimam orbis. Cui iohannes in persona totius ecclesie respondit dicens. **O** domine (iesu veni) et inchoa: media: termina quae decreuisti bona ecclesie tue sancte. Et concludit epistola Joannes dicens (Gratia domini nostri iesu christi sit cum omnibus vobis Amen) quae vos proueniat concommiteat et persequat ad dei voluntatem exequendam. quae de primo inimicos suos scabellum pedum suorum positurus est. triumphaturusque in sanctis christianis in seculo seculorum Amen.

Explicit secundus tractatus qui est
de futuris triumphis secundum litteras diuinas
nunc incipit secundum Astronomos

Super Apocalypsim

Incipit ultim⁹ tractatus

qui est de imperio Turcorum sive Astronomos eiusdem
magistri Joannis qui supra.

Fere octo anni elapsi sunt quibus legi bene tra-
ctatum sequentem quē dedicauerā dño Nicolao
Distoriensis scē Romane ecclie Cardinali The-
ano vulgariter nuncupato distinctum p sequentes con-
clusiones.

¶ Prima Conclusio

DEi prouidentia de lege cōmuni gubernat
hec inferiora corpora mediante siderum
influxu. Hec conclusio sic probatur. Om-
ne multipliciter variatum et difforme re-
ducitur ad simpliciter inuariabile et vnifor-
me p media minus variabilia et magis vniformia sive
Aristotelem. cum non sit transitus de extremo ad ex-
tremū nisi p media de lege cōmuni. Sed corpora inferiora
sunt hec simpliciter mutabilia et difformia. deus autē
simpliciter immutabilis et vniformis. corpora itō celer-
stia neq simpliciter mutabilia neq simpliciter difformia
quare corpora inferiora de lege cōmuni regunt a deo me-
diante influxu celesti. Hec est cōclusio et ratio bñ Tho-
me in tertio contra gentiles. et q. disputat de veritate. ad
etiam prima parte. questione vicesima secunda. articulo
tertio. Et in corpore questionis dicit. q executio di-
uine prouidentie per media non est propter defectum
sue virtutis. sed magis propter abundantiam sue bo-
nitatis vt cōmunicet creaturis dignitatem causalitatis
quia bonum est suūpsius diffusiuum in alios: vt ait be-
atus Dionysius. Augustinus quoq tertio de trinitate

Glosa siue Expositio

te ait. Corpora hec inferiora p corpora subtiliora z potētio
ra quodā ordine agunt. Et Diony. viij. ca°. de diuinis
noib⁹ ait. Radi⁹ solaris in generatōem visibiliū cōfert
ad vitā. fouet. nutrit z auget. Et Aug. v. de ciui. dei ait
Nō vsq; quaq; absurde dici p̄t ad solas corporū differē
tias afflatos valere sidereos. Et Damascen⁹ in. ij. sen
tentiarū suarū ait. Alij z alij planete diuersas cōplexio
nes. habit⁹ z dispositōes in nob⁹ p̄stituūt. Et h̄ mō cor
pora celestia agūt in libertatē nr̄am inclinādo solū per
diuersas dispōnes z nō necessitādo. eo mō q̄ ait Aresto
riles in. ij. de anīa. Volles carne aptos mēte dicimus.
Sifr̄ intelligit̄ verbū. xxxviij. cētiloquij. Cū fuerit mer
curius in natiuitate alicui⁹ in aliq̄ domoz saturni. z ip̄e
fortz in esse suo. dat bonitatē intelligētie in reb⁹ medul
litus. Hec beat⁹ Tho. iij. p̄ gētiles a cap̄lo octuagesim⁹
mo vsq; ad octuagesimūquartū p̄ totū.

¶ Secunda Conclusio.

DEi pudētia gubernat corpora celestia z oīa visibi
lia p̄ angelicam creaturā de lege cōi. Hec conclusio
pbat̄ sic. In essentialiter ordinat⁹ sp̄ min⁹ depen
det a nobiliore. s; corpora celestia z alie creature z angeli
essentiales sunt ptes vniuersi. Igit̄ oēs creature visibi
les ignobiles reguntur a nobilissima natura angelica.
Ea rōne coacti p̄hi posuerūt intelligentias mouere or
bes. Et h̄ asserit cū alijs theolog⁹ Gregori⁹ in. iij. dia
logoz dicens. Nichil in hoc mūdo visibili nisi p̄ inuisibi
lem creaturā disponi pōt. Et Aug⁹. iij. de trinitate ait.
Dia corpora p̄ sp̄m vite rōnabilē regunt; z spūs rōnalis
peccator p̄ sp̄m vite rōnalem iustū. Hec nr̄ aquinas. iij.
p̄ gētiles. cap. lxxvj. z. lxxx. Et in. q. disput. de v̄itate. q.
v. art. viij. Ex hac conclusiōe sequit̄ q̄ q̄ iudicat p̄ mor⁹
sidereos nō peccat. imo sit nedū astrolog⁹ sed optimus

Super Apocalypsim

theologus: qz iudicat executionē diuine puidentiē de lege cōi. Nec hi vocant mathematici ab ecclesia q̄s iam astrologia reprobatur: vt pbauim⁹ in n̄ro opusculo de celaturis gēmar. Et hac via reprobi sunt oēs q̄ latrāt p̄ sciam. Iſralem astrologiā. q̄ sp̄ sunt addiscētes z nūq̄ ad veritatē pueniētes: vt ait Ap̄ls. q̄ cū nihil de mathematicis tum vel maxime de phisicis z theologia nihil nouerunt nisi quedā cōmunia z confusa.

¶ Tertia Conclusio.

Non repugnat fidei dicere deū punitōes hoīm facere in peste, fame, ac flagellis infidelū p̄ influxuz stellaz z angeloz. nā vt d̄r in li. Sap. De⁹ armaturā creaturā in vltionē impioꝝ. Et h̄ mō d̄r ven̄lis Albertus in libro de causis diluuij z inundationū q̄ nō est impiū: imo vez dicere q̄ diluuiū a causis naturalibz p̄cessit que fuit p̄iunctio ponderosoz p̄cedens diluuiū p̄ ducentos septuagintanouē annos. Et in h̄ apparet mira dei sapia. que aptauit mot⁹ celestes tali p̄portione vt eo tpe inducerēt vindictaz q̄ p̄sciēbat hoīes mereri. Et ita diluuiū p̄cessit ab eterna puidentiā z t̄pali executōe celoz. Et qz celest⁹ influxus ad pluuias ab Alchabitio z astrologis vocantur value siue catharacte celi. Itcirco Moyses edoct⁹ astrologiā vocabulo natural⁹ influxus vsus est dicēs. Et catharacte celi apte sunt. Ex quo sequit⁹: q̄ sicut diuina puidētia de lege cōi p̄ordinauit malos influxus ad vltionē impioꝝ: ita bonos p̄ordinauit ad premiū bene ac iuste viuentiū.

¶ Quarta Conclusio.

Ecclēsie regnū et si sp̄aliter sp̄sancto regat. t̄n peccatis exigentibz p̄ emendatiōe relinquit celestibus influentijs malis. Hoc licet p̄bet ex p̄cedenti conclusiōe. t̄n ex diuinis l̄ris fortit⁹ roborat⁹: q̄n angeli de ba-

Glosa siue Expositio

Bylonia dicitur. Curauimus babylonē z non est curata.
Derelinquam⁹ g̃ eā. Et Esa. v. cap. dicit de⁹, Auferaz
sepem ei⁹ isrl̄ z erit in conculcatōem. Et brūs. Tho. j.
pte. q. cxiiij. art. vj. ait. Angeli dicunt nō custodisse israe
lem z babylonē. qz nō obuiauerūt qm̄ tribulatōib⁹ sub
iacerent. z ita relinquunt cōi legi dei que p̄ angelos: stel
las. demones z tyrannos exercet.

¶ Quinta Conclusio.

Lessu dei celestis leo influit thurcis z christianis.
Primū ptz. qz Albumazar de coniunctionib⁹ ma
gnis. tractatu q̄rto de climatib⁹ ait. Leo hz ex ter
ris locū thurcos z desertū eoz. De christianis dē Pro
lomeus sc̄do libro q̄dripartiti. cap. iij. Generaliter inq̄t
triplicitas orientalis dñatur q̄rte occidentali. vt sunt bry
tones: germani: itali: galli: tozini q̄ lunt hungari. hyspa
ni. Et ppter stellas dñatrices que sunt iuppiter: mars z
saturnus accidit vt non humiliēz z libertatē appetunt
z arma concupiscunt. z sint bellicosi periti regiminis. nī
tidi z mūdi. Et regiones subiecteleoni sunt apulia. ita
lia: gallia: sycilia. Hec ibi.

¶ Sexta Conclusio.

Leonis p̄ma medietas deseruit thurc⁹. secūda p̄o
christianis. Hec conclusio sic p̄bat. qz p̄ma medie
tas illuc influit quorsus rēdit. z s̄l̄r sc̄da. Sed p̄ma ver
sus cancrū z septentrionē. sc̄da p̄sus p̄ginē ac meridiem.
Igit̄ p̄ma deseruit septētrionali regno. sc̄da meridiano.
Sed sedes regni thurcoz est Andrimopolis seu Con
stantinopolis que est septētrionalior respectu sedis chri
stiane que est Roma. Ergo p̄ma pars est thurcozum
secūda christianoꝝ.

¶ Septima Conclusio.

Super Apocalypsim

Orbis maximus dominatur mille annis. Hoc patet per
ascensiones facierum signorum secundum Ptolomeum: alboali. et
indos qui fuerunt ante eos et christum. Ubi nota quod quilibet
facies signi dominatur mundo annis trecentis, triginta
et quattuor mensibus. et ita totum signum dominatur mille annis
in quibus apparet effectus signi et faciei. Unde in primo
millenario mundi in quo dominatur est aries et mars
inuenta est ars fabrilis a Tubalchayn et rapine, homici-
cidia a chayn. Nam sub marte sunt ista. In secundo mille-
nario thaurus cum venere dominabatur, et tunc post dilu-
uium vinee: fructus, agricultura, et edificia, et turris Babel
constructa fuit a Nemroth, et vinea a Noe, que omnia
sunt sub thauris et venere. In tertio millenario regna-
uit mercurius et gemini, sub quo fuerunt doctissimi philo-
sophi: legiste: geometre, et homini qualis fuit Moyses,
mercurius, trimegistus, solon, pythagoras, et ceteri sapi-
entes. Quarto millenario fuit luna cum cancro, sub quo
sunt naues et aque, sub quo Xerxes mare nauibus con-
stravit. Quinto millenario fuit leo, sub quo sunt poten-
tiora regna et dominia in quo Romani orbem domue-
runt. Et in principio sexti millenarii fuit prima facies
virginis sub qua fuit pax vniuersalis, subtilitas inge-
nii, et apparitio christi. Unde tunc dicebant teste Pro-
lomeo et Albumazar. Ascendit in prima facie virginis
virgo immaculata corpore, vultu decora, puerum la-
ctans, dans ei ad comedendum ius. Nam secundum Orosi-
um et septuaginta interpretes, et Eusebium anno mun-
di 599, qui fuit Octauiani annus, 42, natus est christus
et tunc peruenit perfectio facierum ad sextum gradum
virginis, in qua ascendit dicta figura ut dictum est. Et quod eo tempore
ibi erant due ale figure de natura mercurij et martis, perfecta
scabatur ex figura alata quod religio christiana inclinaret ad

Glosa siue Expositio

elevationē mentis z religionis. ex mercurio ho ad pfun-
ditatē scie. z ex marie ad cōstantiā martyriū. qđ sub He-
rode ab innocētibz cepit. qđ vt ait Beda i Omelia eoz
futurā chrianoz cedē martyriūqz stragē fecerūt. Et cir-
ca mūdi annos. 5700. venit pfectio ad tertiā faciē vgi-
nis. in q̄ ascendit mulier alba z cōpta s̄ surda. in q̄ p̄ualu-
it pseudoppheta z bestia affemiata secta maumethi. q̄
in p̄mis ornatui z libidini vacat. z deinde est surda nos-
lens rōnes audire. s̄ gladio legē defensare iubens. Nec
sic de varietate religionū z chri natiuitate iudicārē ē s̄
fidē: vt qđam incōsiderate p̄nunciant. qz p̄pter h̄ christū
nō fuit stellis subiectus. s̄ libere ab eterno stellaz influxū
hūc ordinauit z elegit. sub q̄ carnez suscipet z fidē sum-
mā p̄dicaret. nec p̄pter se h̄ elegit: s̄ p̄pter nr̄am salutem.
vt uulla hoibz esset excusatio ad credulitatē quibz etiāz
fauebāt celi iussu dei. ¶ Octaua cōclusio.

ORbis magnus dñatur. cclx. annis. Et dicitur magnus
ad differentiā orbis maximi p̄cedentis. Et hec cō-
clusio p̄bat ex Haly z alijs facientibz directiones
a diluuiō. ¶ Nonā conclusio.

Sunt. clxxj. anni q̄ dominiū cepit ab orbe magno
in leone. z restāt nouē anni q̄ incipiet p̄fectio ad se-
cundā medietatez leonis. Prima ps p̄bat ex h̄ q̄
de orbe magno iā cōpleti sunt. xij. orbis. atqz ita totus can-
cer est cōpletus. Itē ab illo tpe vsqz ad hūc p̄ntem annū
salutis. i. 481. restāt de orbe leonis. clxxj. q̄ iā sunt. clxxj.
anni quo post cancerū orbis leonis cepit. Secda ps con-
clusiōis p̄bat ex h̄ q̄ medietas orbis magni est. i. 80. an-
noz. Sz iā de leone transierit. i. 71. anni. q̄ restāt nouēz
anni q̄bz cōplebit p̄ma medietas. Et q̄ imperiū horuz
thurcoz cepit iā sunt. i. 71. anni in q̄ puenit directio facie
rū ad locū in q̄ ascendit vir vehemēs arcu vtēs z nudus.

Super Apocalypsim

qui est imperiū ipsoꝝ arcu vtentiū z denudandorū sub septimo rege. vt in Apocalypsi exposuim⁹.

Decima Conclusio.

Fauoz thurcoꝝ incipiet decreſcere anno ſalutis i480. z incipiet paulatim deuolui ad chꝛiſtianos. Hec ꝓcluſio ꝓbat duplici via. Pꝛio naturali via. ſic. anno dicto cōplet ꝓma medietaſ leonis. z anno ſequēte. ſcꝓ. i48i. incipit alia: vt ſ̄ expoſitū eſt. ꝓ ꝓma medietaſ eſt thurcoꝝ. ſcōda chꝛiſtianoꝝ: vt ſup̄ diximus. ꝓ fauoz thurcoꝝ incipit decreſcere circa dictum tꝓs. z fauoz chꝛiſtianoꝝ incipiet expꝓgiſci z ſuſcitari. Scōdo ꝓbat ꝓ ſctām ꝓphetiā euāgelicte Joannis quā ſup̄ expoſuimus Apoc. ca. xvij. ꝓ ſub filio hui⁹ thurci ceſſabit eoꝝ imperiū. Sz iam rei ſum⁹ ꝓꝓinꝓ: qꝫ vt euidentia facti oſtēdet eritiā hui⁹ thurci vita breuis. ꝓ circa dictū tꝓs fauoz latinoꝝ incipit creſcere. Nec ſtupor ſit aduent⁹ ei⁹ in Apuliā. qꝫ ꝓma via ſalutē eſt (qꝫ mime reris) grā ꝓꝓandē ab vrbe. Puto em̄ ſicut excidiū troye ꝓmū ab apulis venit. ita thurcoꝝ excidiū ab apulie ꝓncipe inchoabitur. vt publice legi Benuē z ſcriꝓſi ad eundē dñm Cardinālē. in cui⁹ iudicij copijs ꝓblicē ꝓ etiā additū eſt et publice lectū. ꝓ ſi vita ꝓꝓomitabit ꝓliſo regi Ferdinādo clarior euadet Alexandro. Hec nō ſtꝫ nouiter ꝓnūciata. ꝓ publice ſcꝓta z lecta a me anno. i47i. in ecclā noſtra in lectōe publica. vt teſtaſ ſere rōta nobilitas Benuē. ¶ Nec autē briffime ꝓꝫ ac incliti reges z illuſtres ſenat⁹ replico: vt accēſis animis magꝫ in truculentiffimū hoſtē chꝛiſtiani nois inſurgatꝫ. Necꝫ tam fidelē ꝫ regū z nobiliū hoſtē eſt dicēdus. non em̄ viliū capita ſcindit: ꝓ decollat reges. trūcat ꝓncipes. theſauros ſurripit. ſenatuꝝ eraria publica ꝓꝓmaſꝫ ꝓꝓredat. nobiliū ꝫꝫ et filias ſtupꝫat. Nolite o chꝛiſtianiſſimi reges

Glosa siue Expositio

et principes et clari senatus opinari quod res pontificis et fidei agat: sed magis vna: quod profecto intelligeret, si exempla patrum quos cepit ante oculos poneret. Neque enim vobis minora inferet supplicia. et regum vtriusque non minores procedet rapinas: aut stupra minora ante oculos filiarum et uxoribus vtriusque quam in ceteros reges principes patricios et senatus effecerit. Cur igitur in ira contra hostem generis humani. imo contra hostem regum et nobilium non insurgit. cur moram ultionem fidei. et sanguis nobilium christianorum. cur legationes vtriusque cum olivae pacis non committit. Forte terret vos frequens eius victoria. sed olim contra feminas grecas pugnavit quibus deus erat iratus ob heresim. nunc cum viris sibi percertandum est. quod naviculam Petri fluctuantem iuvant: quibus praesto est salvator. Sed formidatis eius forte divitias. Eya agite milites christi ille potius vos accendat: quam christianis nostris surripuit. Et enim ut Johannis prophetiam attendamus. non inquam eius deus hereticorum regna divitiasque percessit ut possideat: quod est in interitum cito iturus. sed ut gemarum illarum splendorem et divitias custodiat vobis christi pugnantibus: quia divitias quos devoravit euomet. et imperia provincialium inuitus vobis restituet. At forte multitudinem exercitus et apparatus eius timet. sed si hoc Athenienses aut Alexander tenuissent. neque Athenienses infinitam classem Xerxes potentissimi delevisent. neque Alexander innumeram Darii copiam stravisset aut monarchiam eius potentissimam inuasisset. Non enim est in multitudine victoria belli inquit preclarissimus hebraeus ille imperator Judas machabeus. sed a celo est et aius virtute. Similiter in quibus deficiunt annui sed dabuntur ex hostium praedam. nam boni imperatoris est sumptus militibus dare praemos. deinde ad hostium praedam allicere animosque accedere. sed non ante praedam vacare quam bellum sit profectum. praemis aggressoribus dona largiri. captisque patriis ut sub dicitur multa imponere. His artibus Alex-

Super Apocalypsum

ander magn⁹. his artib⁹ Gotfridus de Bullyon post
occasum sui exercit⁹ in ponto. his artib⁹ hic thure⁹. his
tandē z vos artib⁹ vos v⁹osq⁹ dirabit⁹. a⁹ios militū ac
cendetis. aduersarios nedū territabitis: fietiā debella
bitis. z modic⁹ sumptib⁹ expeditōes v⁹ias pficiet⁹. **T**m
sit vob⁹ anum⁹ z deus qui pollicet⁹ victoriā vobis presto
erit. Sed dissidia nostra dicetis obsunt. equidem non
profunt. sed celerrime ea finietis si legatos ad pontificē
mittetis cum plena auctoritate. vt simul omēs sorte da
ta eligant impatorem Constantinopolitanū: cui omēs
faueant. crucem pro eo in thureos predicent: qui capta
Constantinopoli Benuensib⁹ ac Venetis adiutorib⁹
que ante sua fuerāt reddat. z cetera pacis iuuamina of
ferat. Nam vt ait Dhs. xj. Metaph. Pluralitas p⁹
cipatū cum sit mala vn⁹ oportet sit p⁹nceps ad res oēs
bene disponendas. q⁹ nec christiani bene cōuenient n⁹
si vnū orientis impatorem vnanimēs siue electōe liber
ra: siue sorte posita ex deo eligant: in quem totius orbis
oculi coniectent. **N**ec sunt beatissime pater ac
christianissimi reges ac senat⁹ que deus iussit vt scribe
rem. in quib⁹ si quid dictum est qd⁹ placeat sit ad laudē
dei de primo triūphaturi de infidelib⁹. Si quid p⁹o mi
nus erudite prolatum est: vos vestra innata benignita
te veniā concedetis. Vobis p⁹o z futuro impatori ori
entis deus ipse vnionē pacem z victoriā concedat i eū.
Amen. Et Benua. i. 4. 80. die. xxxj. Martij in sabbato
sancto completum.

Finitur presens liber Anno domini Mcccc.
vij. die prima Decembris Impressioni tradit⁹ Lo
lonie in vico Burgensi (vel: die Burgerstraes) per
Martinū de Werdena.

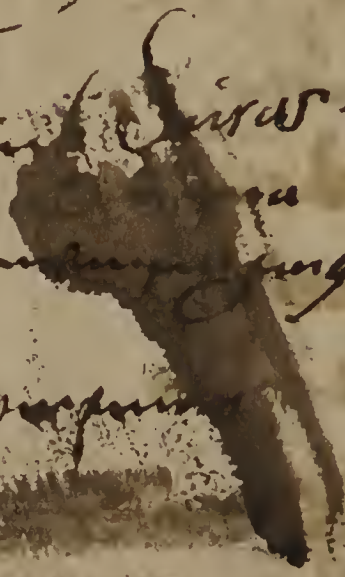
Ex libro s. bernhardi de modo
bene uiuendi.

De exceptis sanctorum sermo. 16.

Humilitas.	Christi.
Deuotio.	Petri.
Obedientia.	Abrahe.
Charitas.	Ioannis.
Patientia.	Isaac.
Tollerantia.	Iacob.
Castitas.	Ioseph.
Mansuetudo.	Moyse.
Constantia.	Iosue.
Benignitas.	Sammelis.
Misericordia.	Dauid.
Abstinetia.	Danielis.

A a b c d e f g h
i k l m n o p q r r t
s t u v w x y z z a

F F in via
Herrn Hans ...
Herrn ...
Herrn ...

[Faint, mostly illegible handwriting at the bottom of the page, possibly including a signature or address.]

From the income of the
Robert Charles Billings
Fund

2 MAY

JS MITT

No. G. 402.22

